

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav světových dějin

Diplomová práce

Bc. et Bc. Karolína Daniella Pekařová

**Politický a kulturní vliv USA na vývoj v Itálii
v letech 1945–1948**

Political and Cultural Influence of the USA on Italy in years
1945–1948

Praha 2019

Vedoucí práce: PhDr. Jan Koura, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 12. 8. 2019

.....

Karolína Daniella Pekařová

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce, PhDr. Janu Kourovi, Ph.D. za cenné rady, trpělivost, a především ochotu při vypracování práce.

Klíčová slova (česky)

Itálie, Spojené státy americké, 1948, Komunistická strana Itálie, Marshallův plán, CIA

Klíčová slova (anglicky)

Italy, the United States of America, 1948, Communist party of Italy, Marshall plan, CIA

Abstrakt (česky)

Tato diplomová práce se zabývá vlivem Spojených států na Itálii v druhé polovině čtyřicátých let 20. století. Důležitým aspektem je kontext studenové války, jehož vývoj měl velký dopad na americkou zahraniční politiku, a v jehož rámci se také proměňoval vztah USA a Itálie. Po druhé světové válce nehrála Itálie pro Američany primární roli, ovšem ochlazení vztahů se SSSR zejména v letech 1946 a 1947 znamenalo obrát v americkém přístupu k Apeninskému poloostrovu. Síla Komunistické strany Itálie způsobovala v americké administrativě strach z komunismu v západní Evropě. Velký důraz je kladen především na rozsáhlou propagandistickou kampaň, kterou vedla samotná americká administrativa, především pak velvyslanec v Římě James Dunn, a také nově založená CIA. Reflektována je zejména rovina kultury, vzhledem k tomu, že kampaň byla vedena skrze filmovou tvorbu, rádiové vysílání i tisk.

Abstract (in English)

This diploma thesis deals with the influence of the United States of America on Italy during the years 1945 and 1948. One of the factors that played an important role in this issue was the Cold War, since it had an immense impact on American foreign policy as well as the changing relationship between Italy and the USA. With regard to American foreign policy, Italy was not really in the centre of its attention after the Second World War. This, however, changed after the relationship between the USSR and USA had deteriorated in 1946 and 1947, which brought a shift in the American stance towards the Apennine peninsula. The strength of the Communist party of Italy was a major cause for concern to the American administration worrying about the spread of communism in Western Europe. The thesis puts special emphasis on 'the Propaganda Battle' led by the American administration, namely the Ambassador in Rome James Dunn, and the newly established CIA. This 'battle' is viewed especially from a cultural perspective, as the communist propaganda campaigns focused mainly on film industry, the radio and newspapers.

OBSAH

1. ÚVOD.....	8
1. 1 POUŽITÉ ZDROJE	10
1. 1. 2 SEKUNDÁRNÍ LITERATURA	10
1. 1. 3 PRAMENY.....	13
2. STUDENÁ VÁLKA – INTERPRETACE A POČÁTKY KONFLIKTU.....	15
2. 1 OTÁZKA POČÁTKU STUDENÉ VÁLKY A HISTORICKÝ KONTEXT ČTYŘICÁTÝCH LET 20. STOLETÍ.....	17
3. SPOJENÉ STÁTY A POČÁTKY ZÁJMU O ITÁLII	21
3. 1 AMERICKÉ PŘÍPRAVY NA VYLODĚNÍ.....	21
3. 2 VNITROPOLITICKÁ SITUACE V ITÁLII.....	23
3. 3 ITÁLIE PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE	26
3. 4 MEZINÁRODNÍ POSTAVENÍ ITÁLIE PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE	28
4. ROK 1947 A OBRAT V POLITICKÉM KURZU – AKTIVNÍ ZAPOJENÍ USA V ITÁLII	30
4. 1 PROPAGACE MARSHALLOVA PLÁNU	34
4. 2 CIA A JEJÍ PŮSOBNÍ V ITÁLII NA PŘELOMU LET 1947 A 1948.....	36
4. 3 VLIV KATOLICKÉ CÍRKVE	38
5. AMERICKÝ BOJ O ITÁLII – VOLBY 1948.....	41
5. 1 SPOJENÉ STÁTY A ITÁLIE NA PŘELOMU LET 1947 A 1948	41
5. 2 VOLEBNÍ KAMPAŇ 1948.....	46
5. 2. 1 AKTIVITY CIA	48
5. 2. 2 JAMES DUNN A JEHO VLASTNÍ VOLEBNÍ KAMPAŇ	50
5. 2. 3 MASMÉDIA A HOLLYWOOD	53
5. 2. 4 AMERICKÁ VEŘEJNOST ZA ZÁCHRANU ITÁLIE – DOPISOVÉ AKCE	56
5. 2. 5 VÝSLEDKY VOLEB A JEJICH VLIV NA ZAHRANIČNÍ POLITIKU USA ...	58
6. ZÁVĚR	61
7. SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY	64

SEZNAM ZKRATEK

CIA	Central Intelligence Agency
CIG	Central Intelligence Group
CLN	Comitato di Liberazione Nazionale
DC	Democrazia Cristiana
ECA	Economic Cooperation Administration
EHS	Evropská hospodářská společnost
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
EURATOM	European Atomic Energy Community
FCC	Federal Council of Churches
NATO	North Atlantic Treaty Organization
NIA	National Intelligence Authority
NSC	National Security Council
OSO	Office of Special Operations
OSS	Office of Strategic Services
PCI	Partito Comunista Italiano
PRI	Partito Repubblicano Italia
PSLI	Partito Socialista dei Lavoratori Italiani
SPG	Special Procedures Group
UNRRA	United Nations Relief and Rehabilitation Administration
VOA	Voice of America

1. ÚVOD

Itálie se po konci druhé světové války nacházela ve složité hospodářské i politické situaci. Vláda, která vycházela z antifašistického odboje, byla politicky roztříštěná, stát nebyl schopen řešit hospodářskou depresi a Itálie se stala finančně závislá na amerických půjčkách a dodávkách potravin. Američané vnímali z počátku italský stát z pohledu jeho strategického umístění ve Středomoří a jejich zájem o vnitřní stabilitu Itálie byl především diplomatický. Obrat přišel mezi lety 1946–1947, kdy se v dynamice počínající studené války proměňuje i povaha amerického zahraniční politiky na Apeninském poloostrově. Strach ze šíření sovětského vlivu se stal hybatelem aktivit americké diplomacie. Spojené státy v průběhu let 1947 a 1948 vytvářely silný tlak na italskou společnost, který byl realizován jak v rovině politické, tak především na poli propagandy. Vedení psychologické války v době míru, bylo ve čtyřicátých letech téměř neznámou praxí, ovšem vývoj na území Itálie ukázal, že bylo velmi účinné. Důležitým aspektem bylo pro Spojené státy získání domácího obyvatelstva pro své mezinárodní politické cíle. Díky veřejné diplomacii tak Trumanova administrativa mohla využít širokou veřejnost i osobnosti z oblasti kultury k propagaci americké ideologie a způsobu života v mnoha státech světa, Itálii nevyjímaje.

Hlavním cílem americké zahraniční politiky v Itálii v druhé polovině čtyřicátých let bylo zabránit volebnímu vítězství komunistické strany. Z pohledu Američanů by byl v případě jejího úspěchu založen nebezpečný precedens, na který by mohly navazovat komunistické strany v dalších západoevropských zemích. Zároveň by se jednalo o těžkou mezinárodní porážku Spojených států na úrovni propagandy. O americkém vlivu na vývoj v Itálii v druhé polovině čtyřicátých let lze jen stěží pochybovat, tudíž otázka, kterou bych ráda v této práci zodpověděla, nezní, zda měly Spojené státy vliv na Itálii, nýbrž jakým způsobem tento vliv uplatňovaly? V jakých sférách se tento vliv projevoval a jakými prostředky bylo dosaženo, že se Itálie nakonec ocitla ve sféře vlivu Západu, a ještě během čtyřicátých a začátku padesátých let se začlenila do bezpečnostního a ekonomického evropského systému? Zároveň je potřeba zodpovědět otázku, zda byla vůbec Sovětská hrozba v Itálii reálná, či nikoliv?

Cílem této práce je analyzovat vývoj postoje americké administrativy vůči Itálii v průběhu druhé poloviny čtyřicátých let 20. století, a zároveň postihnout formy propagandistické boje, jenž byl základem americké zahraniční politiky v letech 1947 a 1948. Při zpracování diplomové práce nelze ponechat stranou diplomatickou historii, jež tvoří osu vzájemného politického vztahu Itálie a Spojených států, nicméně primárně se zaměřuji na oblast kulturní diplomacie, propagandy a veřejné diplomacie. Ideologický zápas, někdy označovaný

jako souboj „o srdce a mysl“, měl na průběh a vývoj studené války neodmyslitelný vliv. Američané i Sověti si přisvojili každý svou vizi a způsob kulturně-propagačního souboje, souboje, jež měl přesvědčit o výhodách jejich ideologického rámce obyvatelé dalších států. V případě Spojených států a jejich vlivu na Itálii byla propaganda financována samotnou americkou administrativou, CIA i soukromými osobami a v letech 1947 a 1948 tvořila základ americké politiky. Komunismus byl postaven do konfrontace s „*american way of life*“, jenž byl přítomný ve všech sférách americké dobové kultury – ve filmu, hudbě i módě. S tímto přístupem budu pracovat na příkladu Itálie, kde se v druhé polovině čtyřicátých let 20. století setkávala americká a sovětská propaganda a utvářel se prostor kulturního a politického střetu dvou světových lídrů.

Diplomová práce je rozdělena do pěti hlavních kapitol, přičemž první část tvoří rámec interpretace studené války, proměny ve zkoumání tohoto konfliktu a také její vývoj ve čtyřicátých letech 20. století. Sleduji především hlavní mezníky studené války, které byly podstatné pro formování amerického postoje vůči Sovětskému svazu, který následně ovlivňoval zahraniční politiku USA v evropských zemích a v Itálii samotné.

Druhá část diplomové práce už je konkrétněji zaměřena na oblast Itálie a na počínající vliv USA v době druhé světové války. Američané se vzhledem k přípravám na invazi v Evropě začínají více zajímat o italský prostor, k čemuž využívají také italskou komunitu žijící na území USA. Důležitým tématem v této kapitole je zároveň formování dočasné vlády v Itálii, ze kterého vychází v druhé polovině čtyřicátých letech dva hlavní političtí rivalové – Komunistická strana Itálie a Křesťanští demokraté.

V následující kapitole se zabývám hospodářskou a sociální situací v Itálii a také politickými změnami – konec monarchie, první poválečné svobodné volby – kterými prošla v krátkém poválečném období. Italská společnost se dle dobového trendu přikláněla k levici, čímž rostla obliba už tak silné italské komunistické strany. Pro Spojené státy nebyl krátce po válce prostor Itálie primárně důležitý, nicméně měly zájem na politické stabilitě tohoto jihoevropského státu, zejména vzhledem k jeho strategické poloze ve Středozemním moři. Americký vliv na Itálii se tak v prvních dvou letech po válce projevoval především v oblasti ekonomiky.

V roce 1947 dochází vzhledem k silnému ochlazení sovětsko-amerických vztahů ke změně v postoji vůči Itálii. Ekonomickou pomoc například v podobě půjček a dodávek základních surovin a potravin, následuje kulturní propaganda, a dokonce i přímé politické působení Američanů (zapojení CIA) na území Itálie. Strach z šíření sovětského vlivu je tak

silným hnacím motorem k aktivitám americké diplomacie. Touto kapitolou se zároveň pokusím odpovědět na otázky, kdy a z jakých důvodů se Spojené státy začaly aktivně angažovat na území Itálie a jakým způsobem prováděly svou zahraniční politiku?

Pátá stěžejní kapitola mapuje přímý zásah Američanů do dění v Itálii, který byl zapříčiněn snahou zabránit vítězství Komunistické strany Itálie v parlamentních volbách v dubnu 1948. Silná antikomunistická kampaň měla v USA velkou podporu. V tomto směru dochází k dalším aktivitám CIA i samotného amerického velvyslanectví, a zároveň se projevuje i zapojení široké americké veřejnosti a kulturní obce, především pak italské menšiny žijící na území Spojených států. V této část se věnuji také reflexi dění v Itálii v americkém tisku, a rovněž italsky psaným novinám, na jejichž stránkách se rozpoutala masivní dopisová kampaň.

Závěrem provedu shrnutí této analýzy amerického zásahu na území Itálie a také rozvedu myšlenku, zda bylo možné, aby se Itálie stala sovětským satelitem.

1. 1 POUŽITÉ ZDROJE

1. 1. 2 SEKUNDÁRNÍ LITERATURA

Stěžejním dílem, o které se opírám, a jež zároveň postihuje vývoj italsko-amerických vztahů v období od konce druhé světové války až do roku 1950, je kniha *The United States, Italy and the Origins of Cold War: Waging Political Warfare, 1945-1950*¹ z pera Kaetena Mistryho. Tato velmi kladně hodnocená publikace postihuje široké aspekty jak politického, tak veřejného a kulturního života Itálie a je základním kamenem k porozumění americké politiky vůči Itálii. Dalším dílem, jež poskytuje široký náhled na politické i společenské působení Američanů, ať jednotlivců, tak celé americké administrativy na území Itálie, je kniha *Gli Americani in Italia*², od dvojice autorů Roberta Faenzi a Marca Finiho. Tato publikace se opírá především o americké archivní záznamy a jejím hlavním předmětem zkoumání je rozšíření americké hegemonie na území Itálie v druhé polovině čtyřicátých let. Ke všeobecnému kontextu studené války mi byla také užitečná česky psaná monografie Karla Durmana *Popely ještě žhavé, světová válka a nukleární mír 1938–1964, díl I.*³

---

¹ MISTRY, Kaeten, *The United States, Italy and the Origins of Cold War: Waging Political Warfare, 1945–1950*, Cambridge 2014.

² FAENZA, Roberto – FINI, Marco, *Gli Americani in Italia*, Milano 1976.

³ DURMAN, Karel, *Popely ještě žhavé, světová válka a nukleární mír 1938–1964, díl I.*, Praha 2004.

K problematice interpretace studené války a jejím počátkům jsem využila sbírku studií *The Cambridge History of the Cold War*⁴ editovanou Melvynem P. Leffnerem a Oddem A. Westadem. Studie z této publikace pokrývají široké spektrum studenoválečné problematiky, přes ideologické kořeny po vedení konfliktu v oblasti kultury. Dále mi byl užitečný článek Federica Romera *Cold War Historiography at the Crossroads*⁵ a také studie z pera Antonia Varsoriho *Cold War history in Italy*⁶, jež se dotýká především italské studenoválečné historiografie. Mimo rovinu interpretace studené války jsem se také zaměřila na její vývoj v průběhu čtyřicátých let 20. století, který byl stěžejní pro formování americké protisovětské politiky v Evropě a samotné Itálii. V této části práce jsem využila studie *Ideology and the Origins of the Cold War, 1917–1962*⁷ a *The Emergence of an American Grand Strategy, 1945–1952*⁸, které jsou obě součástí sborníku prací *The Cambridge History of the Cold War*. Užitečná mi byla také práce *Zápas o východní Středomoří: zahraniční politika Spojených států amerických vůči Řecku a Turecku v letech 1945–1953*⁹ od Jana Koury, která se věnuje především otázce východního Středomoří, ale zároveň nabízí strukturovaný pohled na proměnu vztahu americké administrativy vůči Sovětskému svazu.

Důležitým aspektem vztahu Spojených států amerických a Itálie ve čtyřicátých letech byl počátek vzájemné politické interakce v průběhu druhé světové války. Otázkou americké diplomacie se zabývá například James E. Miller ve svém díle *The United States and Italy, 1940–1950: The Politics and Diplomacy of Stabilization*¹⁰. Důležitou roli ve formování italsko-amerického vztahu sehrávala také italská minorita žijící na půdě USA. K tomuto tématu jsem hojně využila knihu *Searching for Subversives. The Story of Italian Internment in Wartime America*¹¹ od Mary E. B. Chopas. Dále jsem čerpala z množství odborných prací a článků, které se zabývají vztahy USA a Vatikánu, politického využití italské mafie ze strany Spojených států a také reflexí vývoje stran prozatímní vlády, především pak Komunistické strany a Křesťanských demokratů.

---

⁴ LEFFNER, Melvyn, P. – WESTAD, Odd, A. (eds.), *The Cambridge History of the Cold War*, New York 2010.

⁵ ROMERO, Federico, *Cold War historiography at the Crossroads*, in: *Cold War History*, Vol. 14, No. 4, 2014, pp. 685–703.

⁶ VARSORI, Antonio, *Cold War history in Italy*, in: *Cold War History*, Vol. 8, No. 2, 2008, 157–187.

⁷ ENGERMAN, David, C., *Ideology and the Origins of the Cold War, 1917–1962*, in: LEFFNER, Melvyn, P. – WESTAD, Odd, A. (eds.), *The Cambridge History of the Cold War*, Cambridge 2010, pp. 20–43.

⁸ LEFFNER, Melvyn, P., *The Emergence of an American Grand Strategy, 1945–1952*, in: LEFFNER, M., P. – WESTAD, O., A. (eds.), *The Cambridge History of the Cold War*, Cambridge 2010, pp. 67–89.

⁹ KOURA, Jan, *Zápas o východní Středomoří: zahraniční politika Spojených států amerických vůči Řecku a Turecku v letech 1945–1953*, Praha 2013.

¹⁰ MILLER, James, E., *The United States and Italy, 1940–1950: The Politics and Diplomacy of Stabilization*, Chapel Hill 1986.

¹¹ CHOPAS, Mary, E., B., *Searching for Subversives. The Story of Italian Internment in Wartime America*, Chapel Hill 2017.

Mimo literaturu politické povahy jsem využila díla, která se zabývají jak ekonomickým aspektem vlivu USA na Itálii, tak především literaturu věnující se kulturním a společenským otázkám. Jedno z důležitých témat při zkoumání amerického vlivu na Itálii v druhé polovině čtyřicátých let je implementace Marshallova plánu. Zde jsem využila několik publikací, jak česky psanou knihu Karla Krátkého *Marshallův Plán: příspěvek ke vzniku studené války*¹², tak například článek Davida W. Ellwooda *The Propaganda of the Marshall Plan in Italy in a Cold War Context*¹³. V rámci širokého spektra psychologické války stojí za zmínku studie *The United States and "Psychological Warfare" in Italy, 1948–1955*¹⁴ od italského historika Maria del Pera a také publikace, které se přímo dotýkají způsobů vměšování se do italských parlamentních voleb, a to opět od autora Kaetena Mistryho *The Case for Political Warfare: Strategy, Organization and US Involvement in the 1948 Italian Election*¹⁵ a dále také článek Jamese E. Millera *Taking Off the Gloves: The United States and the Italian Elections of 1948*¹⁶, vydaného v periodiku *Diplomatic History*. Část této diplomové práce je věnována také samotné CIA a jejímu vlivu na politický zápas o osud v Itálii. K tomuto tématu jsem využila především dílo Jamese Callanana *Covert Action in the Cold War: US Policy, Intelligence and CIA Operations*¹⁷. Důležitým aspektem americké propagandy byla síla médií, filmu a americké kulturní obce. Z tohoto hlediska jsem využila práce týkající se role médií ve studenoválečném propagandistickém zápasu *Mass Culture and Italian Society: From Fascism to the Cold War*¹⁸ a také odbornou literaturu věnující se především tématu filmu a vlivu americké popkultury na italské obyvatelstvo, kterou je například publikace *Post-War Italian Cinema: American Intervention, Vatican Interests*¹⁹. V neposlední řadě je třeba zmínit publikaci *Le elezioni del Quarantotto. Storia, strategie e immagini della prima campagna elettorale repubblicana*²⁰ autora Edoarda Novelliho, jež se věnuje strategiím, tématům a vedení volební kampaně ze strany italských politických stran i americké administrativy.

---

¹² KRÁTKÝ, Karel, *Marshallův Plán: příspěvek ke vzniku studené války*, Plzeň 2010.

¹³ ELLWOOD, David, W., *The Propaganda of the Marshall Plan in Italy in a Cold War Context*, in: *Intelligence and National Security*, No. 18, Vol. 12, 2003, pp. 225–236.

¹⁴ DEL PERO, Mario, *The United States and "Psychological Warfare" in Italy, 1948–1955*, in: *The Journal of American History*, Vol. 87, No. 4, 2001, pp. 1304–1334.

¹⁵ MISTRY, Kaeten, *The Case for Political Warfare: Strategy, Organization and US Involvement in the 1948 Italian Election*, in: *Cold War History*, Vol. 6, No. 3, 2006, pp. 301–329.

¹⁶ MILLER, James, E., *Taking Off the Gloves: The United States and the Italian Elections of 1948*, in: *Diplomatic History*, Vol. 7, No. 1, 1983, pp. 35–55.

¹⁷ CALLANAN, James, *Covert Action in the Cold War: US Policy, Intelligence and CIA Operations*, London 2010.

¹⁸ FORGACZ, David – GUNDLE, Steve, *Mass Culture and Italian Society: From Fascism to the Cold War*, Bloomington 2007.

¹⁹ GENNERI, TREVERI, Daniela, *Post-War Italian Cinema: American Intervention, Vatican Interests*, New York 2009.

²⁰ NOVELLI, Edoardo, *Le elezioni del Quarantotto. Storia, strategie e immagini della prima campagna elettorale repubblicana*, Roma 2008.

1. 1. 3 PRAMENY

Díky online databázím a internetovým severům, které nabízejí přístup k odborné literatuře i k pramenným základnám, mi byl umožněn náhled, jak do materiálů týkající se práce CIA, dokumentům diplomatické povahy, tak i do novinových článků vykreslujících situaci v Itálii a v USA, zejména z roku 1948. K těmto zdrojům patří například rozhovory s příslušníky CIA, především s Markem Wyattem (*Interview with Mark Wyatt, 15/2/96*)²¹ z roku 1996 o situaci v Evropě v druhé polovině čtyřicátých let. Online archiv *Central Intelligence Agency* nabízí množství zpráv koncipovaných přímo v místě dění. Pro účely této diplomové práce využívám záznamy²² o Itálii z let 1946 až 1948 postihující strategie a postupy politických stran a jejich lídrů, a také změny nálad uvnitř politických stran po dubnových volbách roku 1948.

Dalším důležitých zdrojem v oblasti diplomacie, především pak k reflexi americko-italských vztahů, jež využívám hojně ve své práci díky široké online databázi, jsou především dokumenty *Foreign Relations of the United States*²³ a také *Center for the Study of Intelligence*.²⁴

Dále mi byly velmi užitečné články *The New York Times* – reflektující rozdílné nálady americké společnosti před parlamentními volbami 1948: *Appeal To Voters In Italy Assailed; Protest Wire Sent to Truman by Group Here Opposed to Anti-Communist Drive*²⁵ a *Anti-Red Appeals to Italy Increase Italian-Americans Send Radio Pleas for Democratic Vote – Labor to Cable Message*²⁶ a také článek *Letters to Be Sent to Italy*²⁷, jež zachycuje fenomén „psaní dopisů“ (nejen) americkými Italy jejich příbuzným, známým i neznámým, s cílem zamezit volbě komunistické strany Itálie. Mimo americký tisk pracuji i s italskými deníky, zejména za účelem reflexe levicového pohledu na americkou politiku, kterými jsou například *L'Unità* či *L'Avanti!*

---

²¹ *Oral history interview with CIA Agent Mark Wyatt*, WYATT, Mark, 1996, Episode 3: Marshall Plan. National Security Archive, George Washington University, USA, dostupné z: <www.gwu.edu/~nsarchiv/coldwar/interviews/episode-3/wyatt1.html> [cit. 15. 4. 2019].

²² Všechny dokumenty dostupné z: <<https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/books-and-monographs/assessing-the-soviet-threat-the-early-cold-war-years/docs.html>> [cit. 15. 4. 2019].

²³ Všechny využití dokumenty *Foreign Relations of the United States*, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments>> [cit. 15. 4. 2019].

²⁴ Všechny využití dokumenty *Center for the Study of Intelligence* dostupné z: <<https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications>> [cit. 15. 4. 2019].

²⁵ *The New York Times*, 15. 4. 1948, strana 8, dostupné z: <<https://www.nytimes.com/1948/04/15/archives/appeal-to-voters-in-italy-assailed-protest-wire-sent-to-truman-by.html>> [cit. 15. 4. 2019].

²⁶ *The New York Times*, 13. 4. 1948, strana 15, dostupné z: <<https://www.nytimes.com/1948/04/13/archives/antired-appeals-to-italy-increase-italianamericans-send-radio-pleas.html>> [cit. 15. 4. 2019].

²⁷ *The New York Times*, 22. 3. 1948, strana 4, dostupné z: <<https://www.nytimes.com/1948/03/22/archives/letters-to-be-sent-to-italy.html>> [cit. 15. 4. 2019].

Z memoárové literatury jsem zvolila záznamy George F. Kennana, jedné z hlavních postav dějin studené války, jehož Memoáry (*Memoirs*)²⁸ zachycují rozpětí 25 let, a to od roku 1925 do roku 1950. K osobě Alcida de Gasperiho mi byly užitečné záznamy Giulia Andreottiho, který věnoval osobnosti italského premiéra celou sbírku vzpomínek nazvanou *De Gasperi visto da vicino*.²⁹

---

²⁸ KENNAN, George, F., *Memoirs: 1925–1950*, Boston 1967.

²⁹ ANDREOTTI, Giulio, *De Gasperi visto da vicino*, Milano 1986.

2. STUDENÁ VÁLKA – INTERPRETACE A POČÁTKY KONFLIKTU

Studená válka se od počátku devadesátých let 20. století stala postupně historií. S postupem času došlo k mnohým změnám v otázce její interpretace v důsledku jednotlivých událostí 20. století. Tato epocha, jejíž pevnou součástí byla celosvětová rivalita mezi Spojenými státy a Sovětským svazem, se postupně zakořenila ve společnosti jako minulost. Čím dál větší časový odstup od dějinných událostí ovšem neznamená jen zapomínání či vytěšňování negativních vzpomínek a událostí, nýbrž v kontextu historického bádání nabízí možnost nabytí nových perspektiv a především poznatků, které nebylo možno získat vzhledem k probíhajícímu konfliktu.

V průběhu 20. století se na poli historického bádání vystřídala řada interpretací, které byly ovlivněné aktuálními výzkumnými trendy, přičemž výklad dějin studené války byl zužován především na konflikt Spojených států a Sovětského svazu. Hlavní proudy dvacátého století od tradicionalismu³⁰, přes revizionismus³¹ a postrevizionismus³², po neotradicionalismus³³ byly zaměřené na vymezení sféry vlivu obou států a na klasifikaci jejich vztahu dle premise agresor – obránce. Na konci osmdesátých let přichází John L. Gaddis s novým pojetím konfliktu nazvaným „dlouhým mírem“, který byl postaven na vyvažování moci vycházející z éry politického sblížení Západu a Východu.³⁴ Díky časovému odstupu, pádu železné opony a zpřístupnění archivů se otevřel nový pohled na chápání studené války.

Konec studené války přináší mnohé změny perspektivy zkoumání a otevírá další témata a oblasti, jež byly opomíjeny vzhledem k nedostatku a nepřístupnosti zdrojů. Nové metodologické postupy ukazují paralelu Východ – Západ jako nedostačující. Studená válka se nedotýkala jen Sovětského svazu a jeho sféry vlivu, a na druhé straně Spojených států. Oba státy si v průběhu konfliktu budovaly skrze propagandu základny svého vlivu napříč celým světem. Vliv střetu Sovětského svazu a Spojených států se projevoval jak v Evropě, tak v oblastech Afriky, Asie i Jižní Ameriky.³⁵ Dochází k posunu výzkumu od linie Amerika – SSSR do prostředí třetího světa i států, jež byly tradičně považovány za součást Sovětského

---

³⁰ Viz například GRAEBNER, Norman, A., *Cold War Diplomacy 1945–1975*, New York 1977; HERZ, Martin, F., *Beginning of the Cold War*, London 1966.

³¹ Hlavním představitelem revizionismu byl WILLIAMS, William, A., *Tragedy of American Diplomacy*, New York 1959. Dále také viz YERGIN, Daniel, H., *Shatter Peace: The Origins of the Cold War and National Security State*, New York 1977.

³² Mezi nejznámější postrevizionistická díla patří: GADDIS, John, L., *The United States and the Origins of Cold War, 1941–1947*, New York 1972; MASTNY, Vojtech, *Russia's Road to the Cold War: Diplomacy, Warfare and the Politics of Communism, 1941–1945*, New York 1979.

³³ K neotradicionalistickým dílům patří například GADDIS, John, L., *We Now Know: Rethinking Cold War History*, Oxford 1997.

³⁴ GADDIS, John, L., *The Long Peace: Inquiries into the History of the Cold War*, New York 1987.

³⁵ ROMERO, F., c. d., s. 686.

bloku.³⁶ Zde se ukazuje, že i v rámci sovětské sféry vlivu docházelo v mnoha rovinách k šíření americké kultury ve společnosti. V postkoloniálních oblastech využívaly obě mocnosti politické a kulturní vakuum k šíření svého vlivu. Do popředí se dostává otázka ideologie. Ta byla součástí i zahraniční politiky západních zemí, zejména pak Spojených států.³⁷

Projevy studené války přestaly být během posledních třiceti let interpretovány pouze skrze sféru politiky, reflektována byla ekonomika, společnost, každodennost.³⁸ Za významný nástroj začíná být taktéž považována kultura. Postupem studené války se obě mocnosti naučily využívat kulturní propagandu jako nástroj k šíření ideologie a k vedení psychologické války,³⁹ jež byla v polovině čtyřicátých let na začátku svého vývoje. Například pronikání „*american way of life*“ probíhalo v mnoha rovinách. Americká masmédia, filmová produkce i popkultura se šířily po celém světě, včetně východního bloku.⁴⁰ Ideologický střet neovlivňoval jen kulturní přenos, nýbrž i jeho samotný obsah. Šíření ideologie bylo také podmíněno novinkami z oboru technologie. Díky vývoji v této oblasti narůstalo množství způsobů, umožňujících přenos informací, nebylo tedy možné tuto kulturní penetraci zcela zastavit ani omezit. Všechny tyto aspekty utváří nový obraz dějin studené války a utváří mnohem komplexnější náhled na studenoválečnou problematiku.

Vliv všech těchto aspektů na vývoj a průběh studené války je stále předmětem zkoumání. Od devadesátých let bylo v této souvislosti objeveno mnoho nových informací a podkladů, jež umožňují vnímat konflikt z mnohem širší perspektivy než v době stále probíhajícího střetu. Mnoho otázek však stále nebylo zodpovězeno. Předmětem debaty je také samotný počátek a kořeny tohoto konfliktu, jež po několik dekad ovlivňoval životy a přesvědčení lidí po celém světě.

---

³⁶ Viz například MCMAHON, Robert, J. (ed.), *The Cold War in the Third World*, New York 2012; ONSLOW, Sue (ed.), *Cold War in Southern Africa: White Power, Black Liberation*, London 2009.; BRANDS, Hal, *Latin America's Cold War*, Cambridge 2010.

³⁷ KOURA, Jan, *První, druhý, třetí svět... Studená válka jako globální fenomén*, in: *Dějiny a současnost*, č. 5, roč. 2019, s. 17.

³⁸ Viz SANCHEZ-SIBONY, Oscar, *Red Globalization: The Political Economy of the Soviet Cold War from Stalin to Khrushchev*, New York 2014; MUEHLENBECK, Philip, E. (ed.), *Race, Ethnicity, and the Cold War: A Global Perspective*, Nashville 2012.

³⁹ GIENOW-HECHT, Jessica, C., E., *Culture and the Cold War in Europe*, in: LEFFNER, M., P. – WESTAD, O., A. (eds.), *The Cambridge History of the Cold War*, New York 2010, pp. 398–419, s. 400; ke studenoválečné propagandě viz například HIXSON, Walter, L., *Parting the Curtain: Propaganda, Culture and the Cold War, 1945–1961*, Basingstoke 1997.

⁴⁰ K tématu médií a filmu viz například SCHWOCH, James, *Global TV: New media and the Cold War, 1946–69*, Urbana 2009.

2. 1 OTÁZKA POČÁTKU STUDENÉ VÁLKY A HISTORICKÝ KONTEXT ČTYŘICÁTÝCH LET 20. STOLETÍ

Počátek studené války, v jejímž historickém a ideologickém rámci se pohybuje tato diplomová práce, je stále předmětem mnohých diskuzí. Jeho vývoj byl ovlivněn komplexní řadou faktorů, událostí i rozdílnými ideologiemi. Pro potřeby této diplomové práce bych nastínila hlavní osu událostí především druhé poloviny čtyřicátých let, jež spustily a prohlubovaly tento celosvětový konflikt, a také ovlivňovaly americkou politiku vůči Evropě a samotné Itálii.

Jedna z možných interpretací vzniku studené války vychází z naprosté odlišnosti ideologií, které se vyvíjely v průběhu dvacátého století, a jejichž střet byl zákonitě nevyhnutelný. Události čtyřicátých let 20. století tak byly spouštěčem tohoto konfliktu, nikoliv jeho příčinou.⁴¹ Spolupráce Spojených států a Sovětského svazu byla podmíněna vývojem válečného konfliktu, společným nepřítelem, nikoliv společnou ideou. Už válečná jednání se vyznačovala nesouladem mezi Spojenci. Americká administrativa si již během roku 1943 uvědomovala možnosti sovětské expanze, především pokud by Rudá armáda postupovala směrem ke střední Evropě a osvobozovala východoevropské státy.⁴²

Jeden z hlavních tvůrců americké diplomacie ve čtyřicátých letech 20. století, George F. Kennan, vytvářel jako jeden v prvních komplexní obraz sovětského vedení a jeho politických záměrů. Přestože sám po návratu do Sovětského svazu v roce 1944 polemizoval nad tím, zda jsou jeho přesvědčení stále platná (odjel ze země ještě před válkou), jeho tamní pobyt velice rychle rozptýlil jeho pochybnosti.⁴³ Dle jeho názoru Spojené státy nechápaly charakter a politickou situaci Sovětů a srpen 1944 považoval za poslední období, kdy mohli západní Spojenci vyvíjet nátlak na Moskvu kvůli oblastem východní Evropy, poté už byl postup sovětské dominance nevyhnutelný.⁴⁴ George Kennan během roku 1944 dále rozvíjel své myšlenky o expanzionistické politice Sovětského svazu, jež také shrnul v memorandu napsaném v září 1944.⁴⁵

---

⁴¹ Více viz ENGERMAN, David, C., *Ideology and the origins of the Cold War, 1917–1962*, in: LEFFNER, M., P. – WESTAD, O., A. (eds.), *The Cambridge History of the Cold War*, Cambridge 2010, pp. 20–43.

⁴² WANNER, Jan, *Amerika v Boji. Spojené státy a evropská válka, 1939–1945*, díl II., Praha 2002, s. 111.

⁴³ KENNAN, G., F., c. d., s. 224–225.

⁴⁴ KOURA, Jan, *George Frost Kennan. Vizionář, jenž změnil podobu studené války*, in: BÁRTA, Miroslav – KOVÁŘ, Martin (eds.), *Lidé a dějiny, K roli osobnosti v historii v multidisciplinární perspektivě*, Praha 2017, s. 622.

⁴⁵ *Foreign Relations of the United States, Diplomatic Papers, 1944, Europe, Volume IV*, eds.: E. Ralph Perkins, S. Everett Gleason, Rogers P. Churchill, John G. Reid, N. O. Sappington, Douglas W. Houston, John Rison Jones, Warren H. Reynolds (United States Government Printing Office Washington 1966), Document 826, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1944v04/d826>> [cit. 2. 6. 2019].

Smrt Franklina D. Roosevelta způsobila obrat v dosavadní politice vůči SSSR, přestože názorové změny uvnitř amerického departementu nebyly okamžité. V okolí nového prezidenta Harryho Trumana se nacházeli lidé se zcela protichůdnými představami o sovětské politice. Mezi okruh zastánců tvrdého postupu proti Stalinovi patřil například James V. Forrestal. Skupina kolem něj spatřovala růst sovětské moci skrze postup Rudé armády přes Rumunsko, Polsko, Maďarsko a Československo až do Německa.⁴⁶ Zastánce smířlivé politiky byl dobový státní tajemník Spojených států, „rooseveltovský“ James Byrnes, jehož kompromisní postoje během Moskevské konference v prosinci 1945 kritizoval George Kennan. Sověti si byli dle Kennana vědomi Byrnesovy snahy zapůsobit zejména na domácí politickou scénu a americkou veřejnost, a jeho neznalosti v mnoha oblastech zahraniční politiky pro ně byly značnou výhodou.⁴⁷

Události konce roku 1945 vedly k obratu v americko-sovětských vztazích. Truman si začínal uvědomovat problematiku formování prosovětských republik v Bulharsku a Rumunsku,⁴⁸ zároveň docházelo k neshodám mezi Spojenci v oblasti Íránu, odkud se sovětská vojska zdráhala stáhnout.⁴⁹ Vliv sovětského svazu a jeho podpora čínského komunistického vůdce Mao Ce-tunga se dostávala stále více do podvědomí americké administrativy, narůstaly tak obavy z překročení sfér vlivu, stanovených na Jaltské konferenci.⁵⁰ Počátek roku 1946 také přináší neshody mezi Spojenci v rámci německých okupačních zón, které se během následujících měsíců prohlubovaly. V prosinci 1946 bylo schváleno spojení americké a britské zóny, k čemuž byly přizvány i Francie a SSSR.⁵¹ Sověti se ovšem mohli jen stěží vzdát svého vlivu na území Německa a ze čtyř okupačních zón se tak vytvořil v dubnu 1948 blok trizonie a vedle něj samostatná sovětská okupační zóna.⁵²

Rok 1946 byl ve vývoji konfliktu, později nazvaného jako studená válka, přelomový. Stalinův proslov z 9. února 1946 pronesený v rámci voleb do Nejvyššího sovětu stále budí rozpaky, jelikož otázka, komu byl proslov určen, není zcela zodpovězena.⁵³ Ovšem na Stalinova slova ohledně příčin druhé světové války, vyspělosti SSSR a kvalitách sovětského společenského řádu,⁵⁴ reagovaly Spojené státy velkou odezvou. Ve Spojených státech

---

⁴⁶ LEFFNER, M., P., *The Emergence...*, s. 69.

⁴⁷ KENNAN, G., c. d., s. 287–288.

⁴⁸ LEFFNER, M., P., *The Emergence...*, s. 72.

⁴⁹ KOURA, J., *Zápas...*, s. 40–45.

⁵⁰ COHEN, Warren, I., *The New Cambridge History of American Foreign Relations, Vol. IV*, Cambridge 2013, s. 27.

⁵¹ *Ibid.*, s. 30.

⁵² *Ibid.*, s. 30.

⁵³ KOURA, J., *Zápas...*, s. 45.

⁵⁴ *Speech Delivered by Stalin at a Meeting of Voters of the Stalin Electoral District*, Moscow, February 9, 1946, History and Public Policy Program Digital Archive, Gospolitizdat, Moscow, 1946, dostupné z: <<http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/116179>> [cit. 2. 6. 2019].

se dokonce objevily hlasy, které hovořily o vyhlášení třetí světové války ze strany sovětského vůdce.⁵⁵ Americká administrativa reagovala na Stalinův projev zájmem o hlubší vysvětlení jeho pohnutek, přičemž odpovědi se ujal George Kennan a jeho „Dlouhý telegram“ se stal v mnoha ohledech jednou ze základních premis americké politiky vůči Sovětskému svazu po dobu studené války. V nezvykle dlouhé diplomatické depeši Kennan stavěl své názory na Sovětský svaz na předchozích vyjádřeních, opíral se o tradiční snahu ruského národa bránit se vyspělejšímu Západu a o snahu rozšiřovat svůj vliv kdekoli to bude možné. Z podstaty povahy ruské, potažmo sovětské politiky, tedy není možné dojít dlouhodobé dohodě či kompromisu.⁵⁶ Americká diplomacie tak převzala Kennanovu zprávu jako novou strategii vůči Sovětskému svazu, která se měla zakládat na aktivním postupu proti Sovětům na mezinárodním poli. Vzápětí po Kennanově telegramu stvrdil svým projevem v americkém Fultonu britský premiér Winston Churchill rozdělení Evropy na Východ a Západ, respektive na část, která spadá pod sféru sovětského vlivu a na část, jež je stále politicky svobodná.⁵⁷ Churchill zároveň vybízel ke bližší spolupráci Britů a Američanů, čímž by tyto státy lépe čelily sovětské hrozbě.⁵⁸

V polovině roku 1946 tedy opět začalo neoficiálně fungovat britsko-americké vojenské přátelství, oba státy měly také zájem na uklidnění situace ve strategických státech Turecku a Řecku, kde se stále více vyhrocovala politická situace, docházelo k otevřenému násilí, které vláda nebyla ochotna řešit.⁵⁹ Velká Británie byla ovšem z ekonomického hlediska ve svízelné situaci a vláda nemohla dál financovat britskou přítomnost v Řecku.⁶⁰ Za tímto účelem oslovili Britové Spojené státy, z jejichž vlastní analýzy vyplynula potřeba intervence do oblasti Řecka, aby zabránily možnosti komunistického převratu.⁶¹

Tyto události vedly k projevu Harryho Trumana v americkém Kongresu dne 12. března 1947, známého jako „Trumanova doktrína“, jehož účelem bylo získat finanční prostředky od americké administrativy na podporu Řecka a Turecka. V projevu deklaroval pozici USA jako celosvětového „lídra“, a uvaloval na Spojené státy povinnost pomoci státům, jež by se v případě amerického nezájmu, mohly dostat pod sovětskou moc.⁶² Ve svém projevu

---

⁵⁵ ENGERMAN, D., C., c. d., s. 34.

⁵⁶ *Foreign Relations of the United States*, 1946, Volume VI, Eastern Europe; The Soviet Union, eds.: Rogers P. Churchill, William Slany, gen. ed.: S. Everett Gleason, (Washington, DC: United States Government Printing Office, 1969), Document 475, dostupný z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1946v06/d475>> [cit. 2. 6. 2019].

⁵⁷ Celý text projevu přístupný na stránkách *International Churchill Society* na: <<https://winstonchurchill.org/resources/speeches/1946-1963-elder-statesman/the-sinews-of-peace/>> [cit. 2. 6. 2019].

⁵⁸ KOURA, J., *Zápas...*, s. 57.

⁵⁹ *Ibid.*, s. 91.

⁶⁰ LEFFNER, M., P., *The Emergence...*, s. 75.

⁶¹ KOURA, J., *Zápas...*, s. 98–103.

⁶² LEFFNER, M., P., *The Emergence...*, s. 75.

zmiňuje také hrozbu rostoucího sovětského vlivu v oblasti západní Evropy, kde se, například v Itálii a Francii, komunistické strany už v této době těšily velké podpory ze strany voličů.⁶³

Trumanovu doktrínu následoval návrh generála George Marshalla z června 1947, tzv. Marshallův plán (*European Recovery Program*)⁶⁴, jehož účelem byl program pomoci válkou zničené Evropě. Hospodářská situace Velké Británie, Německa, Francie i Itálie byla vzhledem k nízké výrobní produktivitě a vysoké inflaci velmi vážná, což se projevovalo i na vnitřní politické nestabilitě.⁶⁵ George Marshall se při vyhlášení plánu opíral o americký mesianismus a konfrontaci se sovětskou totalitou, což si dle Warrena Cohena uvědomovali i představitelé států, jež přijímaly ekonomickou pomoc, nicméně jim nezbyvalo, než toto americké „zveličování“ sovětské hrozby akceptovat.⁶⁶ Finální verze plánu byla uvedena v chod v červenci 1948. Spojené státy nakonec po dobu čtyř let investovaly do Evropy více než 13,7 miliard dolarů, tedy zhruba 80 % původně zamýšlené částky.⁶⁷ USA se tak zároveň zbavovaly množství zboží, jež se hromadilo v amerických skladech a odrazily tak možnost „deprese z důvodu poklesu odbytu doma i v zahraničí, což velice kontrastovalo se situací ve válkou zničené Evropě.“⁶⁸ Pomoc byla nabídnuta všem evropským zemím, včetně Sovětského svazu, který nakonec pomoc odmítl. Po jeho vzoru pak v roce 1948 zamítly účast i další republiky východní a střední Evropy, včetně Československa, ve kterých se během let 1946–1948 etablovaly lidově demokratické režimy.

Itálie byla jednou ze zemí, kterých se silně dotýkal vývoj studenoválečného konfliktu. V druhé polovině čtyřicátých let se zde markantně projevuje americké angažmá. Strach, který v Američanech vyvolával Sovětský svaz, byl podporován volebními úspěchy Komunistické strany Itálie, jež se po druhé světové válce těšila velké oblibě mezi veřejností. Zájem o italský prostor se vyvíjel už v průběhu druhé světové války, kdy se vzhledem k plánované invazi pohyboval především v geostrategické a politické rovině. Po roce 1945 se vliv USA promítá do oblasti ekonomiky, Itálie se stává finančně závislou na americké pomoci. V přelomových letech studené války 1946–1947 začne v sovětsko-americké roztržce převažovat rovina ideologická a v USA začíná panovat strach z dalšího šíření komunismu na západ. Vývoj v italském prostoru tak představoval pro Spojené státy důležitý mezník v boji se Sovětským svazem.

---

⁶³ LEFFNER, M., P., *The Emergence...*, s. 76.

⁶⁴ Celý text Marshallova plánu dostupný z: <https://www.oecd.org/general/themarshallplanspeechatharvarduniversity5june1947.htm> [cit. 2. 6. 2019].

⁶⁵ COHEN, W., I., c. d., s. 40–41.

⁶⁶ *Ibid.*, s. 41.

⁶⁷ KRÁTKÝ, K., c. d., s. 402–403.

⁶⁸ *Ibid.*, s. 283–284.

3. SPOJENÉ STÁTY A POČÁTKY ZÁJMU O ITÁLII

3.1 AMERICKÉ PŘÍPRAVY NA VYLODĚNÍ

Vstup Spojených států amerických do druhé světové války přinesl obrat v jejich dějinách. Útok na Pearl Harbor odstartoval americkou vojenskou misi, jež se brzy dotkla území Starého kontinentu. Spojenecká invaze do Evropy byla plánována již od jara 1942, kdy započalo hledání místa pro vyloďení americko-britských jednotek. Američané se chtěli co nejdříve vyloďit ve Francii, ale Britové potřebovali nejdříve stabilizovat situaci ve Středozemním moři, a také na jihovýchodě Evropy a Středním východě. Operace *Sledgehammer* byla odložena, místo ní si Britové prosadili operaci *Torch*, a po vyloďení v severní Africe následoval postup po Středozemním moři do Evropy přes italský ostrov Sicílie.⁶⁹ Spojenci si dali za cíl postoupit do jihovýchodní a střední Evropy dříve než sovětská armáda, jelikož obrat ve válce byl již téměř jistý.

Snahy Spojených států amerických o přestavbu Itálie v demokratický stát započaly již během války. Tato jihoevropská země byla prvním padlým státem Osy, a na jejím území vznikla v polovině roku 1943 spojenecká okupační zóna.⁷⁰ Ze strany Spojených států se nejednalo pouze o vojenské přípravy. Americká administrativa se ještě před vstupem do války obracela na vlivné Italy žijící ve Spojených státech, kteří jí poskytovali cenné zprávy z Apeninského poloostrova a také informace o fungování fašistického režimu. Italská komunita ve Spojených státech byla ovšem sama rozdělena na anti-fašisty a fašistické příznivce, jedni z nejvýraznějších veřejných představitelů italské emigrace byli ve třicátých letech zastánci této krajně pravicové politiky.⁷¹ Generoso Pope, miliardář, vlivný lobbista a později také demokratický politik, koupil již roku 1928 největší italsko-jazyčný deník v USA *Il Progresso Italo-Americano*,⁷² jenž byl až do konce třicátých let známý podporou italského fašistického státu. Vrchol profašistických postojů přichází s Mussoliniho tažením do Habeše, jenž byl mezi italskou komunitou v USA přijímán s nadšením. Organizace Synové Itálie (*The Sons of Italy*) ve vlastním programovém vysílání hájila italskou zahraniční politiku a vyjadřovala své protiamerické postoje.⁷³ Obrat v radikálně pravicovém politickém smýšlení způsobilo zavedení antisemitských zákonů, které neměly pro Italy žádné konsenzuální opodstatnění a staly se terčem kritiky.

---

⁶⁹ K vyloďení na Sicílii více viz ARCIDIACONO, Bruno, *The 'Dress Rehearsal': The Foreign Office and the Control of Italy, 1943–1944*, in: *The Historical Journal*, Vol. 28, No. 2, 1985, pp. 417–427.

⁷⁰ MILLER, James, E., *The United States and Italy, 1940–1950: The Politics and Diplomacy of Stabilization*, Chapel Hill 1986, s. 3.

⁷¹ *Ibid.*, s. 14–15.

⁷² *Ibid.*, s. 15.

⁷³ *Ibid.*, s. 14–15.

Na konci třicátých let se ve Spojených státech zároveň začaly formovat společnosti, jež byly založené za účelem antifašistické agitace. Zakladatelé těchto organizací, jakou byla například liberální *Mazzini Society*, pocházeli z řad italských emigrantů, jejichž odchod z Itálie zapříčinil stávající politický stav.⁷⁴ Carlo Sforza, bývalý ministr zahraničí z období po první světové válce, inicioval vznik programu *Free Italy*, jenž zaštitoval všechny liberální demokratické skupiny.⁷⁵ Italská inteligence ve Spojených státech tak vytvářela vlastní způsob boje s fašismem a zároveň pronikala do sféry politiky. Starosta New Yorku Fiorello da Guardia byl blízce svázán s italskou minoritou okolo liberálních antifašistických organizací.⁷⁶ Na základě válečné spolupráce vyvíjela tato komunita v druhé polovině čtyřicátých let nátlak na americkou administrativu a snažila se ovlivnit postavení Itálie v rámci mírových jednání.

Do komunikace s Italo-američany se zapojil také Úřad pro strategické služby (OSS), jenž byl založen americkou administrativou po útoku na Pearl Harbor. Úřad získával důležité informace, potřebné ke koordinaci spojeneckého vylovení na Sicílii. Za tímto účelem se obracel ve velké míře na italskou mafii, jejíž členové disponovali aktuálními zprávami o dění na sicilském ostrově.⁷⁷ Kontroverze v americké administrativě způsobovala spolupráce s italským gangsterem Charlesem „Luckym“ Lucianem, jenž se v době příprav na spojeneckou invazi nacházel ve věznici Dannemora ve státě New York, kde si odpykával třicetiletý trest.⁷⁸ Výměnou za své služby mu byl zkrácen trest a v roce 1946 byl propuštěn na svobodu pod podmínkou, že se vrátí do Itálie.⁷⁹ Vzhledem k této úzké spolupráci se objevují názory, že Američané pomohli reinstalovat pozici mafie v jižní Itálii, která byla vlivem fašistického režimu oslabena.⁸⁰

Dalším důležitým spojencem Američanů byl za druhé světové války Vatikán. Čilý kontakt probíhal mezi americkou administrativou a papežem již na počátku čtyřicátých let, kdy docházelo k osobním schůzkám Rooseveltova vyslance pro vztahy s katolickou církví Myrona Taylora a papeže Pia XII.⁸¹ Jejich společným zájmem byla defašizace a rekonstrukce italské

---

⁷⁴ MILLER, J., E., *The United...*, s. 24–25. Hlavními postavami v řadách *Mazzini Society* byli Max Ascoli, jenž byl zvolen jejím předsedou v roce 1940, a také Alberto Tarchiani či historik Gaetano Salvemini.

⁷⁵ *Ibid.*, s. 26.

⁷⁶ CHOPAS, Mary., E., B., *Searching for Subversives. The Story of Italian Internment in Wartime America*, Chapel Hill 2017, s. 18.

⁷⁷ LAGUMINA, Salvatore, J., *The Office of Strategic Services and Italian Americans: The Untold History*, New York 2016, s. 80–83.

⁷⁸ FAENZA, R. – FINI, M., c. d., s. 10–11.

⁷⁹ *U.S. Senate Special Committee to Investigate Organized Crime in Interstate Commerce*, Kefauver Committee Final Report Aug. 31, 1951, Part VII. (United States Government Printing Office, Washington 1951). Dle finálního protokolu Komise pro vyšetřování organizovaného zločinu byl Charles Luciano od roku 1947 rezidentem v Itálii, kde Američané nadále mapovali jeho ilegální činnost.

⁸⁰ K tématu vztahu italské mafie a USA za druhé světové války existuje řada publikací, například kniha NEWARK, Tim, *Mafia Allies: The True Story of America's Secret Alliance with the Mob in World War II*, Chicago 2007.

⁸¹ CONWAY, John, S., *Myron C. Taylor's Mission to the Vatican, 1940–1950*, in: *Church History*, Vol. 44, No. 1, 1975, s. 87–90.

společnosti, ovšem zásadním bylo pro pontifika zabránit bombardování Říma.⁸² Vatikán tak přišel v prosinci 1942 s návrhem vyhlásit Řím za neutrální území, jež by musely opustit jak italské, tak německé jednotky i samotná italská vláda.⁸³ Přestože americká vláda vyjádřila snahu ochránit věčné město, nemohl Roosevelt přislíbit, že zcela vyhoví papežovým požadavkům, a vatikánský návrh tak byl zamítnut. Američané si nicméně budovali v období druhé světové války širokou informační síť, již využívali i nadále v druhé polovině čtyřicátých let.

3. 2 VNITROPOLITICKÁ SITUACE V ITÁLII

Politická situace v Itálii se radikálně proměnila během roku 1943. Úspěšné vylodění spojenecké armády, které následovalo svržení Mussoliniho dne 25. července, přineslo zformování dočasné vlády,⁸⁴ pod vedením maršála Pietra Badoglia, kterého oficiálně jmenoval král Viktor Emanuel III,⁸⁵ záhy se ovšem ukázalo, že boj o Itálii bude mít delší trvání. Názor, že půjde o rychlý postup, byl velmi rychle vyvrácen, stejně tak jako snahy o bleskové dobytí Říma. Válečné operace byly čistě v rukou Britů a Američanů, Sovětský svaz byl z příprav na invazi a následné správy území Itálie téměř vynechán.⁸⁶ Přestože z následné spojenecké konference v Moskvě, v říjnu 1943 vzešel protokol,⁸⁷ jenž zahrnoval společný postup všech tří mocností vůči Itálii, nelze říci, že by jejich představy o dalším politickém postupu měly jednotný ráz.⁸⁸

Problematické bylo také spojení mnohých představitelů prozatímní vlády, například i samotného Badoglia, s fašistickým režimem. Téma defašizace italské společnosti bylo také součástí příměří, podepsaného 29. září 1943 na Maltě,⁸⁹ přestože hlava dočasné vlády vzešla z fašistického prostředí. Spojené státy a Velká Británie nebyly schopné dlouho najít shodu v otázce postavení dosavadních politických špiček. Americký prezident Roosevelt

---

⁸² CONWAY, J., S., c. d., s. 90–91.

⁸³ DI NOLFO, Ennio, *Vaticano e Stati Uniti, 1939–1953*, Milano 1978, s. 221–222.

⁸⁴ Jih Apeninského poloostrova byl od června 1943 pod kontrolou spojeneckých jednotek, ovšem na sever od Neapole vzniká německý loutkový stát republika Salò, do jejíhož vedení je dosazen osvobozený Mussolini.

⁸⁵ BROGI, Alessandro, *A Question of Self-Esteem: The United States and the Cold War Choices in France and Italy, 1944–1958*, Westport 2002, s. 19.

⁸⁶ HARPER, John, L., *America and the Reconstruction of Italy, 1945–1948*, elektronické vydání, Cambridge 2009, s. 22.

⁸⁷ *Foreign Relations of the United States, Diplomatic Papers, 1943, General, Volume I.*, eds.: William M. Franklin, E. R. Perkins, (United States Government Printing Office Washington 1963), document 684, dostupný z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1943v01/d684>> [cit. 3. 6. 2019].

⁸⁸ PONS, Silvio, *Stalin, Togliatti, and the Origins of the Cold War in Europe*, in: *Journal of Cold War Studies*, Vol. 3, No. 2, 2001, s. 3–4.

⁸⁹ *Treaties and Other International Acts*, Series 1604, 61 Stat. 2742, Armistice with Italy Instrument of Surrender; September 29, 1943, dostupný z: <<https://avalon.law.yale.edu/wwii/italy03.asp>> [cit. 3. 6. 2019].

se snažil obejít tento problém prohlášením, že král a současný premiér, splňují vzhledem ke svému aktuálnímu postavení kritérium antifašismu.⁹⁰

Badoglioova vláda byla problematická i pro fašistickou opozici, která se spojila ve Výbor pro národní osvobození (*Il Comitato di Liberazione Nazionale* neboli CLN), jehož součástí bylo šest politických stran.⁹¹ Výbor, založený oficiálně v září 1943, vystoupil po dobytí Říma spojeneckými vojsky z ilegality, a od července 1944 se stal oficiální součástí dočasné vlády. Vstup do vlády předcházela dlouhá vyjednávání, ještě na přelomu roku 1943 a 1944 odmítaly politické strany z Výboru vstoupit do Badogliovy vlády.⁹² V čele velkého politického obratu stála Komunistická strana Itálie (PCI). Komunisté v Itálii měli politickou tradici již od dvacátých let, kdy její členové byli postupně perzekuováni fašistickým režimem a mnozí z nich, včetně Palmira Togliattiho, budoucího muže číslo jedna, se ocitli po roce 1926 v politické emigraci.⁹³ Popularita strany prudce stoupla v průběhu roku 1944, vzhledem k silnému propojení komunistických předáků a antifašistického odboje na severu Itálie, jenž se zkoncipoval ve Výbor pro národní osvobození v Miláně.⁹⁴

Přítomnost Togliattiho v Itálii proměnila ráz dosavadní politické situace. Jeho příjezdu v březnu 1944⁹⁵ předcházela schůzka s Josifem Stalinem v Moskvě, v jejímž průběhu sovětský vůdce definoval vlastní pohled na italskou otázku. Silvio Pons, jenž vychází ve své studii především ze sovětských archivních materiálů, zdůrazňuje fakt, že Itálie se vyskytovala během války i po jejím konci ve sféře vlivu Západu, a že nebyl nalezen žádný důkaz, který by nasvědčoval, že by se Sověti snažili tomuto vývoji zabránit.⁹⁶ Pronikání do západní Evropy bylo spíše následkem postupných rozepří Spojených států a Moskvy, která cítila potenciál komunistických stran v Itálii a Francii. Podobně není možné klasifikovat vztah PCI a Sovětského svazu jako jednostranné naslouchání příkazů ze strany italských komunistů, přestože Togliattiho změna politického kurzu byla podmíněna Stalinovou představou o vedení politiky na území okupovaného Apeninského poloostrova.⁹⁷ Togliatti po příjezdu do Itálie zcela

---

⁹⁰ MILLER, J., E., *The United...*, s. 50.

⁹¹ CANAVERO, Alfredo, *Alcide de Gasperi: Christian, Democrat, European*, Brussels 2003, s. 90. „*Labour Democrats, Liberals, Christian Democrats, the Action Party, the Socialist Party of Proletarian Unity and the Communist Party.*“

⁹² PONS, S., c. d., s. 4.

⁹³ Více viz BATES, Thomas, R., *Antonio Gramsci and the Bolshevization of the PCI*, in: *Journal of Contemporary History*, Special Issue: Conflict and Compromise: Socialists and Socialism in the Twentieth Century, Vol. 11, No. 2/3, 1976, pp. 115–131.

⁹⁴ PONS, S., c. d., s. 4.

⁹⁵ NARINSKIJ, Michail, M. – ROMANO, Andrea, *Togliatti, Stalin e la svolta di Salerno*, in: *Studi Storici*, Anno 35, No. 3, 1994, s. 657.

⁹⁶ PONS, S., c. d., s. 3. Tohoto názoru byl už v druhé polovině devadesátých let také Vojtěch Mastný. Stalin chtěl dle Mastného rozdělenou a „krotkou“ Evropu, více než komunistickou. Více viz MASTNY, Vojtech, *The Cold War and Soviet Security: The Stalin Years*, New York 1996, s. 20–22.

⁹⁷ PONS, S., c. d., s. 8. Silvio Pons uvádí, že ze samotné schůzky Stalina a Togliattiho není přístupný ucelený písemný záznam, vychází tak zejména z deníkových záznamů Georghie Dimitrova, který si zaznamenal Togliattiho shrnutí výsledku schůzky.

opustil dosavadní tendenci CLN neslučovat svou aktivitu s Badogliovou vládou, čímž překvapil nejen ostatní politické strany, ale i samotné italské komunisty. Dle domluvy se Stalinem trval na vstupu komunistické strany do vlády, argumentoval nutností unifikovat politické vedení Itálie, která už tak byla rozdělená na část okupovanou a část pod německým patronátem.⁹⁸ Otázka státního uspořádání Itálie měla být dle Togliattiho vyřešena až po ukončení války. Sověti skrze Komunistickou stranu Itálie tak vedli vlastní diplomacii mimo dohled Spojenců, nelze ovšem mluvit o radikálním politickém zásahu. O tom svědčí i zdrženlivost Stalina v italsko-jugoslávském sporu o Terst v polovině roku 1945. Sovětské vedení se nechtělo v tomto konfliktu angažovat, přestože bylo urgováno vedením PCI.⁹⁹ Sověti tak dávali najevo, že se nesnaží aktivně dostat tuto oblast pod svou sféru vlivu, což vedlo k rozepři s italskými komunisty.

V polovině roku 1944, poté co spojenecká vojska dobyla Řím, se v Itálii konstitovala nová vláda, v jejímž čele stanul zkušený politik Alcide de Gasperi, jako předseda kabinetu bez portfeje, který zároveň zastával pozici ministra zahraničí. De Gasperi měl zkušenosti s politikou již z rakousko-uherského parlamentu, kde působil jako poslanec, a převážnou část fašistické éry strávil ve „vyhnanství“ ve Vatikánu.¹⁰⁰ Na jaře 1943 založil novou stranu, Křesťanskou demokracii (DC), která se silně opírala o katolickou církev,¹⁰¹ což přineslo de Gasperimu ihned po válce velký volební úspěch. DC se stala v druhé polovině čtyřicátých let nejbližším politickým partnerem Spojených států, přestože ideály, které zastávali křesťanští demokraté, se jen těžko shodovaly s americkým konzumerismem.¹⁰² Problematická byla pro de Gasperiho také síla protestantské komunity v USA. Dočasná vláda byla nicméně nucena operovat pod dohledem Spojenců a de Gasperi se z pohledu Spojených států ukázal být vůči okupantům velmi loajální.

Americko-britská vojska okupovala po dobu tří let téměř polovinu území italského státu. Zejména na jihu, na ostrově Sicílie a jižních italských regionech si museli místní obyvatelé zvyknout na vojensko-civilní soužití se spojeneckými vojsky. Po uzavření příměří v září 1943 se Itálie stala politicky závislá na okupační správě.¹⁰³ Spojenci si na území Itálie vytvořili vlastní finanční agentury, které dohlížely na tisk válečné měny¹⁰⁴ a měly v rámci okupace možnost využívat italské zdroje bez náhrady. Na území Itálie vznikala řada sociálních

---

⁹⁸ NARINSKIJ, M., M. – ROMANO, A., c. d., s. 664–665.

⁹⁹ PONS, S., c. d., s. 11–12.

¹⁰⁰ ANDREOTTI, G., c. d., s. 19–20.

¹⁰¹ CANAVERO, A., c. d., s. 86–89.

¹⁰² Ibid., s. 92.

¹⁰³ HARPER, J., L., s. 22–23.

¹⁰⁴ Spojenci vytvořili i vlastní kurz italské liry a dolaru.

a ekonomických problémů, které prozatímní vláda nebyla schopna, a ani nemohla, řešit. Zásobování základními potravinami bylo velkým úskalím, vzhledem k tomu, že Itálie byla rozdělena na dvě zóny a jih Itálie byl odříznut od potravinových zdrojů. Na okupovaných územích ovšem chyběly základní potraviny, léky i uhlí, přičemž denní příděl chleba v roce 1944 dosahoval 100 gramů.¹⁰⁵ Z hlediska zásobování a ekonomiky byla důležitá anglo-americká deklaráce z Hyde Parku ze září 1944, ve které bylo Itálii přislíbeno „více zásob jídla, dopravních prostředků i obnova průmyslových zařízení.“¹⁰⁶ Právě rekonstrukce průmyslu a dopravy, které by postavily Itálii opět na vlastní nohy, byla hlavním cílem Spojenců i v poválečném období. Spojené státy měly v tomto období blížícího se konce zájem na budoucí stabilitě italského režimu.¹⁰⁷

3. 3 ITÁLIE PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE

Druhá světová válka přinesla kolaps více než dvacetileté fašistické diktatury a postavila Itálii na počátek nové politické éry. Boje druhé světové války trvaly na území Apeninského poloostrova až do dubna 1945. Itálie byla rozděleným státem, kde operovaly jak americko-britské spojenecké síly, tak německé jednotky, domácí odboj a partyzánské jednotky. Absolutní pád fašistického režimu a smrt Benita Mussoliniho znamenaly nutnost vytvoření nového politického systému, který by se zcela odloučil od neúspěchu minulého režimu.

Politická reprezentace se sestávala především z „hrdinů odboje“, kteří byli součástí CLN a italské prozatímní vlády na územích okupovaných spojenci – de Gasperi, z Křesťansko-demokratické strany jako ministr zahraničí, předseda komunistické strany Togliatti jako ministr vnitra a dále také socialistický předák Nenni a zástupce liberálů Brosio.¹⁰⁸ Ministerským předsedou byl do prosince 1945 kompromisně zvolen socialista Ferruccio Parri, vůdce „Strany akce“ (*Partito d'Azione*).¹⁰⁹ De Gasperi řešil na postu ministra zahraničí hned několik závažných záležitostí – mírovou smlouvu, jejíž znění nevypadalo pro Itálii ani trochu příznivě, a také politický souboj s Jugoslávií o východní hranici Itálie zejména v oblasti Terstu, kterou byla Itálie nakonec nucena částečně vyklidit.

Kromě politické nestability bylo třeba řešit hospodářskou situaci. Na té se značně podepsal fakt, že Itálie byla dějištěm bojů v letech 1943–1945. Přestože válečnou vřavu

---

¹⁰⁵ *Foreign Relations of the United States, Conference at Quebec, 1944*, eds.: Richardson Dougall, Arthur G. Kogan, Richard S. Patterson, Irving L. Thomson, (United States Government Printing Office Washington 1972), Document 304, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1944Quebec/d304>> [cit. 3. 6. 2019].

¹⁰⁶ HARPER, J., L., c. d., s. 27.

¹⁰⁷ BUCHANAN, Andrew, *American Grand Strategy in the Mediterranean during World War II*, New York 2014, s. 194–195.

¹⁰⁸ CANAVERO, A., c. d., s. 95.

¹⁰⁹ *Ibid.*, s. 95.

nakonec ustály industriální oblasti kolem Janova, Milána a Turína¹¹⁰, klesla během války průmyslová výroba na 29 % předválečné hodnoty a zemědělská produkce na 63 %.¹¹¹ Nezaměstnanost byla více než 14 %, Itálie neměla taktéž žádné surovinové základny.¹¹² Komunikační systémy a dopravní uzly byly zdecimovány válkou.¹¹³ Velké metalurgické či chemické společnosti měly v době fašistické diktatury státní ochranu a jistotu odbytu. Jejich schopnost přežít v poválečném období volného trhu byla přinejmenším diskutabilní. Postupně se více otevíraly nůžky mezi industriálním severem a téměř výlučně agrárním jihem. Bídu jihu ještě prohloubil postup válečných operací.¹¹⁴ To souviselo i s mírou vzdělání a životními podmínkami – jih Itálie byl v tomto směru srovnatelný s předindustriálními státy.

Na přestavbě italského hospodářství se podíleli také velcí průmysloví hráči (mezi nimi například Vittorio Valletta, ředitel automobilového závodu FIAT), kteří chtěli postavit italskou modernizaci na exportně orientované ekonomice, ovšem tato přestavba byla podmíněná americkými investicemi, bez kterých by ji nebylo možné uskutečnit.¹¹⁵

Rok 1946 byl pro Itálii přelomový především prvními poválečnými volbami, ve kterých měli voliči v referendu rozhodnout, zda Itálie přistoupí k republikovému uspořádání nebo zůstane monarchií, a zároveň také zvolit své zástupce do italského parlamentu.¹¹⁶ Otázka budoucího státního uspořádání Itálie byla předmětem diskuzí již za druhé světové války. Během roku 1946 konzultoval de Gasperi s americkou ambasádou možné způsoby plebiscitu, což zachytil americký velvyslanec Alexander Kirk v telegramu ze dne 22. února 1946. Přestože šlo o interní záležitost Itálie, de Gasperi chtěl znát názor Američanů na možnost dát italskému lidu vybrat, zda chtějí republiku, nebo monarchii, a zároveň, zda realizace referenda zapadá do politiky Spojenců.¹¹⁷

Na základě italsko-americké domluvy se uskutečnilo v červnu 1946 referendum, jež skončilo ve prospěch republiky, i když to nebylo tak drtivé vítězství, jak mnozí očekávali. Pro

---

¹¹⁰ I když celkově byla města válkou velmi postižena. DURMAN, K., c. d., s. 92. „Padlo již přes čtvrt milionu vojáků, masivní bombardování měnilo průmyslová města severu v ruiny (jen v Turíně bylo zničeno 25 000 domů).“

¹¹¹ SOTIROPOULOS, Dimitri, A., *International Aid to Southern Europe in the Early Postwar Period: The Cases of Greece and Italy*, in: *The Annals of the American Academy of Political and Social Science Aid and Institution-Building in Fragile States: Findings from Comparative Cases*, Vol. 656, Issue 1, 2014, s. 25.

¹¹² *Ibid.*, s. 25.

¹¹³ HARPER, J., L., c. d., s. 1.

¹¹⁴ *Ibid.*, s. 2–3.

¹¹⁵ BROGI, A., c. d., s. 81. Kromě Vittoria Valletty se do plánování modernizace italské ekonomiky zapojit také například ocelový magnát Oscar Sinigaglia.

¹¹⁶ REYNOLDS, D. (ed.), c. d., s. 126.

¹¹⁷ *Foreign Relations of the United States, 1946, The British Commonwealth, Western and Central Europe, Volume V*, eds.: N. O. Sappington, John P. Glennon, Howard M. Smyth, Frederick Aandahl, gen. ed.: S. Everett Gleason (United States Government Printing Office Washington 1969), Document 592, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1946v05/d592#fnref:1.5.4.8.36.10.16.14.4>> [cit. 7. 6. 2019].

republiku se vyslovilo více než 12 milionů voličů, pro monarchii poté necelých 10,5 milionů.¹¹⁸ Parlamentní volby ovládli křesťanští demokraté s 35,2 % hlasů, hned za nimi v pořadí socialisté s 20,7 % a komunisté s 19 %.¹¹⁹ Strana de Gasperiho tedy čelila silnému levicovému tlaku. Z Komunistické strany Itálie se stávala masová strana – v polovině roku 1946 měla víc než 1,7 milionu členů, a největší podpory se těšila v regionu Emilia-Romagna, kde byla silná míra sociální nestability a stále zde přežívaly tendence k „rudé republice“.¹²⁰ Její rostoucí vliv se projevil v následujících regionálních volbách v listopadu 1946, kdy obě levicové strany získali v součtu více než 50 % hlasů.¹²¹ Premiér se právem obával nejen dočasného omezení finanční pomoci od USA (kde došlo k výměně kabinetu za konzervativnější republikány), ale i politického tlaku, nejen z levicového bloku.¹²²

3. 4 MEZINÁRODNÍ POSTAVENÍ ITÁLIE PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE

Itálie měla po konci války neobvyklé postavení. Politicky byla brána za poražený stát, zároveň však nebyla sankciována, a byla jí poskytnuta finanční a surovinová mezinárodní pomoc tak, aby se zabránilo možnému ekonomickému pádu.¹²³ Již za druhé světové války žádala o pomoc dočasná vláda ještě ne zcela osvobozeného státu. Organizace UNRRA, která působila od roku 1943, byla hlavním zdrojem obnovy poválečné Evropy.¹²⁴ Přirozeně se Itálii nemohlo dostat mezinárodní pomoci během války, vzhledem k jejímu dosavadnímu postavení. Ke konci války vláda ve Washingtonu¹²⁵ spatřovala mnohem větší problém v obnově Francie, Německa a Velké Británie než Itálie.¹²⁶ Od roku 1945 byla Itálie zařazena mezi státy čerpající pomoc z programu UNRRA, které přispívaly i přijímaly současně. V létě 1948 převzal štafetu hospodářské pomoci Marshallův plán, jehož recipientem byla také Itálie, jíž byla přidělena pomoc v celkové sumě více než 1,5 miliardy amerických dolarů.¹²⁷

V druhé polovině roku 1945 se Alcide de Gasperi, v této době ministr zahraničí, snažil zacílit především na dobrý vztah se Spojenými státy, ovšem americká vláda byla na počátku vůči Itálii zdrženlivá. Problém byl v tom, že ač se de Gasperi snažil získat lepší mezinárodní

---

¹¹⁸ MONTANELLI, Indro – CERVI, Mario, *L'Italia della Repubblica: 2 giugno 1946–18 aprile 1948*, Milano 2013, s. 67.

¹¹⁹ REYNOLDS, D. (ed.), c. d., s. 127.

¹²⁰ DURMAN, K., c. d., s. 162.

¹²¹ MISTRY, K., *The United...*, s. 44.

¹²² *Ibid.*, s. 44.

¹²³ SOTIROPOULOS, D., A., c. d., s. 27.

¹²⁴ KRÁTKÝ, K., c. d., s. 86–87. „První, ustanovující shromáždění Rady UNRRA se konalo od 10. 11. do 1. 12. 1943 v hotelu Homestead v Atlantic City, Virginie, USA za přítomnosti zástupců 44 členských spojeneckých zemí [...] znamenalo to, že členy UNRRA nemohly být v té době státy nepřátelské, které vedly proti Spojeným národům válku, ani státy neutrální.“

¹²⁵ UNRRA nebyla americkou organizací, ovšem Spojené státy byly nejen jejím hybatelem a zakládajícím členem, ale také největším přispěvatelem. Mezi lety 1943–1948 činil příspěvek USA do rozpočtu UNRRA 73 %, viz tabulka č. 6, KRÁTKÝ, K., c. d., s. 88.

¹²⁶ MISTRY, K., *The United...*, s. 23–24.

¹²⁷ *Ibid.*, s. 402.

postavení skrze spojení s USA, Itálie byla „bývalým válečným nepřítelem a poraženým státem, a tak se s ní také na mezinárodním poli zacházelo.“¹²⁸ Ačkoliv italsko-americké vztahy navazovali v USA již během války zejména antifašističtí emigranti kolem Alberta Tarchianiho a Carla Sforzy, a také osobnosti vysoko postavené ve státní správě původem italské národnosti,¹²⁹ byla de Gasperiho žádost o přizvání Itálie na zakládací konferenci Organizace spojených národů do San Francisca zamítnuta.¹³⁰ V srpnu 1945 nebyl de Gasperi na jednání v Londýně ušetřen ponížením, když přednesl svou vizi o postavení Itálie a mírových jednáních politickým delegacím SSSR, USA, Velké Británie, Číny a Francie.¹³¹ Přestože jeho řeč udělala dojem, Spojenci nebyli ochotni nechat Itálii zcela vyváznout z odpovědnosti za druhou světovou válku. Postavení Itálie na mezinárodní úrovni mezi lety 1945–1946, zejména pak průběh mírového jednání, jež nenaplnilo její ambiciózní očekávání, vyvolávalo v Italech pocity frustrace.¹³²

Spojené státy zatím nevnímaly bezprostředně po válce sovětskou hrozbu v Itálii jako aktuální. Gallupův průzkum ze srpna 1945 ukazuje, že 54 % Američanů věřilo v „dobrou vůli SSSR po válce“, ovšem v březnu 1946 to bylo již jen 7 %.¹³³ Podobným trendem si prošla americká politika vůči Itálii. Proti rostoucímu vlivu SSSR v Evropě a postupnému vzniku lidově-demokratických republik na územích osvobozených Rudou armádou bylo ze strany USA třeba hledat spojence a zejména nepřipustit tento vývoj i v západní Evropě.

---

¹²⁸ CANAVERO, A., c. d., s. 95–96.

¹²⁹ Ibid., s. 36–37. „Efforts to influence American government and public policy were aided by Democrats and liberals such as New York mayor Fiorello La Guardia and Assistant Secretary of State Adolf Berle.“

¹³⁰ FORMIGONI, Guido, *La Democrazia Cristiana e l'alleanza occidentale (1943–1953)*, Bologna 1996, s. 55–56.

¹³¹ CANAVERO, A., c. d., s. 96.

¹³² MISTRY, K., *The United...*, s. 44. „Overambitious Italian objectives for the post-war period were frustrated between 1945 and 1946“.

¹³³ DURMAN, K., c. d., s. 166–167.

4. ROK 1947 A OBRAT V POLITICKÉM KURZU – AKTIVNÍ ZAPOJENÍ USA V ITÁLII

Rok 1946 přinesl ochlazení sovětsko-amerických vztahů, což se začalo projevovat i v postoji USA k jednotlivým zemím Evropy. Itálii se na přelomu let 1946 a 1947 dostává od USA mnohem větší pozornosti. Jedno z prvních velkých znepokojení pro Spojené státy byl výsledek krajských voleb z konce roku 1946. Nárůst levicových sil a zároveň pokles sympatií vůči USA kvůli průběhu jednání o mírové smlouvě, jejíž finální znění bylo v Itálii (zejména levicí) velmi negativně přijímáno, nenechala americká administrativa bez povšimnutí. Walter Dowling, vedoucí italské sekce ve Státním Departementu (*Italian desk officer at the State Department*), ve svém memorandu v 21. listopadu 1946 upozorňoval na rostoucí neklid a nestabilitu italského systému. Urgoval vládu Spojených států, aby neprodleně začala jednat, tak aby bylo dosaženo porážky Italské komunistické strany ve volbách naplánovaných na květen a červen 1947.¹³⁴

Velkým diplomatickým a symbolickým krokem byla v tomto směru de Gasperiho návštěva Spojených států. V lednu 1947 odjel italský premiér a ministr zahraničí na pozvání časopisu *Time*,¹³⁵ aby promluvil na diskuzním fóru v druhém největším městě státu Ohio Clevelandu.¹³⁶ Přes ne tak vřelé přijetí, jaké de Gasperi očekával, se nakonec setkal i se zástupci americké vlády a s prezidentem Harrym Trumanem v Bílém domě.¹³⁷ Americká administrativa zdůvodňovala toto setkání obnovou obchodní spolupráce a diskuzí o společných zájmech těchto dvou zemí.¹³⁸ Součástí programu bylo i jednání o půjčce pro italskou vládu a navázání bližšího kontaktu s americkým spojencem.¹³⁹

Delegace Alcida de Gasperiho, který si byl vědom ošemetnosti návštěvy, o které po nevydařeném začátku prohlásil, že „místo toho, aby mi zvýšila prestiž, tak riskuji, že ji úplně zničí“¹⁴⁰, byla bedlivě sledována americkými i italskými médii. Největší italské noviny, jako

---

¹³⁴ MILLER, J., E., *Taking off...*, s. 37.

¹³⁵ Ve čtyřicátých letech 20. století vlastnil časopis *Time* mediální magnát Henry Luce, který byl znám jako velký odpůrce komunismu.

¹³⁶ MONTANELLI, I. – CERVI, M., c. d., s. 206–207.

¹³⁷ *Ibid.*, s. 211–212.

¹³⁸ *Foreign Relations of the United States, 1947, The British Commonwealth; Europe, Volume III*, eds.: Ralph E. Goodwin, Marvin W. Kranz, David H. Stauffer, Howard M. Smyth, Owen Sappington, Fredrick Aandahl, Rogers P. Churchill, William Slany, general ed.: Everett S. Gleason, (Washington: Government Printing Office, 1972), Document 540, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1947v03/d540>> [cit. 15. 6. 2019].

¹³⁹ BROGI, A., c. d., s. 79.

¹⁴⁰ MONTANELLI, I. – CERVI, M., c. d., s. 211.

*La Stampa*¹⁴¹ nebo *Il Nuovo Corriere della Sera*¹⁴² psaly denně o této diplomatické misi, referovaly o výsledcích americko-italských jednání a o denních aktivitách italského premiéra. Podobně se tomuto věnoval i americký tisk. Novináři *The New York Times* mapovali denně pobyt de Gasperiho a glosovali o stále se prohlubujícím americko-italském vztahu. V článku *Gasperi Trip Help Crucial For Italy; Course the Nation Will Take Is Believed to Hinge on Results of Washington Talks*¹⁴³ z 5. ledna 1947 se autor odkazuje na italská média, jež dle něj považují tuto událost za největší od vyhlášení příměří.

Význam návštěvy byl především propagandistický. Měl vést ke zlepšení americko-italských vztahů a také k navázání kontaktů s Itálií žijícími na území Spojených států. De Gasperi navštívil mnoho italských center, dával rozhovory vybraným rádiovým stanicím a setkal se s významnými osobnostmi katolické církve.¹⁴⁴ Mimo jiné de Gasperi mluvil ve svých projevech také o „marxistickém nebezpečí“¹⁴⁵ a nutnosti postavit se této hrozbě v podobě Sovětského svazu, čímž si získával přízeň americké veřejnosti a administrativy. Během jeho pobytu i následně po něm probíhala čilá komunikace mezi italskou výpravou a americkou administrativou. Memorandum o diplomatickém jednání mezi představiteli obou států ze 7. ledna 1947 přináší pohled na konkrétní ekonomické oblasti a způsoby, jakými Spojené státy udržovaly italskou republiku v chodu.¹⁴⁶

V americkém a zejména italském veřejném prostoru byla tato cesta vnímána jako projev vzájemné dobré vůle a možnost další budoucí spolupráce. Ilaria Piggiolini, autorka kapitoly z knihy *The Origins of the Cold War in Europe* věnující se Itálii, upozorňuje na fakt, že italská historiografie ráda dává této politické návštěvě rozhodující význam v obratu americko-italského kurzu.¹⁴⁷ Vzájemná shoda italské delegace a amerických politiků posílila jejich vzájemný vztah, ovšem Trumanova administrativa nebyla stále přesvědčená o vedoucí politické úloze křesťanských demokratů. Z hlediska Američanů byla de Gasperiho strana často nakloněná kompromisním politickým řešením, která nedovolovala Itálii nabrat jasný pro americký směr. Italská vláda de Gasperiho s komunisty byla Washingtonu velkým trnem v oku.

---

¹⁴¹ Články *La Stampa* k návštěvě de Gasperiho v USA dostupné z online archivu novin na: <<https://www.lastampa.it/archivio-storico/index.jsp>> [cit. 15. 6. 2019].

¹⁴² Články *Il Nuovo Corriere della Sera* k návštěvě de Gasperiho v USA dostupné z online archivu novin na: <<http://archivio.corriere.it/Archivio/>> [cit. 15. 6. 2019].

¹⁴³ *New York Times*, 5. 1. 1947, strana 24, dostupné z: <<https://www.nytimes.com/1947/01/05/archives/gasperi-trip-held-crucial-for-italy-course-the-nation-will-take-is.html>> [cit. 15. 6. 2019].

¹⁴⁴ MISTRY, K., *The United...*, s. 51–52.

¹⁴⁵ *Ibid.*, s. 52–53.

¹⁴⁶ *FRUS*, 1947, *The British Commonwealth; Europe, Volume III*, eds.: Ralph E. Goodwin, Marvin W. Kranz, David H. Stauffer, Howard M. Smyth, Owen Sappington, Fredrick Aandahl, Rogers P. Churchill, William Slany, gen.ed. Everett S. Gleason, (Washington: Government Printing Office, 1972), Document 548, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1947v03/d548>> [cit. 15. 6. 2019].

¹⁴⁷ REYNOLDS, D. (ed.), c. d., s. 130–131.

Z hospodářského hlediska Itálie získala celkovou finanční pomoc ve formě 150 miliónové půjčky a příslib zahrnutí do připravovaného programu na obnovu Evropy.¹⁴⁸

Následující měsíc byl v Itálii nejsledovanější událostí podpis mírové smlouvy, jejíž znění se začalo projednávat od léta 1946 na Pařížské konferenci. Pro Itálii znamenal výsledek bolestivé ztráty území, které otrásly italským veřejným míněním, a také jako stát Osy musela platit válečné reparační. ¹⁴⁹ Tento stav nahrával především italské levici, která se ostře ohrazovala proti výsledku mírových jednání a útočila na de Gasperiho. Titulky italských novin zaplnily zprávy o „smutném dni pro Itálii“¹⁵⁰ a „bolestivém činu“¹⁵¹. Zároveň se vyskytovaly hlasy zdůrazňující nutnost revize a obnovy italské demokratické společnosti. Pravicové vládní špičky si přály zejména „nechat za sebou minulost, a jít vstříc mezinárodní spolupráci“. Součástí této revize měla být i orientace na Západ.

Problém, který často zmiňovali i sami Američané, byla nejednotná vláda křesťanských demokratů, socialistů a komunistů, kteří si navzájem v mnohém odporovali. Krátce po svém příjezdu z Ameriky a pár dní před podepsáním mírové smlouvy s Itálií došlo ke změnám ve vládním kabinetu. Ty byly umožněny roztržkou v Socialistické straně, po které vznikla nová Sociálně-demokratická strana.¹⁵² Na post ministra zahraničí usedl de Gasperimu mnohem bližší republikán Carlo Sforza, jehož jmenování zaručovalo sblížení se s USA.¹⁵³

Vyhlášení Trumanovy doktríny a přípravy Marshallova plánu dávaly stále větší jistotu, že se Spojené státy nehodlají v nejbližší době vzdát svého postavení v Evropě. Rozhod de Gasperiho s levicí v květnu 1947 je stále předmětem mnoha otázek. Významný americký faktor nelze v ohledu na další vývoj nechat stranou. Italská vláda byla v polovině roku 1947 zcela závislá na amerických finančních injekcích a zásobovacích lodích. Americký velvyslanec v Římě James Dunn, který ve funkci vystřídal Alexandra Kirka, vinil z nefunkčnosti italského hospodářského systému přítomnost komunistů ve vládě, kteří dělají všechno možné „aby došlo

---

¹⁴⁸ REYNOLDS, D. (ed.), c. d., s. 131.

¹⁴⁹ MONTANELLI, I. – CERVI, M., c. d., s. 198. „Výsledkem jednání bylo, že Itálie ztratila Zaru, část regionu Venezia Giulia, ostrov Saseno, Etiopii, Eritreu, Libyi, Dodekanéské ostrovy, Brigu a Tendu, italskou koncesi Tien-Tsin. Somálsko bylo od roku 1949 do roku 1960 pod správou Spojených národů. Terst a takzvaná zóna A „svobodného území“ byla navrácena Itálii v roce 1954. Byla stanovena reparační ve výši 100 milionů dolarů pro SSSR, 125 milionů dolarů pro Jugoslávii, Etiopii připadlo 25 milionů a Albánii 5 milionů dolarů. Vojenská klauzule stanovovala omezení italské armády na 250 tisíc vojáků a počet tanků nesměl překročit 200 [...]“ (překlad autorky).

¹⁵⁰ *Il Nuovo Corriere della Sera*, 11. 2. 1947, strana 1, dostupné z:

<http://archivio.corriere.it/Archivio/interface/view_preview.shtml#!/NzovcGFnZXMvcmNzZGF0aWRhY3MzL0A0NzIxOAA%3D%3D> [cit. 19. 6. 2019].

¹⁵¹ *L'Avanti!*, 12. 2. 1947, strana 1, dostupné z: <<https://avanti.senato.it/avanti/controller.php?page=archivio-pubblicazione-anno-edizione-mese&anno=1947&edizione=Edizione%20Nazionale&mese=2>> [cit. 19. 6. 2019].

¹⁵² MONTANELLI, I. – CERVI, M., c. d., s. 220–221.

¹⁵³ CANAVERO, A., c. d., s. 107.

na nárůst inflace a vznik ekonomického chaosu.¹⁵⁴ Na základě složení vlády nemohlo dojít k žádnému progresu v oblasti hospodářství.

V průběhu jara jednal opakovaně de Gasperi s USA o další finanční pomoci. Rétorika americké administrativy vůči Křesťanským demokratům se začala pomalu vyostřovat, což je patrné i z rozhovoru, o němž Dunn informoval 5. května Washington.¹⁵⁵ Italský premiér nabízel Spojeným státům variantu přeskupení a rozšíření vlády tak, aby mohla být americká ekonomická pomoc efektivně využita.¹⁵⁶ Opatrnému de Gasperimu, který chtěl prozatím setrvat ve vládě s komunisty, dal americký velvyslanec jasně najevo, že je potřeba tvrdší politická ruka. Aby mohla americká administrativa brát ohled na další žádost o ekonomickou pomoc, bylo potřeba ze strany křesťanských demokratů udělat „pořádek uvnitř svého domu“.¹⁵⁷ Washington instruoval také další italské strany – sociální demokraty a republikány, aby tlačily na de Gasperiho.¹⁵⁸ Poté, co svoji plnou podporu vyjádřil de Gasperimu také George Marshall se italský premiér rozhodl k odstranění levice z vlády.¹⁵⁹ Hazardní hra se de Gasperimu vyplatila. Poté, co podal demisi 13. května, byl znovu osloven o jedenáct dní později k dalšímu vyjednávání.¹⁶⁰ To vedlo k absolutnímu vyloučení komunistické strany z vlády a vzniku vlády menšinové, složené z křesťansko-demokratických ministrů k 31. květnu.¹⁶¹ Pět dní poté byla Itálii nabídnuta pomoc v podobě Marshallova plánu a ten byl přijat bez většího prodlení.¹⁶²

---

¹⁵⁴ *FRUS*, 1947, The British Commonwealth; Europe, Volume III, eds.: Ralph E. Goodwin, Marvin W. Kranz, David H. Stauffer, Howard M. Smyth, Owen Sappington, Fredrick Aandahl, Rogers P. Churchill, William Slany, general ed.: Everett S. Gleason, (Washington: Government Printing Office, 1972), Document 585, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1947v03/d585>> [cit. 19. 6. 2019].

¹⁵⁵ *FRUS*, 1947, The British Commonwealth; Europe, Volume III, eds.: Ralph E. Goodwin, Marvin W. Kranz, David H. Stauffer, Howard M. Smyth, Owen Sappington, Fredrick Aandahl, Rogers P. Churchill, William Slany, general ed.: Everett S. Gleason, (Washington: Government Printing Office, 1972), Document 587, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1947v03/d587>> [cit. 19.6.2019].

¹⁵⁶ MILLER, J., E., Taking off..., s. 40.

¹⁵⁷ *FRUS*, 1947, The British Commonwealth; Europe, Volume III, eds.: Ralph E. Goodwin, Marvin W. Kranz, David H. Stauffer, Howard M. Smyth, Owen Sappington, Fredrick Aandahl, Rogers P. Churchill, William Slany, general ed.: Everett S. Gleason, (Washington: Government Printing Office, 1972), Document 587, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1947v03/d587>> [cit. 19.6.2019].

¹⁵⁸ DEL PERO, M., c. d., s. 1308.

¹⁵⁹ MILLER, J., E., Taking off..., s. 39–40.

¹⁶⁰ CANAVERO, A., c. d., s. 110–111.

¹⁶¹ MILLER, J., E., Taking off..., s. 40.

¹⁶² K problematice Marshallova plánu v Itálii a Francii více viz například ESPOSITO, Chiarella, *America's Feeble Weapon: Funding the Marshall Plan in France and Italy, 1948–1950*, Westport 1994.

4. 1 PROPAGACE MARSHALLOVA PLÁNU

Odstranění levice z vlády nenechali její hlavní předáci bez reakce. Už během politických jednání na konci května 1947 se muž číslo jedna Komunistické strany Itálie Togliatti nepřímo obořil v levicovém tisku *l'Unità* na Američany a vinil je z intervence do italských vnitřních záležitostí.¹⁶³ V červenci se tak italští komunisté ocitli ve složité situaci. Návrh Marshallova plánu ještě navýšil americko-sovětské napětí, Sovětský svaz se rozhodl ustoupit z jednání během pařížské konference a od PCI se očekávalo, že bude následovat sovětské rozhodnutí.¹⁶⁴ Sovětský svaz se tak na základě americko-sovětské rozepře začal v druhé polovině roku 1947 mnohem více zajímat o vnitřní situaci v Itálii, a také zasahoval do politiky PCI.

Jednání delegací 16 evropských zemí trvala od Pařížské konference v červenci 1947 až do jara 1948, kdy byl 3. dubna schválen zákon americkým kongresem, na němž závisela realizace Marshallova plánu.¹⁶⁵ Itálie a Francie, kde sílily komunistické strany podporovány Sovětským svazem, se v tomto období dostávaly také do popředí amerických zájmů.

V druhé polovině roku 1947 se v Evropě nastartovala americká propaganda Marshallova plánu pomoci, která nabírala na síle po celý rok 1948. Vzhledem ke kritické ekonomické situaci některých zemí Evropy, jako byla právě Itálie, schválili Američané (ještě před odhlasováním Marshallova plánu v Kongresu) zákon o prozatímní pomoci (*Interim Aid*), který dosahoval celkové výše 597 milionů dolarů.¹⁶⁶ Mimo zákonem schválenou finanční pomoc se v USA našlo mnoho zastánců soukromých fondů, a to i ve vysoké politice,¹⁶⁷ které měly za úkol financovat „boj proti komunismu“.¹⁶⁸

Implementace Marshallova plánu se netýkala jen italské hospodářské a politické sféry. Bylo potřeba, aby se americké myšlenky našlo porozumění napříč celou společností. David L. Ellwood ve své studii vyzdvihuje spíše vůli Američanů vstřípit představu, že Itálie se také může stát prosperující demokracií, více než antisovětským černým koněm.¹⁶⁹ Americká propaganda nezaostávala ani v kulturní rovině, kdy skrze rostoucí vlnu masových médií a také filmu, který byl v Itálii velmi oblíbený, prezentovala možnosti a výhody demokratického

---

¹⁶³ *L'Unità!*, 20. 5. 1947, strana 1., dostupné : <https://archivio.unita.news/assets/main/1947/05/20/page_001.pdf> [cit. 19. 6. 2019]. Togliatti nazval tento článek velmi nevybíravě: „Ale jací to jsou idioti!“ („*Ma come sono cretini!*“).

¹⁶⁴ PONS, S., c. d., s. 16.

¹⁶⁵ KRÁTKÝ, K., c. d., s. 394.

¹⁶⁶ *Ibid.*, s. 401.

¹⁶⁷ *Ibid.*, s. 419. „Jedním z iniciátorů pomoci ze soukromých zdrojů v boji proti komunismu v Evropě byl ministr obrany J. Forrestal, který v kampani k italským volbám zajistil finanční podporu křesťanským demokratům z „východního pobřeží.“

¹⁶⁸ *Ibid.*, s. 419.

¹⁶⁹ ELLWOOD, D., W., *The Propaganda...*, s. 227.

kapitalistického státu.¹⁷⁰ Propagandistickou stránkou Marshallova plánu se zabývá také Jessica C. E. Gienow-Hecht ve své studii *Culture and the Cold War in Europe*, jež popisuje Marshallův plán jako „katalyzátor evropské integrace a ekonomických aktivit“. Zároveň se dle jejího názoru jedná o kulturní přenos, jehož podstatou je obraz modernity americké společnosti.¹⁷¹ I tak se na americké straně objevily názory, že americká propaganda není zcela dostačující. George Kennan, v květnu 1947 zdůrazňoval důležitost psychologického významu hospodářské pomoci, která pomůže navodit atmosféru v Evropě, že se „Spojené státy rozhodly jednat, nejen mluvit.“¹⁷² Po první etapě všeobecného nadšení se stal v druhé polovině roku 1947 kritikem stávajícího stavu. Americký Kongres zpomalil proces schvalování Marshallova plánu a tím dle Kennana i jeho politickou sílu. Propagandu označil za krajně nedostačující a lamentoval nad rozhodnutím Kongresu omezit financování rádiové stanice *Voice of America*.¹⁷³

Do konce roku 1948 Spojené státy schválily a vyprodukovaly množství propagačních dokumentů, které se promítaly na kulturních akcích a lokálních slavnostech.¹⁷⁴ Propagace měla formu jak kreslených seriálů, tak hraných dokumentů, a nevyhnula se ani divadelnímu umění, především pak loutkovému divadlu.¹⁷⁵ Dokumenty byly často i regionálně zaměřené, tak aby vystihovaly potřeby místních obyvatel. Především měly zachycovat sílu americké ekonomiky a snahu vytvořit z Itálie hospodářsky stejně vyspělý stát.

První dva roky fungování plánu byly investice zaměřeny zejména na průmysl a infrastrukturu. Italská vláda s dotací Marshallova plánu financovala výstavby a opravy zejména ve veřejném sektoru. Prostředky směřovaly na výstavbu domů a železnic, opravy cest a mostů, kultivaci krajiny.¹⁷⁶ Tyto investice měly také silný psychologický efekt na obyvatele Itálie – nejen, že rostla italská ekonomika, zároveň se projevovala snaha bojovat s následky války a špatnou životní úrovní. Veřejné prostory byly zároveň denně využívány běžnými obyvateli Itálie, a ti tím měli možnost vidět každodenně výhody plynoucí ze spolupráce se Spojenými státy.

První etapa Marshallova plánu měla spíše stabilizační charakter, a to právě v Itálii a také Francii, kde byla síla komunistické strany ještě o něco větší. Průběh příprav a počátky fungování plánu se tedy nemohly obejít bez přímého zásahu Spojených států v Itálii.

---

¹⁷⁰ ELLWOOD, D., W., *The Propaganda...*, s. 226–227.

¹⁷¹ GIENOW-HECHT, J., C., E., c. d., s. 411.

¹⁷² MISTRY, K., *The United...*, s. 103.

¹⁷³ *Ibid.*, s. 103–104.

¹⁷⁴ MACHADO, Barry, *Implementing the Marshall Plan*, in: MACHADO, Barry, *George C. Marshall Monograph Collection*, Lexington 2007, s. 76–77.

¹⁷⁵ *Ibid.*, s. 78–79.

¹⁷⁶ *Ibid.*, s. 77–82.

To se vztahovalo zejména na nadcházející parlamentní volby na jaře 1948, jež hrály v dalším osudu země klíčovou roli. Na podzim 1947 byla založena další organizace, která se velkou měrou podílela na propagaci a infiltraci zájmů USA v Itálii. Zákonem o národní bezpečnosti z července 1947 (*National Security Act*)¹⁷⁷ vznikla organizace *Central Intelligence Agency* (CIA).

4. 2 CIA A JEJÍ PŮSOBENÍ V ITÁLII NA PŘELOMU LET 1947 A 1948

Parlamentní volby v Itálii v dubnu 1948 byly prvním velkým zásahem americké CIA ve sféře cizího státu.¹⁷⁸ CIA byla založena v září 1947 se záměrem lépe koordinovat zpravodajskou činnost. Do jejího vzniku se americká vláda opírala především o zprávy z amerických ambasád a konzulátů.¹⁷⁹ Aby byl naplněn účel přímého dohledu na jednotlivé operace, byl její ředitel přímo podřízen prezidentovi Spojených států, v této době Harry Trumanovi, který si přál být co nejpřesněji informován o činnosti zpravodajských služeb.¹⁸⁰ Zpravodajskou funkci plnily před CIA další organizace, jako byla *National Intelligence Authority* (NIA) nebo *Central Intelligence Group* (CIG) a ještě za války *Office of Strategic Services* (OSS). Poslední jmenovaná organizace byla založena po napadení Pearl Harboru japonským vojskem a italský prostor ji rozhodně nebyl neznámý.

CIA od podzimu 1947 do jara 1948 sehrála nepopíratelnou roli v politickém vývoji na území Itálie, přestože přesná činnost CIA není i přes otevření archivů dodnes zcela zmapovaná. Aktivity CIA byly velmi různorodé, nicméně v těsném spojení s výkonnou organizací Marshallova plánu *Economic Cooperation Administration* (ECA).¹⁸¹ CIA zasahovala jak do politické a kulturní propagandy, tak do financování protikomunistických skupin a organizací, jejichž podporu zaštitila myšlenkou zadržování komunismu.

Velkou oporu měli Američané také v americké ambasádě v Římě, kterou vedl James Dunn. Americkému velvyslanci a jeho finančnímu poradci Paulu Bonnerovi se dařilo najít způsoby, jak financovat italské antikomunistické strany.¹⁸² Mistry uvádí, že americká ambasáda v součinnosti se státním sekretářem pro ekonomické záležitosti, převedla „ve večer voleb

---

¹⁷⁷ Text zákona o národní bezpečnosti dostupný z: <<https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/1947-07-26.pdf>> [cit. 20. 6. 2019].

¹⁷⁸ MISTRY, Kaeten, *Approaches to Understanding the Inaugural CIA Covert Operation in Italy: Exploding Useful Myths*, in: *Intelligence and National Security*, No. 26, Vol. 2–3, 2011, s. 246.

¹⁷⁹ MISTRY, Kaeten, *The Case for Political Warfare: Strategy, Organization and US Involvement in the 1948 Italian Election*, in: *Cold War History*, No. 6, Vol. 3, 2006, s. 306.

¹⁸⁰ KRÁTKÝ, K., c. d., s. 398.

¹⁸¹ *Ibid.*, s. 419.

¹⁸² MISTRY, K., *Approaches...*, s. 259–260.

de Gasperimu 25 tisíc dolarů.“¹⁸³ Podobné techniky používal také Sovětský svaz, který finančně dotoval Komunistickou stranu Itálie, tak i samotná CIA.¹⁸⁴

Uvnitř organizace panovalo přesvědčení o správnosti amerického zásahu do italského dění. Mark Wyatt, tehdejší agent CIA, popisoval svět mezi lety 1945–1947 jako „boj mezi demokracií a masovou komunistickou stranou ve Francii a Itálii“ a že je na „svou práci a také práci celé CIA hrdý“.¹⁸⁵ Mark Wyatt vypověděl, že na základě domluvy s de Gasperim, který žádal o pomoc nejen pro Křesťanské demokráty, ale pro všechny strany pravicového bloku, byla vytvořena dohoda o finanční „pomoci“ pro všechny antikomunistické strany. Na základě této domluvy i samotný Wyatt předával příslušným osobám „černé tašky“ (*black bags*) s penězi.¹⁸⁶ Tento způsob financování italských politických stran a organizací byl pro americké zpravodajce běžnou praxí.

Mimo politické strany podporovala podle Wyatta CIA také řadu studentských hnutí jako Národní studentské hnutí (*National Students Association*), a také řadu médií, například *Radio Free Europe* či *Radio Liberty*.¹⁸⁷ Ve spojení s americkou ambasádou dopravovali Američané zbraně k italským ozbrojeným silám, a také se jim dařilo „prát“ peníze, přes italské soukromé bankovní účty, které poté skončily na kontech vybraných organizací.¹⁸⁸

Příslušníci CIA se nesoustředili jen na finanční a mediální podporu proamericky naladěných stran a organizací, ale zároveň přímo spolupracovali nebo se podíleli na práci s italskou ústřední zpravodajskou službou. James Angleton, důstojník americké armády, jenž zůstal po druhé světové válce v Itálii, kde pracoval pro OSS a poté pro CIA, se podílel na reorganizaci italské zpravodajské služby, díky čemuž získal pevné vazby na její příslušníky.¹⁸⁹ Ovšem americká zpravodajská služba podporovala také ještě jednu velkou, dle některých názorů nejvýznamnější protikomunistickou sílu, a tou byl Vatikán.

---

¹⁸³ MISTRY, K., *Approaches...*, s. 260.

¹⁸⁴ *Interview with Mark Wyatt*, 15/2/96, Rozhovory s Markem Wyattem dostupné na: <<https://nsarchive2.gwu.edu/coldwar/interviews/episode-3/wyatt1.html>> [cit. 19. 6. 2019].

¹⁸⁵ *Interview with Mark Wyatt*, 15/2/96, Rozhovory s Markem Wyattem dostupné z: <<https://nsarchive2.gwu.edu/coldwar/interviews/episode-3/wyatt1.html>> [cit. 19. 6. 2019]. „*I think in the world in '45-'46-'47, was this battle between the democratic left and the mass Communist parties of France and Italy. I mention those two countries because there the situation was perilous.*“

¹⁸⁶ *Interview with Mark Wyatt*, 15/2/96, Rozhovory s Markem Wyattem dostupné z: <<https://nsarchive2.gwu.edu/coldwar/interviews/episode-3/wyatt1.html>> [cit. 19. 6. 2019].

¹⁸⁷ *Interview with Mark Wyatt*, 15/2/96, Rozhovory s Markem Wyattem dostupné z: <<https://nsarchive2.gwu.edu/coldwar/interviews/episode-3/wyatt1.html>> [cit. 19. 6. 2019].

¹⁸⁸ MISTRY, K., *The case...*, s. 314.

¹⁸⁹ MISTRY, K., *Approaches...*, s. 255.

4. 3 VLIV KATOLICKÉ CÍRKVE

Katolická církev v Itálii představovala tradičně velkou společenskou i politickou sílu. Papež se těšil všeobecné přízni a respektu, a vrchní představitelé katolické církve byli jedni z nejvlivnějších lidí v zemi. Během druhé světové války byl papež vlivným odpůrcem fašistického režimu (přes podpis Lateránských smluv – dohody s Mussolinim z konce dvacátých let), zejména spolupráce s Německem. Ke konci druhé světové války to byl právě Vatikán, kdo chránil Řím před bombardováním a ukrýval tisíce Židů před nacisty, a po osvobození Říma mezi lety 1944–1945 poskytoval útočiště uprchlíkům.¹⁹⁰ Papež byl v kontaktu i s britsko-americkou osvobozovací armádou a s americkým prezidentem.

Po válce se projevovala velká vazba Vatikánu na logického politického partnera, a tím byla Křesťansko-demokratická strana. Papež nicméně kritizoval vstup do vlády s levicí, a trval na rozluce tripartijní vlády křesťanských demokratů, komunistů a socialistů.¹⁹¹ Papežský stát byl tak v letech 1946 a 1947 jedním z hlavních pilířů odporu a nesouhlasu s Komunistickou stranou a se šířením sovětského vlivu.¹⁹² Pro západ byl papež důležitým spojencem, jelikož stavěl „církve proti komunismu“,¹⁹³ nelze ovšem předpokládat, že by Američané a Vatikán žili v naprosté vzájemné shodě. Papežskému státu byl cizí konzumní kapitalismus i modernizace nabírající obrovské tempo, a také velká síla protestanského hnutí ve Spojených státech.¹⁹⁴

Právě protestantské organizace ve Spojených státech byly rozhořčeni z toho „krátkodobého svazku“ mezi Amerikou a Vatikánem. Největší ekumenické shromáždění v USA – *Federal Council of Churches* (FCC) nesouhlasilo s přední rolí Vatikánu v „zadržování“ komunismu a vydalo prohlášení, že by církev neměla ovlivňovat svobodné názory a myšlení.¹⁹⁵ Pro vládu Spojených států byl ovšem Vatikán důležitý svou morální a psychologickou silou. Tento fakt využívala hojně americká propaganda, jelikož papež byl vzhledem k velikosti katolické církve celosvětovou ikonou.

Pravidelné schůzky představitelů Vatikánu s americkou diplomacií utvářely v poválečné době jeden z největších zdrojů informací pro americkou zahraniční administrativu, což také přimělo prezidenta Trumana, aby navázal s Vatikánem bližší diplomatický vztah.¹⁹⁶

---

¹⁹⁰ CONWAY, J., S., c. d., s. 91.

¹⁹¹ MISTRY, K., *The United...*, s. 46.

¹⁹² K problematice Vatikánu a studené války více viz například KIRBY, Dianne (ed.), *Religion and the Cold War*, Basingstoke 2003.

¹⁹³ MISTRY, K., *The United...*, s. 30.

¹⁹⁴ *Ibid.*, s. 31.

¹⁹⁵ *Ibid.*, s. 120.

¹⁹⁶ *Ibid.*, s. 119.

Jednání s papežským stolcem vedl přímo Truman, anebo jeho zástupce Myron Taylor.¹⁹⁷ Důležitou roli v boji proti komunismu hrála také církevní média. Oficiální Vatikánské rádio ve svých pořadech popíralo tvrzení vrchního komunistického předáka Palmira Togliattiho, že lze být zároveň dobrým katolíkem a komunistou.¹⁹⁸ Podobnou silou disponoval také vatikánský denní tisk v podobě *L'osservatore romano*, jehož autoři mimo jiné protestovali proti dělení Evropy na východ a západ, na kapitalismus a socialismus.¹⁹⁹ Veřejné dopisy mezi papežem a Harry Trumanem patřily mezi vrchol propagandy americko-vatikánských vztahů.²⁰⁰

Antikomunistický tón se vyostřoval zejména na přelomu let 1947 a 1948 se vznikem Kominformy a blížícími se parlamentními volbami na jaře 1948. Karel Durman přikládá Vatikánu dokonce větší váhu v boji proti komunismu než samotné Křesťansko-demokratické straně v čele s de Gasperim, pro které představoval katolicismus spíše konvenci než osobní přesvědčení.²⁰¹ Papež Pius XII. ve vánočním poselství v prosinci 1947 pronesl silně politickou řeč a nebránil se použití frází jako „boj těch, kteří jdou s Kristem, proti těm, kteří jdou proti němu“ a podporovatele komunistické strany nepřímo označil za „dezertéry a zrádce“.²⁰²

Dalším silným antikomunistickým hráčem, napojeným na katolickou církev, byly takzvané Občanské výbory (*Comitati Civici*). Do jejich čela usedl Luigi Gedda, lékař a aktivista, pozdější předseda „Katolické akce“ (*l'Azione Cattolica*). Výbory měly soustředit se v organizaci občany s proti sovětským přesvědčením a šířit skrze katolickou víru propagaci Křesťansko-demokratické strany. I tyto „lidové“ organizace měly silnou vazbu na Američany, nejen politickou, ale byly zároveň přímými recipienty amerických peněz.²⁰³ Občanské výbory také iniciovaly a dohlížely na vytvoření propagačních filmů, jejichž vydávání se soustředilo především na předvolební období roku 1948.²⁰⁴ Pro Spojené státy byl Luigi Gedda důležitý především díky svým znalostem o moderních způsobech politické propagandy. Filmy z jejich tvorby, vycházející z americké kinematografie, měly jeden z největších dopadů na obecnost v rámci předvolebního klání. Občanské výbory byly důležitým spojencem Spojených států zejména v oblasti psychologického boje, a vyplňovaly tak z pohledu Američanů vakuum, způsobené pasivitou Křesťanských-demokratů.²⁰⁵

¹⁹⁷ CONWAY, J. c. d., s. 85.

¹⁹⁸ MISTRY, K., *The United...*, s. 117.

¹⁹⁹ *Ibid.*, s. 119.

²⁰⁰ Dopisy vydané veřejně 28. 8. 1947 dostupné na: <<https://www.trumanlibrary.org/publicpapers/index.php?pid=1902&st=pope&st1=>> [cit. 21. 6. 2019].

²⁰¹ DURMAN, K., c. d., s. 260.

²⁰² MISTRY, K., *The United...*, s. 117.

²⁰³ MISTRY, K., *Approaches...*, s. 253.

²⁰⁴ ELLWOOD, David, W., *The 1948 Elections in Italy: The Cold War Propaganda Battle*, in: *Historical Journal of Film, Radio and Television*, Vol. 13, No. 1, 1993, s. 28.

²⁰⁵ DEL PERO, M., c. d., s. 1308–1309.

S blížícími se volbami se tlak papežského státu na italské katolické obyvatelstvo stále zvyšoval. Vatikán mobilizoval své voliče, striktně za účelem volit nekomunistické strany. S masovým rozšířením kinematografie se naskytl nejen katolické církvi další způsob, jakým ovlivnit italské voliče. Způsoby masové propagandy přejali z velké míry křesťanští demokraté s Vatikánem a jejich spojenci od fašistů.²⁰⁶

Přestože se Trumanovy a Taylorovy snahy o vytvoření globální antikomunistické křesťanské fronty nepovedlo zrealizovat,²⁰⁷ katolická církev hrála jednu z nejdůležitějších rolí v následném rozhodujícím politickém boji. Volby v dubnu 1948 předcházela masivní kampaň, jak ze strany komunistického, tak vládního bloku. Do této propagandy antikomunismu byly zapojeny všechny sféry veřejného života. Během prvních pěti měsíců roku 1948 došla vrcholu americká kulturní, hospodářská i politická intervence.

---

²⁰⁶ ELLWOOD, D., W., *The 1948...*, s. 26.

²⁰⁷ MISTRY, K., *The United...*, s. 143.

5. AMERICKÝ BOJ O ITÁLIU – VOLBY 1948

5.1 SPOJENÉ STÁTY A ITÁLIE NA PŘELOMU LET 1947 A 1948

Zima a jaro 1948 se v Itálii nesly ve znamení parlamentních voleb. Velvyslanec v Římě James Dunn pravidelně informoval americkou vládu o politickém dění. Ve svém telegramu ze dne 12. ledna 1948 popisuje sestavování levicového volebního bloku a zmiňuje hlavní body a problémy, které budou hrát prim v předvolební kampani, a na které je třeba zaměřit americkou pozornost.²⁰⁸ Od podzimu 1947, konkrétněji od poloviny listopadu, byla znovu navýšena ekonomická pomoc Itálii, která měla zabránit dalšímu velkému hospodářskému propadu a s tím spojenému nárůstu levicových preferencí.²⁰⁹ Vláda se obávala nárůstu podpory politicky krajních organizací v důsledku nedostatku potravin a ekonomické stagnace.

Ekonomická situace byla na přelomu let 1947–1948 pro Itálii nejpalčivějším tématem. V mezidobí mezi návrhem na vznik Marshallova plánu a jeho schválením v americkém kongresu byla Itálie závislá na amerických penězích.²¹⁰ Američané byli přesvědčeni, že bez jejich pomoci by se Itálie a Francie přiklonila bezpodmínečně doleva, což by způsobilo i kolaps samotného Marshallova plánu.²¹¹ Do jaké míry byla tato přesvědčení reálná, stále není možné zcela zodpovědět. Nejasné bylo i postavení italských komunistů k SSSR. Togliatti, ač svou „stranickou disciplínou“ stalinista, zastával spíše neortodoxní postoje, a Itálie se v jeho pojetí měla dát spíše „samostatnou cestou“ budování socialismu čili způsobem ani zcela sovětským ani jugoslávským.²¹²

Na konci září 1947 bila americká administrativa opět na poplach. Sovětský svaz způsobil velké politické pozdvižení vytvořením Kominformy (Informbyra), založené za účelem demonstrace ideologické jednoty sovětského bloku a vytvoření nátlaku na komunistické členské strany.²¹³ K tomuto kroku přispěly i politické události v Itálii. Komunistická strana Itálie byla stále tvrdě kritizována Stalinem za to, že se nechala vyšachovat z vlády. Schůze v Moskvě ovšem nepřinesla jasná stanoviska a její průběh naopak vedl k vytvoření radikálního a umírněného tábora v rámci PCI.²¹⁴ Velkým problémem byla otázka ekonomického plánu, jelikož pokud by se v následujících letech zkonstituovala vláda pod vedením komunistů,

---

²⁰⁸ FRUS, 1947–1961, Western Europe, Volume III, Italy, 1948, eds.: David H. Stauffer, Ralph R. Goodwin, Marvin W. Kranz, Howard McGaw Smyth, Frederick Aandahl, Charles S. Sampson (Washington: Government Printing Office, 1974), Document 505, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v03/d469>> [cit. 22. 6. 2019].

²⁰⁹ MILLER, J., E., Taking off..., s. 42.

²¹⁰ Dočasná pomoc neboli *Interim aid* byla podepsána prezidentem Trumana 17. prosince 1947.

²¹¹ MILLER, J., E., Takng off..., s. 42.

²¹² Ibid., s. 160–161.

²¹³ MASTNY, V., The Cold..., s. 32.

²¹⁴ PONS, S., c. d., s. 18–19.

Togliatti neměl k dispozici jiný hospodářský program než Marshallův plán. Stalin ovšem nedisponoval žádným vlastním řešením.²¹⁵ Sověti naopak připravovali italskou delegaci na možnost vojenského konfliktu, což Italové v čele s Togliattim považovali za extrémní – tento názor přetrvával v komunistické straně v průběhu jara 1948. Předmětem schůze bylo zároveň vytvoření tajných služeb PCI a sovětské financování italských komunistů v předvolebním období, čehož si všímala také americká CIA.

Podle záznamů CIA předávali Sověti „tašky“ (*black bags*) s penězi komunistickým předákům a operovali podle svědectví Marka Wyatta také v rámci propagandy zejména mezi studentskými a dělnickými organizacemi.²¹⁶ Italské komunisty se Kreml snažil podpořit také politicky. Stávkové vlny, které zachvátily v posledních měsících roku 1947 jak Itálii, tak Francii, byly podle americké diplomacie řízené přímo z Moskvy a měly oslabit program na obnovu Evropy.²¹⁷ George Kennan označil tyto stávky jako „snahu Moskvy hrát politickou hru, dokud není ještě příliš pozdě.“²¹⁸

Ještě v polovině prosince 1947 informoval de Gasperi francouzské ministerstvo zahraničí skrze ambasádu v Paříži, že se obává organizovaného komunistického povstání v severní Itálii.²¹⁹ Přesto na konci roku 1947 vypadala politická situace pro levici ne zcela příznivě. Volební preference Komunistické strany Itálie pozvolna klesaly, k čemuž přispěla i silná antikomunistická kampaň papežského stolce. Ovšem na začátku roku 1948 opět nabírala levice na síle a Komunistický puč v Československu v únoru 1948²²⁰ přidal Američanům a italské vládě na strachu z komunistického převzetí moci v Itálii.

Součástí vlivu Ameriky na Itálii byla také snaha posílit tento jihoevropský stát vojensky. Už podzim 1947 přinesl vážné debaty o možnosti americké vojenské intervence v případě nezbytné nutnosti. Události v druhé polovině roku 1947 a začátku roku 1948 stále naznačovaly možnost převzetí moci komunistickou stranou revoluční či vojenskou silou. Spojené státy si byly vědomy naprostým nedostatkem vojenského materiálu, což bylo zapříčiněno dopadem

---

²¹⁵ Více viz GORI, Francesca – PONS, Silvio, *Annale VII – Dagli archivi di Mosca: L'URSS, Il Cominform e il PCI (1943–1951)*, Roma 1998.

²¹⁶ *Interview with Mark Wyatt*, 15/2/96, Rozhovory s Markem Wyattem dostupné z: <<https://nsarchive2.gwu.edu/coldwar/interviews/episode-3/wyatt1.html>> [cit. 22. 6. 2019].

²¹⁷ *Center for the Study of Intelligence*, *Assessing the Soviet Threat: The Early Cold War Years*, ed. Woodrow J. Kuhns, Daily Summary Excerpt, December 1, 1947, Reported Communist Drive to Seize Power in France and Italy, s. 155, dostupné z: <<https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/books-and-monographs/assessing-the-soviet-threat-the-early-cold-war-years/5563bod2.pdf>> [cit. 28. 6. 2019].

²¹⁸ KENAN, G., F., c. d., s.

²¹⁹ *Center for the Study of Intelligence*, *Assessing the Soviet Threat: The Early Cold War Years*, ed. Woodrow J. Kuhns, Daily Summary Excerpt, December 13, 1947, De Gasperi Fears Communist Insurrectionary Action, s. 160, dostupné z: <<https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/books-and-monographs/assessing-the-soviet-threat-the-early-cold-war-years/5563bod2.pdf>> [cit. 28. 6. 2019].

²²⁰ K únorovému převratu více viz například KAPLAN, Karel, *Pět kapitol o únoru*. Brno 1997.

mírové smlouvy. Nicméně Spojené státy už v listopadu 1947 vyloučily přímou vojenskou intervenci na území cizího státu. Z dokumentu NSC 1/1 z 11. listopadu vyplývá, že pro Spojené státy měla Itálie strategicko-politický význam a USA měly veliký zájem na udržení demokratického režimu na Apeninském poloostrově. Washington chtěl tedy navýšit na maximum ekonomickou pomoc a také operovat ve prospěch Itálie na mezinárodním poli – trvat na přijetí Itálie do Spojených národů.²²¹ Spojené státy měly ve Středomoří vlastní geostrategické zájmy, jež by byly ohroženy v případě komunistického převratu. Americká administrativa počítala i s možností komunistického puče v Itálii, ovšem přítomnost amerických vojsk v Itálii za účelem vojenské intervence byla vyloučena, v případě nelegálního či vojenského postupu italských komunistů měly Spojené státy „stát na straně legální vlády a aktivně ji podpořit“.²²² Americká administrativa byla již na konci roku 1947 připravena na možnost vzniku mezinárodního konfliktu, aby zabránila pronikání komunismu do západní Evropy. Po stávkové vlně v prosinci 1947 ovšem Američané obrátili v politice vojenského nezasahování, a naopak chtěli skrze vojenské přehlídky demonstrovat svou převahu.²²³ Koncem prosince 1947 informoval americkou administrativu James Dunn o předběžné dohodě s italskou vládou na dodávce zbraní a munice.²²⁴

Na konci roku 1947 se italské vládě dařilo pacifikovat stávková hnutí v Římě, ovšem jejich síla rostla zejména na severu Itálie, kde bylo markantní provázání odborových hnutí s komunistickou stranou.²²⁵ Strach nicméně stále působilo vojenské a dopravní vybavení skupin podporovaných italskými komunisty.²²⁶ Americká administrativa se domnívala, že pokud by komunisté rozpoutali povstání na severu Itálie, Italové by nebyli schopni situaci vojensky pacifikovat bez vnější pomoci. Zároveň si byli Američané vědomi dvou důležitých aspektů – v Itálii ještě nepanovala tak silná revoluční nálada, aby mohlo dojít k puči, a také

---

²²¹ *FRUS*, 1947–1961, Western Europe, Volume III, Italy, 1948, eds.: David H. Stauffer, Ralph R. Goodwin, Marvin W. Kranz, Howard McGaw Smyth, Frederick Aandahl, Charles S. Sampson (Washington: Government Printing Office, 1974), Document 440, dostupné z:

<<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v03/d440>> [cit. 28. 6. 2019].

²²² *FRUS*, 1947–1961, Western Europe, Volume III, Italy, 1948, eds.: David H. Stauffer, Ralph R. Goodwin, Marvin W. Kranz, Howard McGaw Smyth, Frederick Aandahl, Charles S. Sampson (Washington: Government Printing Office, 1974), Document 440, dostupné z:

<<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v03/d440>> [cit. 28. 6. 2019].

²²³ MILLER, J., E., *Taking off...*, s. 45.

²²⁴ *FRUS*, 1947–1961, Western Europe, Volume III, Italy, 1948, eds.: David H. Stauffer, Ralph R. Goodwin, Marvin W. Kranz, Howard McGaw Smyth, Frederick Aandahl, Charles S. Sampson (Washington: Government Printing Office, 1974), Document 463, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v03/d463>> [cit. 28. 6. 2019].

²²⁵ *Center for the Study of Intelligence*, *Assessing the Soviet Threat: The Early Cold War Years*, ed. Woodrow J. Kuhns, *Weekly Summary Excerpt*, December 30, 1947, *Prospects for Communist Action in Italy*, s. 164, dostupné z: <<https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/books-and-monographs/assessing-the-soviet-threat-the-early-cold-war-years/5563bod2.pdf>> [cit. 28. 6. 2019].

²²⁶ MONTANELLI, I. – CERVI, M., c. d., s. 303–305.

že komunisté stále věřili v možné vítězství v parlamentních volbách na jaře 1948.²²⁷ Stávkové hnutí tedy nemělo za úkol jen zeslabit vládní pozici, ale také zaktivovat obyvatelstvo před nadcházejícími volbami.

Rok 1948 odstartoval vznik nové ústavy Itálie, respektive vstup v platnost k 1. lednu 1948.²²⁸ Itálie se v mnohém vrátila k před-fašistické ústavě, novinkou byla samozřejmě změna státního uspořádání. Itálie směřovala pod novou ústavou k prvním republikovým demokratickým volbám. Leden 1948 v Itálii se nesl ve znamení politických sjezdů a formování předvolebních uskupení. Socialistická strana Itálie schválila 19. ledna na svém 20. sjezdu vytvoření volebního „bloku lidu“ s komunisty.²²⁹ Proti této alianci stáli Křesťanští demokraté, kteří přijali do vlády další dvě politické strany – Sociálně-demokratickou stranu (PSLI) a Republikánskou stranu (PRI).²³⁰ Pravicově-středová vláda spolu s liberály neuskupovala pevný blok, jako levicové strany, ovšem jednotlivé strany se opíraly o podobné hodnoty a tvořily tak protipól komunistickému uskupení.

Období do dubna 1948 se neslo v mohutném propagandistickém duchu. Politické uskupení stran vytvořilo atmosféru boje východu a západu. Středo-pravice podporována Američany apelovala na občany skrze ekonomickou a morální perspektivu. Ilaria Piggiolini zdůrazňuje dva nejdůležitější faktory, na kterých stála antikomunistická volební kampaň a tím byly „*grand peur* z komunistického převzetí moci a mýtus o americkém způsobu života.“²³¹ Druhý jmenovaný faktor byl později nejvíce frekventovaným volebním sloganem.

Američané, kteří o sobě vytvářeli představu „štědrého strýčka“, si ještě na začátku února 1948 pojistili dobré vztahy s italskou vládou podepsáním Dohody o přátelství, obchodu a volné plavbě (*Treaty of Friendship, Commerce and Navigation*). Samotná preambule dohody, v jejímž textu je zmíněna snaha o „posílení vzájemné mírové vazby a tradičního spojení těchto dvou zemí [...]“²³², určuje ráz celého dokumentu, který byl především symbolickým ztvárněním italsko-americké vládní a budoucí spolupráce.

---

²²⁷ *Center for the Study of Intelligence*, *Assessing the Soviet Threat: The Early Cold War Years*, ed. Woodrow J. Kuhns, Weekly Summary Excerpt, December 30, 1947, Prospects for Communist Action in Italy, s. 164, dostupné z: <<https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/books-and-monographs/assessing-the-soviet-threat-the-early-cold-war-years/5563bod2.pdf>> [cit. 28. 6. 2019].

²²⁸ Text italské ústavy dostupný z: <<https://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione.pdf>> [cit. 28. 6. 2019].

²²⁹ NOVELLI, E., c. d., s. 24–25.

²³⁰ DEL PERO, M., c. d., s. 1306.

²³¹ REYNOLDS, D. (ed.), c. d., s. 133.

²³² *Treaty Series, Treaties and international agreements registered or filed and recorded with the Secretariat of the United Nations*, Vol. 79, 1951, I. Nos. 1026–1040, Document 1040, dostupný z: <<https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%2079/v79.pdf>> [cit. 28. 6. 2019].

Ještě před komunistickým pučem v Československu, který jen posílil americké obavy o osud Itálie, byl vydán 10. února další dokument – NSC 1/2, jenž obsahoval změny v otázce vojenské pomoci, a především možného zásahu amerických vojsk, který je dán přesnými podmínkami.²³³ Přestože podle dokumentu byla „většina italské populace a celá italská vláda ideologicky nakloněna západním demokraciím, přátelská vůči Spojeným státům a uvědomující si fakt, že americká pomoc je životně důležitá pro obnovu státu [...]“²³⁴, Američané se stále obávali možného vítězství komunistické strany. Podle americké administrativy byla italská veřejnost pod stálým tlakem ze strany komunistů. V dokumentu NSC 1/2 je zdůrazněna nutnost schválení Marshallova plánu dříve, než vyprší platnost dočasné ekonomické pomoci a připravenost USA poskytnout Itálii „ekonomickou, politickou a v případě nutnosti i vojenskou pomoc, aby zůstala spřátelenou, nezávislou, demokratickou a antikomunistickou zemí.“²³⁵ Z dokumentu není vynechán ani další důležitý faktor, a tím je masivní propaganda, zachycující podporu de Gasperiho vlády a zájem o budoucnost Itálie.

Hlasování o Programu na obnovu Evropy v americkém Kongresu bylo pro italskou pravici důležitým momentem. Dne 13. března schválil americký kongres Marshallův plán s platností od 3. dubna 1948.²³⁶ Itálie tedy byla mezi 16 evropskými zeměmi, které ihned poté jednaly v Paříži na konkrétní podobě hospodářské pomoci. Druhým propagandisticky silným tahem byl návrh na dohodu tří stran (USA, Velké Británie a Itálie) o navrácení svobodného Terstu do italských rukou z 20. března 1948.²³⁷

Ztráta Terstu po druhé světové válce byla pro všechny Italy velmi bolestivým činem, a často byla interpretována jako mezinárodní nespravedlnost vůči Itálii.²³⁸ Jednání o navrácení města bylo od Američanů strategicky načasované. Po komunistickém puči v Československu a smrti Jana Masaryka, o níž masově referovaly přední italské noviny²³⁹ a média, se snažili Američané o vytvoření spřátelené a spojenecké atmosféry, která by zabránila vytvoření revoluční nálady také v Itálii. Spolu se schválením Marshallova plánu, tvořila jednání mezi

---

²³³ *FRUS*, 1947–1961, Western Europe, Volume III, Italy, 1948, eds.: David H. Stauffer, Ralph R. Goodwin, Marvin W. Kranz, Howard McGaw Smyth, Frederick Aandahl, Charles S. Sampson (Washington: Government Printing Office, 1974), Document 469, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v03/d469>> [cit. 29. 6. 2019].

²³⁴ *FRUS*, 1947–1961, Western Europe, Volume III, Italy, 1948, eds.: David H. Stauffer, Ralph R. Goodwin, Marvin W. Kranz, Howard McGaw Smyth, Frederick Aandahl, Charles S. Sampson (Washington: Government Printing Office, 1974), Document 469, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v03/d469>> [cit. 29. 6. 2019].

²³⁵ MILLER, J., E., Taking off..., s. 45.

²³⁶ Text zákona *Foreign Assistance Act* dostupný z: <https://www.marshallfoundation.org/library/wp-content/uploads/sites/16/2014/06/Foreign_Assistance_Act_of_1948.pdf> [cit. 29. 6. 2019].

²³⁷ REYNOLDS, D. (ed.), c. d., s. 133.

²³⁸ CANAVERO, A., c. d., s. 103.

²³⁹ *La Stampa*, 11. 3. 1948, strana 1, dostupné z:

<http://www.archiviolaStampa.it/component/option,com_lastampa/task,search/mod,libera/action,viewer/Itemid,3/page,1/articolid,0010_01_1948_0061_0001_24519386/> [cit. 29. 6. 2019].

USA a Itálii velký politický a diplomatický vztah, jelikož Sovětský svaz, podporující Komunistickou stranu Itálie, nemohl nijak ovlivnit jednání o navrácení Terstu Itálii.

Program pro obnovu Evropy nebyl čistě antikomunistickou agitací, i když Francie i Itálie byly jedny z jeho nejdůležitější cílových zemí. Jeho výhody byly v tom, že byl namířen na všechny sociální skupiny.²⁴⁰ Obsahoval plán investic jak do veřejného prostoru, tak do zemědělství a průmyslu. Američané tak vysílali signál do celé italské společnosti, že chtějí pomoci Itálii opět na nohy, a zároveň ukazovali ekonomické možnosti vyspělého západního kapitalistického státu. Americká politika „proti hladu“ v Itálii byla propagandistickým tahem vedeným až z těch nejvyšších politických funkcí. Prezident Truman sám požadoval, aby americké ministerstvo zemědělství uvolnilo „více mouky“, a tím pomohl zvýšit de Gasperimu volební preference.²⁴¹ Podíl Spojených států na výživě italského obyvatelstva se stal jedním z témat na volebních plakátech a letácích a argumentem, proč volit italskou pravici.²⁴² Dle Edoarda Novelliho měla kampaň, využívající pomoc skrze Marshallův plán, velmi silný efekt.²⁴³ Na jednom z volebních plakátů je vyobrazen chléb rozdělený na dvě části se sloganem: „chléb, který jíme, ze 40 % italská mouka, z 60 % mouka americká, dovezena zdarma.“²⁴⁴

Spojené státy společně s italským vládním blokem jasně přehrály v otázce propagace Marshallova plánu italské komunisty na poli masmédií a veřejné komunikace.²⁴⁵ Komunisté nebyli schopni reagovat na novou vlnu komunikačních zařízení a audiovizuální americké propagandy Programu na ekonomickou pomoc.²⁴⁶ Stávkové hnutí podporované Kremlem shromazďovalo víceméně jednu sociální vrstvu, podobně zacílený byl i levicový tisk, což mělo ve výsledku dopad i na parlamentní volby v dubnu 1948.

5. 2 VOLEBNÍ KAMPAŇ 1948

Před parlamentními volbami určenými na den 18. dubna 1948 se konaly na mnoha místech volby do regionálních zastupitelstev. Výsledky byly pro Američany v mnoha ohledech alarmující. Například v Pescaře zvítězil „lidový blok“ tvořený levicovými stranami, který oproti roku 1946 získal o 10 % více hlasů.²⁴⁷ Komunisté potvrdili svou roli favorita v regionech střední a severní Itálie.

²⁴⁰ ELLWOOD, D., W., *The Propaganda...*, s. 227.

²⁴¹ CALLANAN, James, *Covert Action in the Cold War: US Policy, Intelligence and CIA Operations*, London 2010, s. 39–40.

²⁴² NOVELLI, E., c. d., s. 102–103.

²⁴³ *Ibid.*, s. 103.

²⁴⁴ *Ibid.*, obrazová příloha, s. 28. „*Il pane che noi mangiamo, 40 % farina italiana, 60 % farina americana, inviata gratuitamente.*“

²⁴⁵ ELLWOOD, D., W., *The Propaganda...*, s. 231–232.

²⁴⁶ *Ibid.*, s. 232.

²⁴⁷ BLUM, William, *Killing Hope: US Military and CIA Interventions Since World War II.*, London 2003, s. 26.

V posledním předvolebním měsíci vydal *National Security Council* (NSC) zprávu, zabývající se další ekonomickou pomocí pro Itálii a zároveň možnými východisky voleb. Dokument NSC 1/3 z 8. března 1948 opakoval neodvratnost italských voleb a stále panující hrozbu komunistického vítězství, které by mohla zapříčinit i občanskou válku.²⁴⁸ Opatření zmíněná v dokumentu víceméně navazují na NSC 1/2 a zintenzivňují snahu o konkrétní politickou agitaci nejen Spojených států, ale také Francie a Velké Británie.²⁴⁹ Spojené státy měsíc před volbami stále nevyklučovaly možnost vojenského zásahu, i když jeho pravděpodobnost byla snížena řadou okolností a restrikcí. Na základě doporučení NSC byly do Itálie dopraveny další zásoby vojenského materiálu, potravinových zásob a finančních prostředků, které byly určeny čistě na zastavení komunistické hrozby a Spojené státy měly „pokračovat s ekonomickou pomocí Itálii jen do ‚boje‘ s komunistickou hrozbou v Itálii.“²⁵⁰

Finanční pomoc do Itálie plynula vládním stranám nejen skrze struktury CIA. Mimo ni se do financování protikomunistického odboje zapojovaly velké, nadnárodní firmy i státní organizace. Organizace *Common Cause*, zabývající se problémem imigrantů v Americe, zaslala přes švýcarské banky ze svých zdrojů s „požehnáním“ americké vlády 55 tisíc dolarů Křesťansko-demokratické straně.²⁵¹ Sám prezident Truman tlačil na Kongres, aby schválil další sumu dočasné pomoci pro Itálii a zejména, aby proces schvalování Marshallova plánu byl co možná nejrychlejší. Dne 3. dubna prezident Truman konečně podepsal zákon o Programu na obnovu Evropy. Tato událost zaplnila titulky všech světových novin. Podle *The New York Times* právě události v Československu a aktuální situace v Itálii pomohly tento zákon prosadit.²⁵² Turínská *La Stampa* v titulku ze 4. dubna cituje slova Harryho Trumana, který považuje Marshallův plán za „americkou odpověď“ na výzvu, které každodenně čelí svobodný svět“²⁵³. Krátce před italskými volbami měli Američané v ruce veliký trumf.

---

²⁴⁸ *FRUS*, 1947–1961, Western Europe, Volume III, Italy, 1948, eds.: David H. Stauffer, Ralph R. Goodwin, Marvin W. Kranz, Howard McGaw Smyth, Frederick Aandahl, Charles S. Sampson (Washington: Government Printing Office, 1974), Document 475, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v03/d475>> [cit. 29. 6. 2019].

²⁴⁹ *FRUS*, 1947–1961, Western Europe, Volume III, Italy, 1948, eds.: David H. Stauffer, Ralph R. Goodwin, Marvin W. Kranz, Howard McGaw Smyth, Frederick Aandahl, Charles S. Sampson (Washington: Government Printing Office, 1974), Document 475, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v03/d475>> [cit. 30. 6. 2019].

²⁵⁰ *FRUS*, 1947–1961, Western Europe, Volume III, Italy, 1948, eds.: David H. Stauffer, Ralph R. Goodwin, Marvin W. Kranz, Howard McGaw Smyth, Frederick Aandahl, Charles S. Sampson (Washington: Government Printing Office, 1974), Document 475, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v03/d475>> [cit. 30. 6. 2019].

²⁵¹ MILLER, J., E., Taking off..., s. 48.

²⁵² *The New York Times*, 3. 4. 1948, strana 1, dostupné z: <<https://www.nytimes.com/1948/04/04/archives/aid-bill-is-signed-by-truman-as-reply-to-foes-of-liberty-thus.html?searchResultPosition=2>> [cit. 30. 6. 2019].

²⁵³ *La Stampa*, 4. 4. 1948, strana 1, dostupné z: <http://www.archiviolaStampa.it/component/option,com_lastampa/task,search/mod,libera/action,viewer/Itemid,3/page,1/articolid,0010_01_1948_0073_0001_24643502/> [cit. 29. 6. 2019].

„Questa è la risposta dell'America alla sfida cui il mondo libero si trova oggi di fronte.“

5. 2. 1 AKTIVITY CIA

Komunistický převrat v Československu naplno katalyzoval tajné operace CIA, s cílem dosáhnout porážky italských komunistů ve volbách.²⁵⁴ Prostřednictvím stálé finanční podpory de Gasperiho strany a celého vládního bloku i katolických organizací, zejména občanských výborů – ty byly v posledních dvou měsících do voleb jedním z hlavních nástrojů antikomunistické propagandy. Strach z komunismu byl stále hlavním faktorem, který ovlivňoval i vývoj v samotných strukturách CIA. Na začátku roku 1948 byl založen Úřad pro speciální operace (OSO), pod který spadala *Special Procedures Group* (SPG), jejíž první operací bylo ovlivnění výsledků parlamentních voleb v Itálii.²⁵⁵ SPG podobně jako v předchozích letech jiné struktury CIA dále získávala fondy a poté je distribuovala vládním stranám a spřáteleným organizacím.

Úkolem CIA nebylo jen zprostředkovávat peníze z konkrétních fondů skrze mnohé bankovní účty. Bylo potřeba také projít politicky angažované osoby ve Spojených státech s italskými politiky. Antikomunistická propaganda nebyla ze strany americké vlády v žádném případě mířena jen na Itálii. Domácí politická scéna se opírala o silné antisovětské přesvědčení a veřejnost mohla skrze média sledovat každodenní události v Evropě. Díky tomu projevilo mnoho amerických průmyslových společností a koncernů zájem o poskytnutí podpory italské pravici v čele s Křesťanskými demokraty. Spolupráci s CIA uzavřely například velké společnosti jako *Standart Oil*, *General Electric* a *Great Lake Carbon*.²⁵⁶ Ty měly na území Itálie velké množství investic a tím pádem osobní zájem na odvrácení hrozby komunistické vlády. Do podpory de Gasperiho se zapojilo také mnoho podnikatelů ze strany Italoameričanů. Amadeo Pietro Giannini, ředitel *Transamerica Corporation*, dal CIA k dispozici množství aktiv, která hojně využila Křesťanská demokracie ve volební kampani.²⁵⁷

Mimo získávání finančních prostředků a jejich distribuci vytvářeli agenti CIA síť kontaktů mezi politicky vlivnými osobami ve Spojených státech a v Itálii. Mark Wyatt zmiňuje se své výpovědi například organizaci *Tammany Hall* z Illinois, ale i mnoho dalších, které se pohybovaly ve vysokých politických kruzích.²⁵⁸ Mnoho z nich bylo Italoameričany a komunikace s osobami blízkými de Gasperimu se tím stávala snadnější. Společným zájmem

---

²⁵⁴ LEFFNER, M., c. d., s. 80.

²⁵⁵ CALLANAN, J., c. d., s. 37.

²⁵⁶ Ibid., s. 38.

²⁵⁷ Ibid., s. 38.

²⁵⁸ *Interview with Mark Wyatt*, 15/2/96, Rozhovory s Markem Wyattem dostupné z: <<https://nsarchive2.gwu.edu/coldwar/interviews/episode-3/wyatt4.html>> [cit. 30. 6. 2019].

těchto skupin bylo vyhrát volby, strategie volební kampaně byla jedním z hlavních předmětů diskuze této prominentní společnosti.

Volební kampaň pravice byla postavena především na myšlence antikomunismu a na boji proti Sovětskému svazu a jeho rozpínavosti. Strach z komunismu a obrana svobody a míru, byly jedny z nejčastěji využívaných témat.²⁵⁹ CIA měla k dispozici širokou základnu antilevicového tisku a také rozhlasové vysílání.²⁶⁰ Řadu z nich přímo financovala americká diplomacie. Ambasáda přímo podporovala finančně například *Rome Daily American*, kterému poskytla i zařízení tiskárny.²⁶¹

Američané v předvolebním období řešili problém, jak přiblížit volební „anti“ kampaň běžným lidem. Spojené státy tak přistoupily ve vybraných volebních obvodech na hru veřejné „černé propagandy“ (*black propaganda*).²⁶² Ve spolupráci s italskými umělci, zejména karikaturisty, vytvářely směšný obraz SSSR, zejména jeho hlavních představitelů v čele s Josifem Stalinem.²⁶³ Podle Marka Wyatta byla tento způsob propagandy, nebo spíše anti-propagandy velmi účinný. Efektivní zbraní nebyly jen vizuální obrazy, ale mnohé pamflety a články o (dle Američanů) brutálním chování Rudé armády ve Východní Evropě, které byly vydávány jak na lokální, tak celonárodní úrovni.²⁶⁴ Tyto dezinformace, podobně jako distribuce „černých tašek“, posouvají CIA a její propagandu minimálně na hranici „šedé zóny“, u mnoha organizací, s nimiž spolupracovala, nelze dohledat, kým a odkud byly financovány.²⁶⁵

Přestože americká vláda měla společný cíl, a tím bylo odvrátit hrozbu komunismu v Itálii, její jednotlivé složky spolu nemusely zákonitě souhlasit. Ostatní vládní složky, například Ministerstvo obrany, nebyly spokojeny s implementací dokumentu NSC 4-A²⁶⁶ z prosince 1947, který určil CIA jako jedinou složku, která měla za úkol vést tajné zahraniční operace, a ředitel CIA se stal zodpovědný za vedení „psychologické války“. James Forrestal a Allen Dulles hledali vlastní zdroje na vedení kampaně v Itálii.²⁶⁷ Těsně před volbami tajně iniciovali organizaci vlastních fondů na propagandu, novinový tisk i rádiovou kampaň.

---

²⁵⁹ NOVELLI, E., c. d., s. 100–101.

²⁶⁰ *Interview with Mark Wyatt*, 15/2/96, Rozhovory s Markem Wyattem dostupné z: <<https://nsarchive2.gwu.edu/coldwar/interviews/episode-3/wyatt4.html>> [cit. 30. 6. 2019].

²⁶¹ MISTRY, K., *The United...*, s. 151.

²⁶² CALLANAN, J., c. d., s. 40.

²⁶³ *Interview with Mark Wyatt*, 15/2/96, Rozhovory s Markem Wyattem dostupné z: <<https://nsarchive2.gwu.edu/coldwar/interviews/episode-3/wyatt4.html>> [cit. 30. 6. 2019].

²⁶⁴ CALLANAN, J., c. d., s. 40.

²⁶⁵ *Ibid.*, s. 41.

²⁶⁶ *Foreign Relations of the United States, 1945–1950*, Emergence of the Intelligence Establishment, eds.: Thomas C. Thorne, David S. Patterson Jr., (United States Government Printing Office, Washington, 1996), Document 253, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1945-50Intel/d253>> [cit. 30. 6. 2019].

²⁶⁷ MISTRY, K., *The United...*, s. 136.

Podobně i americká ambasáda v Římě vedla také vlastní kampaň na podporu Křesťanských demokratů. Její operace začaly ještě dříve, než se konstituovala samotná CIA.²⁶⁸

5. 2. 2 JAMES DUNN A JEHO VLASTNÍ VOLEBNÍ KAMPAŇ

Americký velvyslanec v Římě, James Dunn, hrál ve volební kampani a v komplexní propagandistické americké kampani velmi důležitou, až klíčovou roli.²⁶⁹ Sám často a nevybíravě kritizoval Washington, že jeho konání vůči Itálii není dostatečné, a že chybí stále od americké vlády nezbytná „dávka positivity“, kterou by měli Italové pocítit a jež by je měla strhnout na stranu „Spojených států směrem od komunistické hrozby“.²⁷⁰

Role Jamese Dunn byla důležitá především pro jeho kontakty na katolickou církev a nejvyšší církevní hodnostáře ve Vatikánu. V telegramu ze 7. února 1948 popisuje James Dunn papežův pesimistický pohled na možné východisko voleb, přestože dokument vystihuje přesvědčení amerického velvyslance, že Spojené státy jsou nejdůležitějším faktorem v boji proti komunismu v Itálii zejména díky politické a ekonomické pomoci pro Itálii, které si je dle Dunna „[...] vědoma většina italské populace a je za ni vděčná“.²⁷¹ Dle dobových statistik, o které se americký velvyslanec opírá, byla hrozba vítězství komunismu velká: „Žádný z politických pozorovatelů nepředpokládá volební zisk „lidového bloku“ nižší než 30 %.“²⁷²

Poslední měsíce do voleb v dubnu 1948 byly poznamenány ještě větší politickou a diplomatickou agitací amerického velvyslance. Uvnitř samotné ambasády došlo k obměnám na jednotlivých postech.²⁷³ Na poradní funkce se dostaly osoby blízké Jamese Dunnovi, které se zaměřovaly na boj s komunismem v konkrétních oblastech, jak ekonomických, tak diplomatických.²⁷⁴ Kontakt v podobě diplomatických depeší, telegramů či telefonátů mezi Washingtonem, americkou ambasádou a italskými stranami pravice nabral v prvních měsících roku 1948 na ještě větší intenzitě. Pravicový blok v čele s Křesťanskou demokracií úzce spolupracoval na volební kampani s americkou administrativou.²⁷⁵ Dříve než byly publikovány

²⁶⁸ MISTRY, K., *The United...*, s. 136.

²⁶⁹ MISTRY, K., *The Case...*, s. 301. „[...] *James C. Dunn, played a particularly significant role through his efforts on the ground and in helping to encourage a 'perception of victory' that surrounded the final outcome [...]*“

²⁷⁰ MISTRY, K., *The United...*, s. 127–128.

²⁷¹ *FRUS*, 1947–1961, *Western Europe, Volume III, Italy, 1948*, eds.: David H. Stauffer, Ralph R. Goodwin, Marvin W. Kranz, Howard McGaw Smyth, Frederick Aandahl, Charles S. Sampson (Washington: Government Printing Office, 1974), Document 511, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v03/d511>> [cit. 10. 7. 2019].

²⁷² *FRUS*, 1947–1961, *Western Europe, Volume III, Italy, 1948*, eds.: David H. Stauffer, Ralph R. Goodwin, Marvin W. Kranz, Howard McGaw Smyth, Frederick Aandahl, Charles S. Sampson (Washington: Government Printing Office, 1974), Document 511, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v03/d511>> [cit. 10. 7. 2019].

²⁷³ FAENZA, R. – FINI, M., c. d., s. 279.

²⁷⁴ *Ibid.*, s. 279.

²⁷⁵ Křesťanští demokraté se snažili také sami získat na svou stranu tisk. V rámci toho financovala strana konkrétní osoby a tlačila na vydavatelství, aby změnili svou rétoriku vůči levici a podpořili pravicovou vládu. Více viz dobový záznam TUPINI, Giorgio, *Metodo e azione della propaganda DC*, in: *Cronache sociali*, Vol. 2, No. 11–13, 1948, pp. 54–56.

propagační materiály, zasílali křesťanští demokraté kopie dokumentů americkému Státnímu departementu.²⁷⁶

Dvojice autorů Roberto Faenza a Marco Fini podepírá tuto skutečnost dopisy mezi ambasádou a Walterem Dowlingem z počátku března 1948, v nichž autor zmiňuje konkrétní kroky volební kampaně, které podniká premiérova strana: „Johnny Jones mě upozornil, že chcete ujistit, že se jedná o prvotřídní materiály. Modré a žluté letáky s těmi nejdůležitějšími informacemi budou vyhozeny z letadel [...]“.²⁷⁷ Mimo konkrétní aspekty kampaně ujišťovala ambasáda Washington, „že spolupracuje jak veřejně, tak v utajení, se členy italské vlády“ a také s „novinami a radiovými stanicemi“ zejména za účelem „zdůraznit důležitost americké pomoci Itálii“.²⁷⁸

Přestože byl James Dunn Američan, víceméně se stal sám jednou ze složek volební kampaně. Jeho osoba byla v Itálii veřejně známá. Osobně jezdil po Apeninském poloostrově a dával rozhovory novinám a vystupoval s proslovy zaměřenými na význam americké pomoci a štědrosti USA vůči Itálii.²⁷⁹ Opoziční levicoví politici brojili veřejně proti této silné americké agitaci. Dne 7. března vyšel v komunistickém deníku *L'Unità* článek z pera Palmira Togliattiho, který popíral konfesionalitu Křesťansko-demokratické strany a stavěl se proti politice americké administrativy a ambasády.²⁸⁰ Togliattiho rozhořčení vyústilo krátce před volbami až ve stížnost italskému ministrovi zahraničí, který se tím ovšem odmítl zabývat. Komunisté si byli natolik vědomi síly skupiny kolem Jamese Dunna, že obvinili Američany z nezákonné intervence do vnitřních záležitostí Itálie.²⁸¹ Upozorňovali na „vměšování se cizího velvyslance do (naší) volební kampaně“.²⁸² Dle rétoriky italských komunistů utvářela vládní strana americkou politiku uvnitř italského státu.

James Dunn i přes aktivní protesty levice pokračoval ve svých „diplomatických cestách“. Společně s Myronem Taylorem, který zastupoval Harryho Trumana v jednání s Vatikánem a lemoval svými cestami nejen Itálii ale i Evropu. Americký velvyslanec si vzal na vlastní odpovědnost americkou misi v Itálii. Jeho cesty vedly od přístavů, kde vítal pravidelně americké lodě plné surovin, léků a předmětů denní spotřeby, přes nemocnice,

---

²⁷⁶ FAENZA, R. – FINI, M., c. d., s. 280.

²⁷⁷ Ibid., s. 280.

²⁷⁸ *National Archives and Records Administration*, RG84 ,800: Italy – Elections, Box 225A, Rome Embassy to Dowling, March 6, 1948.

²⁷⁹ MISTRY, K., *The United...*, s. 144.

²⁸⁰ *L'Unità*, 7. 3. 1948, strana 1, dostupné z:

<https://archivio.unita.news/assets/main/1948/03/07/page_001.pdf> [cit. 10. 7. 2019].

²⁸¹ *Harry S. Truman Presidential Library*, Independence, Missouri, Oral History Interview; Graham Parsons (Assistant to the Personal Representative of the President of the United States to the Pope, 1947–48), dostupné z: <<https://www.trumanlibrary.gov/library/oral-histories/parsonsj#n5>> [cit. 10. 7. 2019].

²⁸² FAENZA, R. – FINI, M., c. d., s. 282.

po slavnostní večery a bankety.²⁸³ James Dunn hýřil minimálně stejnou aktivitou jako samotní italští politici, kteří cestovali v posledních dvou měsících před volbami po Itálii a pronášeli na náměstích a v ulicích své volební proslovy.²⁸⁴

Americký velvyslanec se neangažoval jen ve volební kampani. Jeho hlavní úlohou bylo zprostředkovávat komunikaci mezi italskou a americkou vládou. Nelze říci, že tyto dvě administrativy byly vždy ve shodě. Jejich přístup k mnohým opatřením byl zcela odlišný. De Gasperiho považovali Američané za „opatrného“ politika,²⁸⁵ který míval k realizaci americké diplomacie výhrady. Jedním z hlavních problémů v předvolebním období byl dovoz vojenských zásob do Itálie. De Gasperiho obavy, aby k vylození amerických lodí s vojenským materiálem došlo ještě před volbami, shrnul americký velvyslanec v tajném telegramu americké administrativě.²⁸⁶ Italský premiér se chtěl vyhnout možnosti, aby situaci ohledně vylození lodí se zbraněmi sledovala veřejnost. Mediální pozornost by mohla ohrozit pozici pravice, a naopak podpořit Komunistickou stranu Itálie, jejíž rétorikou byl právě strach z rozpoutání válečného konfliktu.²⁸⁷

Mimo politické a diplomatické vztahy navazovalo americké velvyslanectví v Itálii také kontakty v kulturní a veřejné sféře. Média, jejichž význam po druhé světové válce rok od roku stoupal, byla hlavních polem, na kterém se odehrával politický zápas. Mimo již výše zmíněné noviny *Rome Daily American*, či CIA podporované *Radio Liberty*, existovala široká proamerická mediální síť, která denně zásobila propagandou italské voliče. Spojené státy potřebovaly co nejvěrněji prodat Itálii „americký sen“, a to zejména skrze obrazové zpracování a film, ale i noviny a rádiové vysílání.

---

²⁸³ FAENZA, R. – FINI, M., c. d., s. 281–282.

²⁸⁴ *FRUS*, 1947–1961, Western Europe, Volume III, Italy, 1948, eds.: David H. Stauffer, Ralph R. Goodwin, Marvin W. Kranz, Howard McGaw Smyth, Frederick Aandahl, Charles S. Sampson (Washington: Government Printing Office, 1974), Document 521, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v03/d521>> [cit. 10. 7. 2019].

²⁸⁵ MISTRY, K., *The United...*, s. 149.

²⁸⁶ *FRUS*, 1947–1961, Western Europe, Volume III, Italy, 1948, eds.: David H. Stauffer, Ralph R. Goodwin, Marvin W. Kranz, Howard McGaw Smyth, Frederick Aandahl, Charles S. Sampson (Washington: Government Printing Office, 1974), Document 480, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v03/d480>> [cit. 10. 7. 2019].

²⁸⁷ *FRUS*, 1947–1961, Western Europe, Volume III, Italy, 1948, eds.: David H. Stauffer, Ralph R. Goodwin, Marvin W. Kranz, Howard McGaw Smyth, Frederick Aandahl, Charles S. Sampson (Washington: Government Printing Office, 1974), Document 480, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v03/d480>> [cit. 11. 7. 2019].

5. 2. 3 MASMÉDIA A HOLLYWOOD

V předvolebních měsících zaplavovala americká produkce italský mediální trh. Mimo filmové zpravodajství, jehož hlavním tématem byla především propagace americké pomoci, bylo k vidění množství dokumentů a vládních filmů, které měli američtí distributoři poskytovat italským konzumentům zdarma.²⁸⁸ Již začátkem dubna 1948 měly tyto dokumenty sledovanost okolo pěti miliónů diváků týdně.²⁸⁹ Dokumentární filmy nebyly tím jediným, co lákalo italské konzumenty. Zejména tvorba z hollywoodské produkce měla mít silný propagandistický efekt. Návštěvnost kin se v Itálii mezi lety 1947–1951 zvedla na některých místech až o 1/3.²⁹⁰ Americký film, konkrétně komedie, poskytoval italskému publiku útěk od reality.²⁹¹ Oproti italským filmům byla hollywoodská tvorba stylizovanější a idealističtější, nezobrazovala nechtěnou každodenní realitu, tak jako italská dobová kinematografie.²⁹² Americká produkce dávala možnost nahlédnout divákovi život, ne jaký je, ale jaký by mohl být.

Nejvýznamnější z americké kinematografie byl z hlediska propagandy antisovětský film *Ninočka (Ninotchka)*, původně vydaný již roku 1939.²⁹³ Američané si jeho další reprodukci pro italská kina připravili na dobu krátce před parlamentními volbami 1948. Komedialní film je postavený na zcela zjevné parodii na sovětský systém,²⁹⁴ nepokrytě zesměšňující hlavní protagonistku, mladou komisařku, která své komunistické přesvědčení vymění za ženský rozmar.²⁹⁵ Americká propaganda využívala tohoto velkého kinematografického boomu naplno. Během roku 1948 mohli italští diváci zhlédnout 464 nových filmů, z čehož 74 % tvořila americká hollywoodská produkce.²⁹⁶ Vzhledem k politickému zápasu mezi pravicí a komunismem ponechávala jinak silná katolická cenzura americké kinematografii relativní volnost.²⁹⁷

Vedle americké filmové tvorby tvořila silnou složku antikomunistické propagandy tvorba vatikánských dokumentárních filmů. Přestože administrativa papežského stolce mezi lety 1946–1948 útočila často na italskou neorealistickou kinematografii kvůli nevhodnosti

---

²⁸⁸ MILLER, J., E., *Taking off...*, s. 49.

²⁸⁹ *Ibid.*, s. 49.

²⁹⁰ FORGACZ, David – GUNDLE, Steve, *Mass Culture and Italian Society: From Fascism to the Cold War*, Bloomington 2007, s. 43–44.

²⁹¹ GENNERI, TREVERI, Daniela, *Post-War Italian Cinema: American Intervention, Vatican Interests*, New York 2009, s. 110–111.

²⁹² FORGACZ, D., – GUNDLE, S., c. d., s. 47.

²⁹³ FYNE, Robert, *From Hollywood to Moscow*, in: *Literature/Film Quarterly*, Vol. 13, No. 3, 1985, s. 195.

²⁹⁴ SMALL, Mervin, *Buffon and Brave Hearts: Hollywood Portrays the Russians, 1939–1944*, in: *California Historical Quarterly*, Vol. 52, No. 4, 1973, s. 327.

²⁹⁵ FYNE, R., c. d., s. 195.

²⁹⁶ ELLWOOD, D., W., *The 1948...*, s. 26.

²⁹⁷ GENNERI, TREVERI, D., c. d., s. 108.

obsahu,²⁹⁸ působila její produkce na trhu souběžně s hollywoodskou tvorbou v silném předvolebním propagandistickém zápasu. Velkou výhodou katolické církve byla dostupnost projekce – téměř v každém kostele byly přítomny projektory, v prostorách kostelů nejčastěji docházelo k promítání filmů. Ve spolupráci s Luigim Geddou a „lidovými výbory“, které měly na starost dohlížet na výrobu dokumentů, jež byly dány na veřejnost v předvolebním období.²⁹⁹ Dokumenty *Vota per questo ...vota per quello* (Volit toto...volit tamto) a *La strategia della mengonza* (Strategie lži) měly především navést voliče, aby volili „správnou“ stranu, přičemž druhý zmiňovaný film útočil na základní ideologické pilíře levicové opozice.³⁰⁰

Častým postupem během promítání filmů bylo vložení krátkých zpráv, zprostředkovaných skrze *Incom* (*La Settimana Incom*). Projekt z dílny Křesťanských demokratů, který ztělesňoval myšlenku „kino-zpráva“, jež byly pouštěny v kinech několikrát za týden před samotným promítáním filmu, a v krátkém časovém rozpětí mapovaly události posledních dní.³⁰¹ Mnohé z těchto zpráv zprostředkovávaly zejména ukázky z bohatého světa poválečné rekonstrukce a blahobytu. Tyto filmové týdeníky byly zpravidla myšlenkově velmi nakloněny Spojeným státům, jedno z jejich častých témat byly reportáže z pravidelného příjezdu amerických zásobovacích lodí.³⁰² V divákovi především zakořeňovaly nutnost obnovy, politické a hospodářské renesance, která se opírala zejména o dva pilíře – katolickou církev a Spojené státy americké.

Filmová tvorba nebyla jediným prostředkem na propagaci amerického způsobu života a na vytvoření pouta s italským konzumentem. V posledních týdnech předvolebního období vystupovaly postavy amerického šoubyznysu veřejně na podporu italské pravice. Během probíhající volební kampaně uveřejnily Spojené státy plakáty s americkými herci, jako byli John Wayne či Gary Cooper, jejichž slogan zněl „Hvězdy Hollywoodu jsou také proti komunismu“ (*The Stars of Hollywood are Against Communism Too*).³⁰³ Mimo vizuální prostředky využívali Američané i katolická církev hojně radiového vysílání a denního tisku.

Největší silou disponovala rádiová stanice *Voice of America* (VOA). Jako oficiální vládní nástroj mělo programové vysílání za úkol vyjadřovat „[...] míru amerického zájmu o Itálii, aniž by mohla být Amerika obviněna z nepřiměřeného zásahu (do záležitostí cizího

---

²⁹⁸ GENNERI, TREVERI, D., c. d., s. 112.

²⁹⁹ ELLWOOD, D., W., *The 1948...*, s. 26.

³⁰⁰ *Ibid.*, s. 28.

³⁰¹ *Ibid.*, s. 27.

³⁰² SORLIN, Pierre, *Audiovisivi e storia contemporanea*, Florence 1991, s. 34.

³⁰³ FORGACZ, D., – GUNDLE, S., c. d., s. 155.

státu).³⁰⁴ Skrze VOA měly být italským posluchačům opakovaně připomínány důsledky sovětské politiky. Jedním z hlavních témat broadcastu byla absence satelitů Moskvy na Programu evropské obnovy – pro Itálii by to dle Američanů v případě vítězství komunistické strany mohlo znamenat obrovské finanční ztráty.³⁰⁵ Jako odstrašující případ využívali Spojené státy dobové dění v Československu a na Balkánském poloostrově.

Navýšení zájmu italských posluchačů přispívala účast na vysílání veřejně známých amerických osobností, často italského původu. K postavám americké vysoké politiky, jako byla Eleanor Rooseveltová, Henry Stimson či starosta New Yorku Vincent Impelliteri,³⁰⁶ se připojovali italo-američtí představitelé mainstreamové kultury – Frank Sinatra, Jimmy Durante a Joe DiMaggio.³⁰⁷ Několik dní před italskými parlamentními volbami 1948 se tyto tři představitelé americké popkultury spojili, aby vytvořili hodinovou show v italském jazyce, kterou odvysílal *Voice of America*.³⁰⁸ Ze silně antikomunistického vysílání, které bylo přímo mířeno na italské voliče, bylo vytvořeno množství nahrávek pro distribuci i po vzdálených koutech Itálie.³⁰⁹

Třetí silnou mediální složkou kromě filmu a rádiového vysílání byl bezpodmínečně denní tisk. Spojené státy využívaly k propagandě na jaře 1948 zejména cizojazyčné noviny a časopisy. Americká ambasáda v Římě už od ledna 1948 urgovala americkou administrativu, že je zapotřebí více využívat zejména ve Spojených státech vycházejícího italsky psaného tisku k propagaci americké pomoci.³¹⁰ Čtenáři tohoto tisku měli být zároveň instruováni, aby „vystříhovali články s tematikou americké pomoci a posílali je svým příbuzným a přátelům do Itálie.“³¹¹

---

³⁰⁴ *The Development of American Psychological Operations 1945–1951*, Records of Psychological Strategy Board, December 19, 1951, Box 22, by Edward P. Lilly, s. 42, dostupné z: <<https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/CIA-RDP86B00269R000900020001-9.pdf>> [cit. 11. 7. 2019].

³⁰⁵ *The Development of American Psychological Operations 1945–1951*, Records of Psychological Strategy Board, December 19, 1951, Box 22, by Edward P. Lilly, s. 42–43, dostupné z: <<https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/CIA-RDP86B00269R000900020001-9.pdf>> [cit. 11. 7. 2019].

³⁰⁶ MILLER, J., E., *Taking off...*, s. 49–50.

³⁰⁷ MEYER, Gerald, *Frank Sinatra: The Popular Front and and American Icon*, in: *Science & Society*, Vol. 66, No. 3, 2002, s. 325.

³⁰⁸ *Ibid.*, s. 325–326.

³⁰⁹ *Ibid.*, s. 325–326.

³¹⁰ *FRUS*, 1947–1961, Western Europe, Volume III, Italy, 1948, eds.: David H. Stauffer, Ralph R. Goodwin, Marvin W. Kranz, Howard McGaw Smyth, Frederick Aandahl, Charles S. Sampson (Washington: Government Printing Office, 1974), Document 507, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v03/d507>> [cit. 11. 7. 2019].

³¹¹ *FRUS*, 1947–1961, Western Europe, Volume III, Italy, 1948, eds.: David H. Stauffer, Ralph R. Goodwin, Marvin W. Kranz, Howard McGaw Smyth, Frederick Aandahl, Charles S. Sampson (Washington: Government Printing Office, 1974), Document 507, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v03/d507>> [cit. 11. 7. 2019].

Američané využívali zejména deníky *Il Progresso Italo-Americano*, *La voce dell'Italia* či *La Notizia*.³¹² V tomto období konce čtyřicátých let, nesoucím se v antisovětském duchu, byl křesťansko-demokraticky nakloněn i mnohý americký denní i měsíční tisk. Mezi něj patřil i vysoko nákladový *The New York Times* a *Herald Tribune* nebo časopisy *Life*, *Time* a *Newsweek*.³¹³ Právě na stránkách deníku *Il Progresso Italo-Americano*, jenž vedl politicky aktivní milionář s fašistickou minulostí Generoso Pope, se v lednu 1948 rozpoutala dopisová kampaň, která se dále masově šířila mezi další italsky psané deníky.³¹⁴

5. 2. 4 AMERICKÁ VEŘEJNOST ZA ZÁCHRANU ITÁLIE – DOPISOVÉ AKCE

Úspěšnost dopisové akce vycházela z předpokladu síly velké italské menšiny na území Spojených států. V USA žilo na konci čtyřicátých let téměř 1,5 milionů italských uprchlíků a více než 3,1 milionu občanů, jejichž předchozí generace pocházela z Itálie.³¹⁵ Spolu s třetí generací Italo-američanů, kterou tvořily přibližně 2 miliony lidí, utvářela italská menšina na přelomu padesátých let 5 % celkové americké populace.³¹⁶ Dopisová akce nebyla první kampaní, podpořenou především italsko-americkou komunitou. Na podzim 1947 inicioval Generoso Pope projekt „Vlak přátelství“ (*Friendship Train*), jenž jezdil napříč Spojenými státy a sbíral balíčky připravené dobrovolníky, které byly poté za masivní publicity přerozděleny na území Itálie.³¹⁷ Spolu s balíky dopravili iniciátoři na Apeninský poloostrov množství propagačních materiálů a letáků, které měly především zdůraznit nezištnost této akce ze strany Američanů.³¹⁸

Dopisové akce tedy nebyly prvním projektem, který ze své iniciativy Pope odstartoval, ovšem v době předvolebního mediálního tlaku měly rozsáhlý efekt. Na stránkách *Il Progresso Italo-Americano* spustil 19. ledna 1948 dle svých slov „kampaň, křížovou výpravu s účelem zastavit komunismus“.³¹⁹ Pope publikoval vzor dopisu, který měl inspirovat americkou veřejnost, zejména pak tu část, která měla rodinné a přátelské vazby na Itálii, k napsání dopisů, jež by působily jako „prevence před volbou komunistů“.³²⁰ V období od ledna do dubna 1948

---

³¹² *FRUS*, 1947–1961, Western Europe, Volume III, Italy, 1948, eds.: David H. Stauffer, Ralph R. Goodwin, Marvin W. Kranz, Howard McGaw Smyth, Frederick Aandahl, Charles S. Sampson (Washington: Government Printing Office, 1974), Document 507, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v03/d507>> [cit. 12. 7. 2019].

³¹³ FAENZA, R. – FINI, M., c. d., s. 290–291.

³¹⁴ LUCONI, Stefano, *Anticommunism, Americanization and Ethnic Identity: Italian Americans and the 1948 Parliamentary Elections in Italy*, in: *The Historian*, Vol. 62, No. 2, 2000, s. 290.

³¹⁵ *Ibid.*, s. 285.

³¹⁶ LUCONI, S., c. d., s. 285.

³¹⁷ MISTRY, K., *The United...*, s. 116–117.

³¹⁸ *Ibid.*, s. 116.

³¹⁹ *Il Progresso Italo-Americano*, 19. 1. 1948, strana 1.

³²⁰ MARTINEZ, Edda, C. – SUCHMAN, Edward, A., *Letters from America and the 1948 Elections in Italy*, in: *Public Opinion Quarterly*, Vol. 14, No. 1, 1950, s. 112.

vzniklo mnoho předloh agitačního dopisu, přičemž tematicky se od sebe příliš neodlišovaly. Mnohé z nich měly podobu obrazových pohlednic, které připomínaly spíše miniaturu propagačního letáku či plakátu. Tradičně byla vyzdvihována americká pomoc Itálii, víra v přátelství se Spojenými státy a strach ze ztročení Itálie Sovětským svazem.³²¹

Na kampaň *Il Progresso Italo-Americano* navázala řada amerického tisku, především vydávaného v italském jazyce. Napříč americkými městy se v novinách objevovaly výzvy k napsání dopisu – přes filadelfské noviny *Il Popolo Italiano* po *Lo Svegliarino* sídlící v Seattlu.³²² Mnoho z nich mělo vazby na katolickou církev. Naprostá většina Italo-američanů se hlásila ke katolickému vyznání, církev tedy přímo využívala bohoslužeb a svátků k lobby za antisovětský tábor.³²³

Americký tisk byl k této hromadné agitaci zdrženlivější. *The New York Times* referovaly pravidelně o jednotlivých akcích napříč americkými státy, ovšem držely se spíše neutrálního tónu. Kromě krátkých zpráv informujících o jednotlivých kampaních, jako byl článek *Letters to Be Sent to Italy* z 21. března 1948, o aktivizaci obyvatel původem italským z měst státu Wisconsin,³²⁴ zveřejňovaly noviny také články o amerických protestech proti vměšování se do vnitřních záležitostí Itálie.³²⁵ V Itálii měly tyto akce ovšem rozsáhlý dopad. Zpravodajec *The New York Times* Arnaldo Cortesi popisuje kampaň jako velmi efektivní, především v oblastech jižní Itálie, kde byli místní obyvatelé zcela závislí na americkém zásobování a jejich postoje ovlivňoval především strach z toho, že přijdou o veškerou mezinárodní pomoc ze strany Spojených států.³²⁶

Dopisy ze Spojených států nebyly rozesílány pouze jednotlivci, nýbrž z velké části pocházela iniciativa od movitých Italo-američanů, kteří jejich distribuci podpořili zejména finančně.³²⁷ Do rozesílání dopisů byly zapojeny i kulturní organizace, divadla či společné kluby. Krátce před volbami v Itálii se rozhodla americká administrativa zapojit své struktury do této kampaně původně založené čistě na aktivitách italo-americké komunity, a to tak, že napomáhala urychlit doručení dopisů v Itálii poslední týden volební kampaně.³²⁸ Italská diaspora tak spolu s katolickou církví, která se (nejen) ve Spojených státech razantně

---

³²¹ BLUM, W., c. d., s. 28.

³²² LUCONI, S., c. d., s. 290.

³²³ Ibid., s. 290.

³²⁴ *The New York Times*, 21. 3. 1948, strana 4, dostupné z: <<https://www.nytimes.com/1948/03/22/archives/letters-to-be-sent-to-italy.html>> [cit. 11. 7. 2019].

³²⁵ *The New York Times*, 15. 4. 1948, strana 8, dostupné z: <<https://www.nytimes.com/1948/04/15/archives/appeal-to-voters-in-italy-assailed-protest-wire-sent-to-truman-by.html>> [cit. 11. 7. 2019].

³²⁶ MARTINEZ, E., C. – SUCHMAN, E., A., c. d., s. 120.

³²⁷ Ibid., s. 113.

³²⁸ MISTRY, K., *The United...*, s. 142.

zapojila do politického souboje, vytvářela na italské voliče silný společenský nátlak. Roberto Faenza a Marco Fini uvádějí celkový počet dopisů zaslaných mezi březnem a první polovinou dubna 30–35 miliónů.³²⁹

Spolu s každodenním rádiovým vysíláním, filmovou produkcí a antisovětskou agitací americké veřejnosti se ukázal tento finální kulturně-spoločenský nátlak jako velmi efektivní. V posledních dnech před volbami, proběhlo poslední politické vysílání na stanici *The Voice of America*, jehož se účastnili známé osobnosti jako Bing Crosby a Dinah Shore, kteří „ztělesňovali“ podporu celého amerického národa italské demokracii.³³⁰ Jejich zájem, a především fakt, že se kvůli vysílání naučili „pár vět italsky“ udělalo dle zprávy Jamese Dunna na tamní publikum rozsáhlý dojem.³³¹

5. 2. 5 VÝSLEDKY VOLEB A JEJICH VLIV NA ZAHRANIČNÍ POLITIKU USA

Spojené státy stejně jako italská vláda napjatě sledovaly výsledky parlamentních voleb, které dopadly pro antisovětský tábor až překvapivě pozitivně. Vládní Křesťanská-demokracie získala ve volbách 48,5 % hlasů, což ji zajistilo nadpoloviční většinu v poslanecké sněmovně (*Camera dei Deputati*),³³² a drtivě tak porazila všechny ostatní politické strany. Levicový „blok lidu“ se vyšplhal na 31 %, třetí v pořadí skončila Unie socialistů se 7 %.³³³ Komunisté zvítězili pouze v tradičních levicových baštách – Toskánsku, Umbrii a Emilia-Romagna.³³⁴ Západ si mohl na chvíli oddechnout, komunistická hrozba byla v Itálii zažehnána.

Zatímco italský liberální a pravicový tisk referoval o vítězství demokracie hesly „Ne Stalinovi“ a „Drtivá porážka fronty“, levicová *L'Unità* a *L'Avanti!* apelovaly na kampaň plnou *false news* a narážely na silnou zahraniční podporu Křesťanské demokracie.³³⁵ Itálie si mimo jiné porážkou komunismu zajistila další hospodářskou podporu z Programu na obnovu Evropy, zároveň se v následujících letech zapojila do mezinárodních hospodářských a vojenských organizací. Do vzniku Západní Unie ještě tento jihoevropský stát nezasáhl, podpis

³²⁹ FAENZA, R. – FINI, M., c. d., s. 291–292.

³³⁰ MILLER, E., *Taking off...*, s. 50.

³³¹ *FRUS*, 1947–1961, Western Europe, Volume III, Italy, 1948, eds.: David H. Stauffer, Ralph R. Goodwin, Marvin W. Kranz, Howard McGaw Smyth, Frederick Aandahl, Charles S. Sampson (Washington: Government Printing Office, 1974), Document 538, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v03/d538>> [cit. 12. 7. 2019].

³³² MONTANELLI, I. – CERVI, M., c. d., s. 389.

³³³ NOVELLI, E., c. d., s. 76.

³³⁴ *Ibid.*, s. 77.

³³⁵ *FRUS*, 1947–1961, Western Europe, Volume III, Italy, 1948, eds.: David H. Stauffer, Ralph R. Goodwin, Marvin W. Kranz, Howard McGaw Smyth, Frederick Aandahl, Charles S. Sampson (Washington: Government Printing Office, 1974), Document 541, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v03/d541>> [cit. 12. 7. 2019].

Bruselského paktu³³⁶ proběhl v době předvolební kampaně, 17. března 1948, tedy v době, kdy byl politický osud Itálie stále nejistý.

Během následující dekády se ovšem Itálie stala zakládajícím členem několika celosvětových organizací, čímž potvrdila svou politickou příslušnost západu. Washingtonskou smlouvou³³⁷ z dubna 1949 bylo založena Severoatlantická aliance (NATO) a Itálie byla přizvána mezi dvanáct zakládajících signatářů. V padesátých letech byla také Itálie u podpisu Pařížských dohod, jež dávaly vzniknout Evropskému společenství uhlí a oceli (ESUO) a v Římě v březnu 1957 byly za velké mediální pozornosti signovány dohody o vzniku Evropského hospodářského společenství (EHS) a Evropského společenství pro atomovou energii (EURATOM).³³⁸

Americká administrativa všeobecně hodnotila svou účast na politickém klání velmi pozitivně. Vděčnost americké vládě vyjádřil i de Gasperi ve svém dopisu americkému velvyslanci z května 1948.³³⁹ Američané zakládali své dobové přesvědčení o nutné politické pomoci na defenzivě proti agresivnímu Sovětskému svazu. Získáním vlivu nad Itálií by dle záznamů CIA mohli Sověti založit politický precedens, který by mohl vést jak k rostoucí síle komunismu na Západě, tak rozšiřování vlivu v oblasti Středomoří. Legitimita rozhodnutí amerického Státního departementu o „italské akci“ tedy ležela na „ochraně svobodných voleb“ a „zabránění vítězství komunismu.“³⁴⁰

Zásah do vývoje v Itálii přinesl Američanům také množství nových informací o efektivitě tajných operací, propagandy nebo finanční pomoci. O jednotlivých krocích americké ambasády, které dopomohly „velkému vítězství italského lidu nad komunismem,“ referoval James Dunn v krátkém sledu po volbách v červnu 1948.³⁴¹ Účinné aktivity ambasády se projevovaly v oblasti politické, informační i kulturní. Úspěch akce, jenž se rovnal „zastavení komunistické hrozby“ se tak stal legitimizačním prostředkem pro budoucí zásahy americké administrativy na území cizích států. Psychologická válka zakořenila v politice USA jako efektivní nástroj mezinárodní konfrontace bez použití zbraní. Podobnou rétoriku jako americký

---

³³⁶ Oficiální znění Bruselského paktu dostupné z: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17072.htm> [cit. 12. 7. 2019].

³³⁷ Oficiální znění Washingtonské smlouvy dostupné z: <https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm> [cit. 12. 7. 2019].

³³⁸ Oficiální znění Římských dohod dostupné z: <<http://www.hri.org/docs/Rome57/>> [cit. 12. 7. 2019].

³³⁹ FAENZA, R. – FINI, M., c. d., s. 305.

³⁴⁰ *The Development of American Psychological Operations 1945–1951*, Records of Psychological Strategy Board, December 19, 1951, Box 22, by Edward P. Lilly, s. 42–43, dostupné z: <<https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/CIA-RDP86B00269R000900020001-9.pdf>> [cit. 13. 7. 2019].

³⁴¹ *FRUS, 1947–1961, Western Europe, Volume III, Italy, 1948*, eds.: David H. Stauffer, Ralph R. Goodwin, Marvin W. Kranz, Howard McGaw Smyth, Frederick Aandahl, Charles S. Sampson (Washington: Government Printing Office, 1974), Document 543, dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v03/d543>> [cit. 13. 7. 2019].“

velvyslanec zastávaly i složky CIA. Bývalý agent Mark Wyatt vzpomínal na tuto akci jako na „velmi úspěšnou“, a neskrýval svou hrdost na práci amerických tajných služeb.³⁴²

Přestože s vedením psychologické války měli Američané do let 1947–1948 malé zkušenosti, ukázalo se jako velmi účinné, což se záhy projevilo na zahraničně-politických aktivitách Spojených států. Na základě výsledku amerického snažení v Itálii měl také vliv na další koncepci složek Státního departementu. Výsledky voleb v Itálii byly impulsem pro vytvoření organizace pro tajné operace, která by nepodléhala pouze vedení CIA a fungovala jak v mírovém, tak ve válečném režimu.³⁴³ Parlamentní volby v Itálii byly rozhodujícím okamžikem v rozvoji a organizaci americké politické války.³⁴⁴ Americká kampaň byla vedena bez překročení hranice vojenského konfliktu, a její úspěch byl důkaz o dalším možném využití této strategie pro další americko-sovětské soupeření.

---

³⁴² *Interview with Mark Wyatt*, 15/2/96, Rozhovory s Markem Wyattem dostupné z: <<https://nsarchive2.gwu.edu/coldwar/interviews/episode-3/wyatt1.html>> [cit. 13. 7. 2019].

³⁴³ *The Development of American Psychological Operations 1945–1951*, Records of Psychological Strategy Board, December 19, 1951, Box 22, by Edward P. Lilly, s. 44–46, dostupné z: <<https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/CIA-RDP86B00269R000900020001-9.pdf>> [cit. 13. 7. 2019].

³⁴⁴ MISTRY, K., *The United...*, s. 3.

6. ZÁVĚR

Tato práce si kladla za cíl zachytit vývoj americké zahraniční politiky v kontextu studenoválečného konfliktu na příkladu Itálie. Tento jihoevropský stát prošel v průběhu čtyřicátých let velkými politickými a společenskými změnami. Po více než dvaceti letech padl fašistický režim a italský stát stál před výzvou vytvoření nové národní identity a ekonomicko-politické rekonstrukce. Průběh druhé světové války ukázal, že Itálie byla tradičně považována za sféru vlivu Západu, a přestože nebyl její vývoj středem pozornosti Spojenců, měli jak Britové, tak Američané zájem na politické stabilitě na Apeninském poloostrově. Konec války přinesl ekonomickou závislost na Spojených státech a mezinárodní pomoci, jelikož Itálie nebyla schopna sama řešit obrovský ekonomický propad. Zároveň byla problémem roztržičnost vlády, jež se do roku 1947 skládala ze stran, které vzešly z protifašistického odboje a jejich schopnost spolupracovat v mírovém režimu značně omezovaly názorové a ideologické rozdíly.

Události druhé poloviny čtyřicátých let, jež zapříčinily ochlazování americko-sovětských vztahů, měly silný dopad i na samotnou Itálii. Do roku 1946 se americký vliv v Itálii pohyboval především v oblasti ekonomiky, přítomnost spojeneckých jednotek také zajišťovala vojenský dohled nad poloostrovem. Přelom let 1946 a 1947 přinesl novou politickou situaci. Američané se ze strachu z šíření komunismu v Evropě začínají více zajímat o státy Západu, tedy i o Itálii. Ta se od roku 1947 stala dějištěm propagandistického a kulturního boje. Prvním milníkem byla cesta italského premiéra de Gasperiho do Spojených států v zimě 1947, kdy nedošlo k žádným velkým politickým rozhodnutím, přítomnost de Gasperiho byla důležitá především z hlediska propagace americko-italských vztahů, a pro Itálii také z ekonomického pohledu. Z Washingtonu si italský premiér přivezl dohodu o další finanční pomoci a křesťanští demokraté se během roku 1947 ustálili na pozici amerického politického spojence v době rozbíhající se studené války.

Na jaře 1947 se stupňoval tlak americké administrativy na DC, vzhledem ke stálé přítomnosti komunistů v italské vládě, která dle Američanů zapříčinila stagnaci italské ekonomiky. Důvod k nátlaku na de Gasperiho byl ovšem ze strany Spojených států ideologičtější, přítomnost komunistů ve vládě přestala být v průběhu roku 1947 tolerována. Americká administrativa se začala aktivně angažovat v italské otázce především vzhledem k chystaným parlamentním volbám v dubnu 1948. Od podzimu 1947 se do dění v Itálii zapojuje také nově zkonstituovaná CIA a rovněž katolická církev, která sdílela antikomunistický zápal. Ten byl ještě posílen založením Kominformy na podzim 1947, která měla sjednotit postup

zúčastněných evropských komunistických stran, přestože nelze hovořit o jednoznačné shodě mezi jednotlivými politickými lídry.

Americká administrativa reagovala záhy na vznik Kominformy, kterou považovala za nástroj expanze sovětské moci. Tato reakce se projevila i ve vojenské sféře, přestože zásah americké armády na území Itálie byl ještě na přelomu let 1947 a 1948 vyloučen, na počátku roku 1948 přichází Američané s novým konceptem vojenské pomoci, přičemž byla připuštěna možnost přímého zásahu na území Itálie. Období strachu ještě podpořil komunistický převrat v Československu, který byl hojně reflektován jak v italském, tak americkém tisku.

Parlamentní volby v dubnu 1948 předcházela masivní propagandistická kampaň, především ze strany Američanů. Trumanova vláda neváhala investovat vysoké finanční částky na podporu antikomunistických skupin a organizací v Itálii, i samotného vládního bloku, zároveň vedla sama kampaň na úrovni kultury a diplomacie. Americký kulturní tlak se projevoval už během roku 1947, kdy začíná propagace Marshallova plánu. Spojené státy potřebovaly více než získat vděk italského obyvatelstva za finanční pomoc. Skrze propagandu se Američané snažili vštípit Italům představu o možnostech vyspělého kapitalistického státu. Pronikání „*american way of life*“ probíhalo v první polovině roku 1948 na mnoha frontách, přičemž primární roli hrál v předvolebním období rozsáhlý mediální a společenský tlak. Součástí protikomunistického boje byla také americká filmová produkce, rádiové vysílání či tisk. Jelikož se kinematografie těšila v poválečném období značně rostoucí oblibě a počet kin v Itálii se každoročně navyšoval, byl zejména film skvělým nástrojem propagandy amerického života a kultury, zobrazující společenský ideál. Dalším výrazným aspektem bylo zapojení osobností americké popkultury prostřednictvím rádia, a také veřejnosti, která byla v závěru kampaně oporou americké propagandy v Itálii. Zejména pak dopisové akce měly silný psychologický vliv na italské voliče.

Na příkladu Itálie měli Američané možnost v druhé polovině čtyřicátých let 20. století vyzkoušet vedení psychologické války v době míru, které se ukázalo jako velmi účinné.³⁴⁵ Kulturní propaganda se tak etablovala v americké politice jako silná zbraň a nástroj při protlačování amerických zájmů a politiky v době studené války. Američané dále navazovali na výsledky z Itálie v průběhu padesátých let, kdy byla například krátce před Korejskou válkou vytvořena „Kampaň pravdy“ (*Campaign of Truth*) za účelem propagandy americké politiky. Pro USA byl volební výsledek v Itálii v dubnu 1948 velkým úspěchem. Ovšem je otázkou, zda

---

³⁴⁵ Přestože již probíhala studená válka, respektive byla na svém začátku, považují toto období za mírové z hlediska vojenského.

tomu tak bylo kvůli dalšímu politickému směřování Itálie, či spíše kvůli vlastnímu vítězství Američanů nad SSSR.

Vzhledem k politickému a společenskému tlaku ze strany USA, který bezpochyby ovlivňoval situaci v Itálii v druhé polovině čtyřicátých let, nezbyvá než konstatovat, že by se Itálie mohla jen stěží stát sovětským satelitem. Toto tvrzení podporuje také fakt, že západní komunistické strany se vyskytovaly v jiném politickém a kulturním prostředí, než panovalo ve východní či střední Evropě. Sovětský svaz zde nenesl roli osvoboditele a vedení PCI nebylo tak silně provázáno se sovětskou vládou. Výsledek voleb měl zároveň mnohem větší význam pro Američany než pro Sovětský svaz, který se následně v průběhu roku 1948 soustředil především na upevnění moci komunistických stran ve vznikajících lidově demokratických republikách ve východní a střední Evropě, a také na vyostřující se situaci v Německu. Komunisté se zároveň stali pevnou součástí politického spektra v Itálii a na konci čtyřicátých a v průběhu padesátých let oponovali mnohým vládním rozhodnutím (například participaci na Atlantickém paktu v roce 1949).³⁴⁶ Naopak křesťanští demokraté svým vítězstvím ve volbách 1948 započali dlouholetou vládní hegemonii, podrželi si roli lídra a v následujícím desetiletí prosadili vstup Itálie do západoevropských organizací, čímž potvrdili italskou příslušnost k Západu.

---

³⁴⁶ PONS, S., c. d., s. 22.

7. SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

PRAMENY

U. S. Senate Special Committee to Investigate Organized Crime in Interstate Commerce, Kefauver Committee Final Report Aug. 31, 1951, Part VII.

National Archives and Records Administration, RG84, 800: Italy – Elections, Box 225A, Rome Embassy to Dowling, March 6, 1948.

PRAMENY DOSTUPNÉ ONLINE

Center for the Study of Intelligence, *Assessing the Soviet Threat: The Early Cold War Years*, ed.: Woodrow J. Kuhns, Daily Summary Excerpt, December 1, 1947, Reported Communist Drive to Seize Power in France and Italy, dostupné z: <<https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/books-and-monographs/assessing-the-soviet-threat-the-early-cold-war-years/5563bod2.pdf>> [cit. 28. 6. 2019].

Speech Delivered by Stalin at a Meeting of Voters of the Stalin Electoral District, Moscow, February 9, 1946, History and Public Policy Program Digital Archive, Gospolitizdat, Moscow, 1946, dostupné z: <<http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/116179>> [cit. 2. 6. 2019].

The Development of American Psychological Operations 1945–1951, Records of Psychological Strategy Board, December 19, 1951, Box 22, by Edward P. Lilly, dostupné z: <<https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/CIA-RDP86B00269R000900020001-9.pdf>> [cit. 11. 7. 2019].

Treaties and Other International Acts, Series 1604, 61 Stat. 2742, Armistice with Italy Instrument of Surrender; September 29, 1943, dostupné z: <<https://avalon.law.yale.edu/wwii/italy03.asp>> [cit. 3. 6. 2019].

PRAMENNÉ EDICE DOSTUPNÉ ONLINE

FRUS, Diplomatic Papers, 1944, Europe, Volume IV, eds.: E. Ralph Perkins, S. Everett Gleason, Rogers P. Churchill, John G. Reid, N. O. Sappington, Douglas W. Houston, John Rison Jones, Warren H. Reynolds (United States Government Printing Office Washington 1966), dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1944v04>> [cit. 2. 6. 2019].

FRUS, Conference at Quebec, 1944, eds.: Richardson Dougall, Arthur G. Kogan, Richard S. Patterson, Irving L. Thomson, (United States Government Printing Office Washington 1972), dostupný z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1944Quebec>> [cit. 3. 6. 2019].

FRUS, Diplomatic Papers, 1943, General, Volume I, eds.: William M. Franklin, E. R. Perkins, (United States Government Printing Office Washington 1963), dostupný z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1943v01>> [cit. 3. 6. 2019].

FRUS, 1946, Volume VI, Eastern Europe; The Soviet Union, eds.: Rogers P. Churchill, William Slany, gen. ed.: S. Everett Gleason, (Washington, DC: United States Government Printing Office, 1969), dostupný z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1946v06>> [cit. 2. 6. 2019].

FRUS, 1946, The British Commonwealth, Western and Central Europe, Volume V, eds.: N. O. Sappington, John P. Glennon, Howard M. Smyth, Frederick Aandahl, gen. ed.: S. Everett Gleason (United States Government Printing Office Washington 1969), dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1946v05>> [cit. 7. 6. 2019].

FRUS, 1947, The British Commonwealth; Europe, Volume III, eds.: Ralph E. Goodwin, Marvin W. Kranz, David H. Stauffer, Howard M. Smyth, Owen Sappington, Fredrick Aandahl, Rogers P. Churchill, William Slany, general ed.: Everett S. Gleason, (Washington: Government Printing Office, 1972), dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1947v03>> [cit. 19. 6. 2019].

FRUS, Emergence of the Intelligence Establishment, eds.: Thomas C. Thorne, David S. Patterson Jr., (United States Government Printing Office, Washington, 1996), dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1945-50Intel>> [cit. 30. 6. 2019].

FRUS, 1947–1961, Western Europe, Volume III, Italy, 1948, eds.: David H. Stauffer, Ralph R. Goodwin, Marvin W. Kranz, Howard McGaw Smyth, Frederick Aandahl, Charles S. Sampson (Washington: Government Printing Office, 1974), dostupné z: <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v03>> [cit. 10. 7. 2019].

Treaty Series, Treaties and international agreements registered or filed and recorded with the Secretariat of the United Nations, Vol. 79, 1951, I., Nos. 1026–1040, Document 1040, dostupný z: <<https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%2079/v79.pdf>> [cit. 28. 6. 2019].

TISK

Il Nuovo Corriere della Sera, dostupné z: <<http://archivio.corriere.it/Archivio>>

Il Progresso Italo-Americano

L'Avanti!, dostupné z: <<https://avanti.senato.it/avanti/>>

L'Unità, dostupné z: <<https://archivio.unita.news/assets>>

La Stampa, dostupné z: <<http://www.archiviolaStampa.it>>

The New York Times, dostupné z: <<https://www.nytimes.com/archives/>>

PAMĚTI A VZPOMÍNKY

ANDREOTTI, Giulio, *De Gasperi visto da vicino*, Milano 1986.

KENNAN, George, F., *Memoirs: 1925–1950*, Boston 1967.

INTERNETOVÉ ZDROJE

<<https://history.state.gov/historicaldocuments>>

<<https://winstonchurchill.org/resources/speeches/>>

<<https://www.oecd.org/general/themarshallplanspeechatharvarduniversity5june1947.htm>>

<<https://www.cia.gov/library/readingroom/docs>>

<<https://www.trumanlibrary.org/publicpapers>>

<<https://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione.pdf>>

<https://www.marshallfoundation.org/library/wpcontent/uploads/sites/16/2014/06/Foreign_Assistance_Act_of_1948.pdf>

<<https://avalon.law.yale.edu>>

<https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17072.htm>

<https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm>

< <http://www.hri.org/docs/Rome57/>>

ORAL HISTORY

Oral history interview with CIA Agent Mark Wyatt, WYATT, Mark, 1996, Episode 3: Marshall Plan. National Security Archive, George Washington University, USA, dostupné z: <www.gwu.edu/~nsarchiv/coldwar/interviews/episode-3/wyatt1.html> [cit. 15. 4. 2019].

Harry S. Truman Presidential Library, Independence, Missouri, Oral History Interview; Graham Parsons (Assistant to the Personal Representative of the President of the United States to the Pope, 1947–48), dostupné z: <<https://www.trumanlibrary.gov/library/oral-histories/parsonsj#n5>> [cit. 10. 7. 2019].

SEKUNDÁRNÍ LITERATURA

ARCIDIACONO, Bruno, *The 'Dress Rehearsal': The Foreign Office and the Control of Italy, 1943–1944*, in: *The Historical Journal*, Vol. 28, No. 2, 1985, pp. 417–427.

BATES, Thomas, R., *Antonio Gramsci and the Bolshevization of the PCI*, in: *Journal of Contemporary History*, Special Issue: Conflict and Compromise: Socialists and Socialism, the Twentieth Century, Vol. 11, No. 2/3, 1976, pp. 115–131.

BLUM, William, *Killing Hope: US Military and CIA Interventions Since World War II*, London 2003.

BRANDS, Hal, *Latin America's Cold War*, Cambridge 2010.

BROGI, Alessandro, *A Question of Self-Esteem: The United States and the Cold War Choices in France and Italy, 1944–1958*, Westport 2002.

BUCHANAN, Andrew, *American Grand Strategy in the Mediterranean during World War II*, New York 2014.

CANAVERO, Alfredo, *Alcide de Gasperi: Christian, Democrat, European*, Brussels 2003.

CALLANAN, James, *Covert Action in the Cold War: US Policy, Intelligence and CIA Operations*, London 2010.

- COHEN, Warren, I., *The New Cambridge History of American Foreign Relations, Vol. IV*, Cambridge 2013.
- CONWAY, John, S., *Myron C. Taylor's Mission to the Vatican, 1940–1950*, in: *Church History*, Vol. 44, No. 1, 1975, pp. 85–99.
- DEL PERO, Mario, *The United States and "Psychological Warfare" in Italy, 1948–1955*, in: *The Journal of American History*, Vol. 87, No. 4, 2001, pp. 1304–1334.
- DI NOLFO, Ennio, *Vaticano e Stati Uniti, 1939–1953*, Milano 1978.
- DURMAN, Karel, *Popely ještě žhavé, světová válka a nukleární mír 1938–1964, díl. I.*, Praha 2004.
- ELLWOOD, David, W., *The 1948 Elections in Italy: The Cold War Propaganda Battle*, in: *Historical Journal of Film, Radio and Television*, Vol. 13, No. 1, 1993, pp. 19–33.
- ELLWOOD, David, W., *The propaganda of the Marshall Plan in Italy in a Cold War context*, in: *Intelligence and National Security*, Vol. 12, No. 18, 2003, pp. 225–236.
- ENGERMAN, David, C., *Ideology and the origins of the Cold War, 1917–1962*, in: LEFFNER, M., P. – WESTAD, O., A. (eds.), *The Cambridge History of the Cold War*, Cambridge 2010, pp. 20–43.
- ESPOSITO, Chiarella, *America's Feeble Weapon: Funding the Marshall Plan in France and Italy, 1948–1950*, Westport 1994.
- FAENZA, Roberto – FINI, Marco, *Gli Americani in Italia*, Milano 1976.
- FORGACZ, David – GUNDLE, Steve, *Mass Culture and Italian Society: From Fascism to the Cold War*, Bloomington 2007.
- FORMIGONI, Guido, *La Democrazia Cristiana e l'alleanza occidentale (1943–1953)*, Bologna 1996.
- FYNE, Robert, *From Hollywood to Moscow*, in: *Literature/Film Quarterly*, Vol. 13, No. 3, 1985, pp. 194–199.
- GADDIS, John, L., *The Long Peace: Inquiries into the History of the Cold War*, New York 1987.
- GADDIS, John, L., *The United States and the Origins of Cold War, 1941–1947*, New York 1972.
- GADDIS, John, L., *We Now Know: Rethinking Cold War History*, Oxford 1997.
- GENNERI, TREVERI, Daniela, *Post-War Italian Cinema: American Intervention, Vatican Interests*, New York 2009.

- GIENOW–HECHT, Jessica, C., E., *Culture and the Cold War in Europe*, in: LEFFNER, Melvyn, P. – WESTAD, Odd, A. (eds.), *The Cambridge History of the Cold War*, New York 2010, pp. 398–419.
- GORI, Francesca – PONS, Silvio, *Annale VII – Dagli archivi di Mosca: L'URSS, Il Cominform e il PCI (1943-1951)*, Roma 1998.
- GRAEBNER, Norman, A., *Cold War Diplomacy 1945–1975*, New York 1977.
- HARPER, John, L., *America and the Reconstruction of Italy, 1945–1948*, elektronické vydání, Cambridge 2009.
- HERZ, Martin, F., *Beginning of the Cold War*, London 1966.
- HIXSON, Walter, L., *Parting the Curtain: Propaganda, Culture and the Cold War, 1945–1961*, Basingstoke 1997.
- CHOPAS, Mary., E., B., *Searching for Subversives. The Story of Italian Internment in Wartime America*, Chapel Hill 2017.
- KAPLAN, Karel, *Pět kapitol o únoru*, Brno 1997.
- KIRBY, Dianne (ed.), *Religion and the Cold War*, Basingstoke 2003.
- KOURA, Jan, *George Frost Kennan. Vizionář, jenž změnil podobu studené války*, in: BÁRTA, Miroslav – KOVÁŘ, Martin (eds.), *Lidé a dějiny, K roli osobnosti v historii v multidisciplinární perspektivě*, Praha 2017, s. 615–639.
- KOURA, Jan, *První, druhý, třetí svět... Studená válka jako globální fenomén*, in: *Dějiny a současnost*, č. 5, 2019, s. 17–19.
- KOURA, Jan, *Zápas o východní Středomoří: zahraniční politika Spojených států amerických vůči Řecku a Turecku v letech 1945–1953*, Praha 2013.
- KRÁTKÝ, Karel, *Marshallův Plán: příspěvek ke vzniku studené války*, Plzeň 2010.
- LAGUMINA, Salvatore, J., *The Office of Strategic Services and Italian Americans: The Untold History*, New York 2016.
- LEFFNER, Melvyn, P. – WESTAD, Odd, A. (eds.), *The Cambridge History of the Cold War*, New York 2010.
- LEFFNER, Melvyn, P., *The Emergence of an American Grand Strategy, 1945–1952*, in: LEFFNER, Melvyn, P. – WESTAD, Odd, A. (eds.), *The Cambridge History of the Cold War*, Cambridge 2010, pp. 67–89.
- LUCONI, Stefano, *Anticommunism, Americanization and Ethnic Identity: Italian Americans and the 1948 Parliamentary Elections in Italy*, in: *The Historian*, Vol. 62, No. 2, 2000, pp. 285–302.

- MACHADO, Barry, *Implementing the Marshall Plan*, in: MACHADO, Barry, *George C. Marshall Monograph Collection*, Lexington 2007, pp. 57–110.
- MARTINEZ, Edda, C. – SUCHMAN, Edward, A., *Letters from America and the 1948 Elections in Italy*, in: *Public Opinion Quarterly*, Vol. 14, No. 1, 1950, pp. 111–125.
- MASTNY, Vojtech, *Russia's Road to the Cold War: Diplomacy, Warfare and the Politics of Communism, 1941–1945*, New York 1979.
- MASTNY, Vojtech, *The Cold War and Soviet Security: The Stalin Years*, New York 1996.
- MCMAHON, Robert, J. (ed.), *The Cold War in the Third World*, New York 2012.
- MEYER, Gerald, *Frank Sinatra: The Popular Front and and American Icon*, in: *Science & Society*, Vol. 66, No. 3, 2002, pp. 311–335.
- MILLER, James, E., *Taking Off the Gloves: The United States and the Italian Elections of 1948*, in: *Diplomatic History*, Vol. 7, No. 1, 1983, pp. 35–55.
- MILLER, James, E., *The United States and Italy, 1940–1950: The Politics and Diplomacy of Stabilization*, Chapel Hill 1986.
- MISTRY, Kaeten, *Approaches to Understanding the Inaugural CIA Covert Operation in Italy: Exploding Useful Myths*, in: *Intelligence and National Security*, No. 26, Vol. 2–3, 2011, pp. 246–268.
- MISTRY, Kaeten, *The Case for Political Warfare: Strategy, Organization and US Involvement in the 1948 Italian Election*, in: *Cold War History*, Vol. 6, No. 3, 2006, pp. 301–329.
- MISTRY, Kaeten, *The United States, Italy and the Origins of Cold War: Waging Political Warfare, 1945–1950*, Cambridge 2014.
- MONTANELLI, Indro – CERVI, Mario, *L'Italia della Repubblica: 2 giugno 1946–18 aprile 1948*, Milano 2013.
- MUEHLENBECK, Philip, E. (ed.), *Race, Ethnicity, and the Cold War: A Global Perspective*, Nashville 2012.
- NARINSKIJ, Michail, M. – ROMANO, Andrea, *Togliatti, Stalin e la svolta di Salerno*, in: *Studi Storici*, Anno 35, No. 3, 1994, pp. 657–666.
- NEWARK, Tim, *Mafia Allies: The True Story of America's Secret Alliance with the Mob in World War II*, Chicago 2007.
- NOVELLI, Edoardo, *Le elezioni del Quarantotto. Storia, strategie e immagini della prima campagna elettorale repubblicana*, Roma 2008.
- ONSLOW, Sue (ed.), *Cold War in Southern Africa: White Power, Black Liberation*, London 2009.

- PONS, Silvio, *Stalin, Togliatti, and the Origins of the Cold War in Europe*, in: *Journal of Cold War Studies*, Vol. 3, No. 2, 2001, pp. 3–27.
- PROCACCI, Giuliano, *Dějiny Itálie*, Praha 2007.
- REYNOLDS, David (ed.), *The Origins of the Cold War in Europe*, New Haven 1994.
- ROMERO, Federico, *Cold War historiography at the crossroads*, in: *Cold War History*, Vol. 14, No. 4, 2014, pp. 685–703.
- SANCHEZ–SIBONY, Oscar, *Red Globalization: The Political Economy of the Soviet Cold War from Stalin to Khrushchev*, New York 2014.
- SCHWOCH, James, *Global TV: New media and the Cold War, 1946–69*, Urbana 2009.
- SMALL, Mervin, *Buffon and Brave Hearts: Hollywood Portrays the Russians, 1939–1944*, in: *California Historical Quarterly*, Vol. 52, No. 4, 1973, pp. 326–337.
- SORLIN, Pierre, *Audiovisivi e storia contemporanea*, Florence 1991.
- SOTIROPOULOS, Dimitri, A., *International Aid to Southern Europe in the Early Postwar Period: The Cases of Greece and Italy*, in: *The Annals of the American Academy of Political and Social Science Aid and Institution-Building in Fragile States: Findings from Comparative Cases* Vol. 656, Issue 1, 2014, pp. 22–40.
- TUPINI, Giorgio, *Metodo e azione della propaganda DC*, in: *Cronache sociali*, Vol. 2, No. 11–13, 1948, pp. 54–56.
- VARSORI, Antonio, *Cold War history in Italy*, in: *Cold War History*, Vol. 8, No. 2, 2008, pp. 157–187.
- WANNER, Jan, *Amerika v Boji. Spojené státy a evropská válka, 1939–1945, díl II.*, Praha 2002.
- WILLIAMS, William, A., *Tragedy of American Diplomacy*, New York 1959.
- YERGIN, Daniel, H., *Shattered Peace: The Origins of the Cold War and National Security State*, New York 1977.